

515

ԿՐՕՆ Ի

ԴԸՍԱՏԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԲՈՒՋԵՆ ԲԵԺԵՆՄՈՒՆԵՐՈՒՄ

Բարոյախօսական առակներ
և
Յիսուսի կեանքից պատմուածներ:

Կազմեց ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս. ՂԱԽԻՐ

(Նախկին կրօնուսոյց Ներս. հոգ. Ղալանոցի, այժմ
հայ, լեզ. և կրօնի դասատու Թիֆլիսի նոր առևտրա-
կան դպրոցի):

2(02)

P-17

Թ Ի Յ Լ Ի Ձ

Եպարան «ԷՊՕԽԱ», Գանովսկայա, № 3
1909

29.08.2013

220 21021
659-24 F-17 ur

03 AUG 2009

Կ Ր Օ Ն Ի

Դ Ա Ս Ա Տ Ի Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

ԸՌԱՋԻՆ ԲԵԺԱՆՄՈՒՆԻՐԻՄ

Բարոախօսական տույններ

և

Յիսուսի կեանքից պատմուածներ:

1004
1982

Կազմեց ԴԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս. Դպիր

(Նախկին կրօնաւորաց Ներս. հոգ. դպրանոցի, այժմ
հայ լեզ. և կրօնի դասատու Թիֆլիսի նոր առևտրա-
կան դպրոցի):

Թ Ի Ֆ Լ Ի Զ
Տպարան «ԷՊՕԽԱ», Գանովսկայա, № 3.
1909

Տէր Յարութիւնեանց մեծ. սլարոն Գրիգորին

Իբրեւ կրօնուսոյց ես չորս տարի (1903—07 թ.) ծառայելով Ներսիսեան հոգևոր դպրոցում, փորձով համոզուեցի, որ Ազգային Սերմնարանի բազմաթիւ պաշտօնեաներից ոչ ոքի, լինի տեսուչ, ուսուցիչ, հոգաբարձու թէ վերակացու, հազարաւոր աշակերտները, մանաւանդ գաւառացիք, օտարերկրացիք, այնպիսի վատահումութեամբ չէին մօտենում իրանց վիշտը, իրանց կարիքը յայտնելու ինչպէս Ձեզ: Լքուած սրտերը ձեր առաջ էին բաց անում իրանց ծածուկ ծալքերը: Դուք հայրական անսպառ սիրով վերաբերուելով՝ սրբում էիք հայ ազգի չքաւոր զաւակների արցունքները ու մխիթարում ձեր քաղցր եղանակով: Ուսուցչի ու վերակացուի պաշտօնով այդ դաստիարակչական վեհ գործն անշեղ, լուիկ մնջիկ տարել էք ամբողջ յիսուն տարի Ներսիսեան դպրոցի պատերի մէջ: Յիսուն ձիգ տարիներ ծառայել մի ազգային հիմնարկութեան մէջ տարբեր ուղղութեան տեսուչների, հոգաբարձուների իրաւունքի տակ ու դեռ նոյն հոգով ու անձնուիրութեամբ շարունակել.— դա ներկայ հայ իրականութեան մէջ ոչ թէ հազուադէպ երևոյթ, այլ հրաշք է:

Այդպիսի գործունէութեան համար Ձեզ՝ վաղեմի սիրելի ուսուցիչ, կոթող է արժանի, որ անշուշտ Ներս. դպրոցի շնորհապարտ աշակերտութիւնը (սկսած 1858 թ.) ապագայում կրկանգնի, իսկ առ այժմ ինձնից, որ մէկն եմ ձեր անթիւ հոգևոր զաւակներից, ընդունեցէք այս փոքրիկ նուէրը. չնչին է, բայց անկեղծ սրտից բղխած: Անշուշտ գոհ եմ բաղդից. որ առաջինն ինձ վիճակեց բազմերախտ պարոն Գրիգորի անունով դարձարել մի գրաստան աշխատութեան ճակատ:

Քամայեանց Ս.

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

Կրօն ասելով մենք հասկացել ենք սրտի կրթութիւն: Այդ ուղղութեամբ ընթանալով մենք կրօնուսոյցի պաշտօնը համարել ենք ամենազօրեալը:

Ով կարծում է թէ կրօն աւանդելը չոր ու ցամաքաղօթքներ սերտել տալու, ինչ ու նոր ուխտից որոշ գլուխներ պատմել տալու և եկեղեցական ծէսեր բացատրելու մէջ է, նա մանկավարժ չէ, այլ դուրգար, որ սովոր է ուրազով մի քանի ըոպէում փայտի կտորները տաշտել ու վերջացնել:

Հոգեբան կրօնուսոյցն այդպէս չի անում, նա համբերութեամբ ղինուած շարունակ ուսումնասիրում է աշակերտին, ամեն կերպ աշխատում է թափանցել նրա ներքին աշխարհը, որ իրա խնամքին յանձնուած մանուկի լուսաթաթախ հոգին կրթելով նրանից մի ազնիւ մարդ կերտի: Այդպիսի վեհ նպատակի հասնելու համար նա դասի միջոցին ջանք է թափում բռնի աշակերտի սրտից և ոչ թէ ականջից ու մազերից, ինչպէս անում են այժմ էլ տղէտ խալֆաները:

Կրօնազօրութիւնը մեր դպրոցներում արտօնեալ ու նախադաս առարկայ է եղել միշտ, բայց փաստն այն է, որ աշակերտների աչքում խիստ ընկած է: Թեթեւ մտածողներն ասում են. «դրա պատճառն այն է, որ կրօնը փոսած առարկայ է, նիւթ չունի մէջը, ուստի չի հետաքրքրում աշակերտներին»: Այդպէս մտածելու հետեանքն էր, որ վերջին տարիներին կրօն բառը շատ տեղ դասպցուցականներից հանեցին. (օրինակ՝ Թիֆ. Գայ. օր. դպրոց): Ներս. հոգ. դպրանոցն էլ իրա Ն. և

Չ. դասարանների ծրագրից Ոսումն Ս. գրոց է. Գրիստ. վարդապետ. առարկաներն արտաքսեց:

Կրօնի դէմ եղած հալածանքը սխալ քայլ էր: Դպրոցում թէ հրապարակում դատափետուում էր կրօնը թիւրիմացութեամբ. հաստատ կարելի է ասել, որ մեղը կրօնինը չէր, որ ձանձրալի ու անհետաքրքիր էր աշակերտներին, այլ ծրագրինը, դասատուինը, դասազրքինն էր, որ կրօնի ուսուցումը սխալ տանելով նրան վարկաբեկել էին:

Խոշոր սխալը նկատելի է Ա. տարուց: Հայ. մանկավարժն ու դպրոցն աւելորդ են համարել լուրջ ուշադրութիւն դարձնել կրօնի սկզբնական ուսուցման վրայ: Գիւղացի անգրագէտ մայրը նորածին մանուկին առաջին ամիսներին դիւրամարս կաթով է կերակրում, ապա պինդ բաների ընտելացնում, հայ դպրոցում կրօնի դասին դրա հակառակն են վարւում, այսինքն նորեկ 7 տարեկան մանուկին ստիպում են գրաբառ աղօթքներ սերտել: Շատ էլ դրանք չափազանց հեռու են նրա սրտից ու խելքից, ով է նրա կամքը հարցնում, դահճի պէս գլխին կանգնած նահատակելով սերտել են տալիս: Ի՞նչ զարմանք, որ դրանից ետ աշակերտն ատելով ատում է կրօնի դասը, որովհետեւ սիրտը կրթելու փոխարէն նրան բթացնում ու զզուեցնում է:

20—30. տարի առաջ էլ հայ երեխան գրագէտ դառնալու համար անցնելու էր «այբօթէճէռա»-ի անխուսափելի կամրջով: Մեզանից ով չի յիշում այդ պատուհաս մետողի ձեռից կրած տանջանքները: Փառք Տէրին, շնորհիւ նոր մանկավարժութեան՝ բթացող Գերականն ու գրաբառ Սաղմոսը վերացել են, լեզուի ուսուցման նիւթն ու եղանակն այնքան դիւրացել ու սրտազրաւ են դարձել, որ մանուկը հրճուելով է կարգալ-գրել ուսանում: Նոյն էվոլյուցիան անպայման հարկաւոր է, որ տեղի ունենայ նաև կրօնի դաստուութեան մէջ: Հոգեբանութիւնը բոլոր առարկաներից

անխափր նոյն պահանջն է անում, միշտ հեշտից դէպի դժուարը, մօտիկից դէպի հեռուն, ծանօթից դէպի անծանօթը: Միակ բացառութիւն կազմողը կրօնն է, որ դեռ առաջ է տարւում հին, անբնական եղանակով: Դասատունները զեկավարուելով եղած ծրագրով ու Ա. տարուայ կրօնի դասագրքերով՝ դաւառացի մանուկին հարկադրում են «Հայր մեր, Ամենաբարի, Դոհմամար, Տաւն պատգամք, Հանգամակ հաւատոյ» բերան անել, երբ նա չի կարողանում գրական լեզուով մի նախագասութիւն ճիշտ արտաբերել: Ստիպում են քարտէշների վրայով ճանապարհորդել դէպի Քանան, Պաղեստինէ, պատմել բոլորովին օտար Հերովդէսի, Աբրահամի և այլոց մասին, երբ նա դեռ չի ճանաչում իրա շրջապատը, դպրոցի թաղը, իրա յարաբերութիւնները դէպի ծնողները:

Մանկավարժական այդ թերին սպասելի էր, որ լրացնէր 1908 թ. երկրորդ տպագրութեամբ լոյս տեսած մեծագործող կենտրոնական ժողովի ծրագիրը: Դժբաղդաբար նրա մշակող մասնաժողովը խորթ աչքով է նայել կրօնի վրայ. ամեն մի առարկայի համար դրել է առանձին երկար հրահանգ կամ բացատրութիւն, իսկ կրօնի համար ոչ մի հատիկ խօսք: Ա. տարուայ դասընթացի նիւթը դասաւորած է հակամանկավարժօրէն. — 1) աղօթք, 2) նոր ուխտից պատմութիւններ, 3) մանկական հեքիաթներ: Ընթերցողն էլ պարզ կարող է նկատել, որ սա ոչ թէ ժամանակակից մանկավարժութեան ցուցմունքների համեմատ չէ, ինչպէս մշակող մասնաժողովն է պնդում իրա ընդհանուր բացատրութեան մէջ, այլ ուղղակի հոգեբանութեան պահանջներին հակառակ է: Փորձառու կրօնուսույցը ոչ թէ պիտի այդ ծրագրի ցուցումին հետևի, այլ նրա հակառակը վարուի, տակից սկսի ու զնայ դէպի վերև, որ դուրս գայ նոր մանկավարժութեան ուղածը: Կրօնի դասատուութիւնը լեզուի ուսուցման պէս նորեկ մա-

նուկի հետ պիտի սկսուի այնպիսի նիւթերով, որ մօտ ու ընտանի են նրա սրտին ու մտքին: Հայրենագիտութիւնն է մայր հողը. ուրիշ առարկաների հետ կրօնի սկզբնական ուսումնն էլ պիտի բղխի այդ տեղից: Եթէ հայ լեզուն ու կրօնը մի ուսուցչի ձեռին են, նա կարող է միևնոյն բարոյախօսական առակից նիւթ վերցնել թէ առաջնի և թէ երկրորդի վարժութեանց համար: Կարիք չկայ պահանջելու, ինչպէս ներկայ կրօնուսույցներն են անում, որ մանուկը կրօնի դասին նստի միշտ մըլած ու անժպիտ: Նա կարող է լինել զուարթ ու անկաշկանդ, ինչպէս միւս դասերին: Երբ դասարանում անտարբեր է մանուկը, դա նշան է, որ իրա հասակի ու հասկացողութեան անհամապատասխան նիւթն առաջ է նստած: Տուէք այնպիսի նիւթ, որի մէջ մանուկի կենսական շահերն ու կրօնի սկզբունքներն իրար շոշափեն, կըտեսնէք, որ մանուկ սիրտը կըսիրի ձեզ էլ, ձեր առարկան էլ:

Կրօնի դասատուութիւնը ամուր հիմքի վրայ դնելու համար պիտի ընդունել ընական, խելացի եղանակը, այն է՝ սկզբից ունենալ մի նախաշաւիղ, որի նիւթով ուսուցիչը մանուկներին վարժեցնի խօսելու, մտածելու և զգալու մէջ: Այդ նախապատրաստութիւնից հետ միայն պիտի անցնել ս. գրքից վերցրած պատմութիւններին: Գրաբառ ոչ մի աղօթք. դիրքմբռնելի աշխարհաբար աղօթքներ ու երգեր սովորցնել նիւթերին կից յարմարաւոր տեղում:

Աշակերտի համար կրօնի հիմք կազմում են այն յարաբերութիւնները, որ կան իրա և ծնողների մէջ: Ուստի նախաշաւիղի ամենազեղեցիկ նիւթը կը կազմեն այն տպաւորութիւնները, որ մանուկը մինչև դպրոց մտնելն զգացել է ընտանեկան ծանօթ շրջանում, ծնողների մօտ: Ապա նախաշաւիղի մէջ կըմտնեն այնպիսի բարոյախօսական առակներ, որոնց բովանդակութիւնը պտտում է մանուկների, կենդանիների կեանքի շուրջը:

Նախապատրաստական նիւթը աչքի առաջ պիտի ունենայ երկու նպատակ, որոնք և կազմում են առհասարակ կրօնագիտութեան ուղին ու ծուծը. այն է՝ կենդանիների, մանուկների վրայ խօսեցնելիս արծարծել ու վառ պահել սանիկի սրտի մէջ ընկերսիրութեան կայծը, իսկ ծնողների առթով խօսեցնելիս՝ Աստուածօրութեան կայծը: Պատալոցներն ասում է. «սիրոյ, վստահութեան և երախտագիտութեան զգացումներն իմ մէջ աւելի վաղ պիտի զարգացած լինեն, որ ապա ես նրանց գործադրեմ Աստծու վրայ: Այս զգացումները բղխում են այն յարաբերութիւնից, որ կայ մանուկի և իրա ծնողի մէջ»:

Մանուկի դպրոց բերած տպաւորութիւններն ու զգացումները անտարակոյս ցան ու ցիր և աղօտ են. զրուցատրութեան եղանակի շնորհով—որ հոգեբանութեան յայտնի կամուրջն է—այդ ամենն աշակերտի մէջ դառնում է ամփոփ ու պարզ: Աշակերտին Աստծու հայրական բարութիւնը ըմբռնելի դարձնելու համար, պիտի վերոյիշեալ սոկրատեան մետոդի (հարց ու պատասխանի) նիւթ շինել ծնողների կրած հոգսերը, նեղութիւնները զաւակների ամեն կարիքի ժամանակ: Հերբարտն ասում է. «մանուկի համար ընտանիքը պիտի լինի տիեզերքի կարգաւորութեան սիմբոլը: Ծնողներից իգէալացնելով պիտի առնել Աստուածութեան յատկութիւնները»:

Ահա այս մեր հաւանած ու գործադրած ուղղութեան համեմատ աշխատել ենք կազմել ներկայ ձեռնարկը Ա. բաժանմունքում կրօն աւանդելու համար: Գլխաւորապէս աչքի առաջ ենք ունեցել նոր սկսող, երիտասարդ-ուսուցիչներին, բայց սա կարող է ուղեցոյց լինել դաստիարակների, ծնողների համար ևս:— Առաջին 7 գլուխը բովանդակում են նախաշաւղի նիւթը, մնացածը Յիսուսի կեանքից վերցրած պատմութեաներ են: Աղօթքներին առանձին բաժին չի յատկա-

ցուած. նրանք կցուած են նիւթերին իբրև լրացուցիչ մասեր:

Մենք դէմ ենք այն աղօթք ասելու ձևին, որ առհասարակ տիրում է մեր դպրոցներում, ծաղր ու ծանակով իրար բերանից խլում են աշակերտները «Հայր մերը» կամ «Գոհանամք»-ը ու մի կերպ վերջացնում, դասարանից դուրս փախչում: Կրօնի սկզբնական ուսումը պիտի այնպէս խնամքով տանուի, որ աղօթելը մանուկ սրտի համար դառնայ սրբազան սովորութիւն, երախտագիտական զգացում: Դժբաղդաբար դպրոց եկող հայ մանուկը մեծ մասամբ բարբառախօս է, փոքր մասամբ թիւրքախօս, վիրախօս կամ ուտիախօս, իսկ մեր աղօթքները գրաբառ են կամ գրական լեզուով: Ուսմ աշակերտը ոչ այն կարող է ճիշտ սովորել, ոչ այն, քանի որ շատ բառերի իմաստը նրա համար մութ է: Կիսատ պաշտ արտասանած աղօթքն էլ ոչ մի արժէք չունի: Այս դէպքում մնում է գործադրել ընտանիքի մանկավարժութեան ձեռք, այսինքն մօր օրինակը: Գորովազուրկ մայրը փոքրիկ տղային կամ աղջկան գոգն առած, նրա թաթիկներն իրա ձեռների մէջ միացրած՝ բարձրաձայն աղօթում է թէ իրա և թէ որդու համար: Այդպէս էլ ուսուցիչը պիտի սկզբում ինքն աղօթի ողջ դասարանի համար: Աշակերտը նրա աղօթելը տեսնելով, լսելով, ինքնաբերաբար հետևում է նրա բովանդակութեան և սովորում է ինքն էլ աղօթել: Հարկաւոր է, որ աղօթքի խօսքերը բղխեն ուսուցչի սրտի խորքից, ձայնի մէջ նկատուի ջերմութիւն, անկեղծութիւն, դէմքն արտայայտի բարեպաշտ վեհութիւն: Այս հանգամանքներից մանուկն այնպէս ազդոււում է, որ ամբողջ մարմնով դառնում է երկիւղածութիւն և հոգին իսկապէս զգում է թէ ի՞նչ է նշանակում աղօթք:

Ա. տարուայ աշակերտների համար աւելորդ համարեցինք նիւթը մշակել հինգ աստիճաններով: Մեր

նպատակն է եղած դասատուի գործը դիւրացնել և ոչ թէ ձեականութիւններով կաշկանդել: Մետոդական միութեան ծանր կէտը երկրորդ աստիճանն է, մշակութեան մէջ ամենամեծ ուշադրութիւնը դարձրել ենք դրա վրայ:

Միանգամայն աւելորդ ենք գտնում տարուայ սկզբին անգրագէտ մանուկի ձեռը կրօնի դասատետր կամ դասագիրք տալը, թէկուզ այդ լինի պատկերազարդ: Կրօնի դասին ամենաընտիր դասագիրքը կրօնուսոյցի անձնաւորութիւնն է: Անշուշտ իբրեւ օժանդակ միջոց, նա իրա ձեռի տակ կուենայ մեծադիր պատկերներ ողջ դասարանին ցոյց տալու: Դիտողական ուսման կամ կրօնագիտութեան համար մի քանի կարեւոր պատկերներ ձեռք բերելը ամեն մի փոքր իշատէ բարեկարգ դպրոցի պարտականութիւնն է: Եթէ դպրոցն աղքատ է, ուսուցչի առաջնորդութեամբ կարելի է օգտուել եկեղեցու խաչկալի շուրջը եղող սրբանկարներից, որոնք ահագին գումարներ են կլանում համայնքից և միայն իբրեւ զարդարանք են ծառայում: Դրանցից համեմատաբար աւելի ճաշակ կստանան 8 տարեկան աշակերտները, քան թէ դասագրքի մէջ դրած խիստ փոքր, մրոտ պատկերներից: Շեշտում ենք՝ աշակերտի կրօնի դասագրքի մէջ պատկերներ ղետեղելը շատ տեսակէտներով հակամանկավարժական է:

Ներկայ աշխատութիւնը տպւում է սակաւաթիւ օրինակներով. կազմելիս աչքի առաջ ենք ունեցել պրօֆ. Ե. Տրէնդորֆի երկը (ստորին բաժանմունքի համար), որը սակայն նախաշաւիղ չունի:

Սրա աշակերտական բաժինը, շուտով կը տպագրենք, կարժենայ միայն տաւ կոպէկ. մանուկների ձեռը պիտի տալ միայն յունվար ամսից, երբ ընթերցանութեան մէջ վարժ են:

Եթէ միջոց ունենանք, հետզհետէ մամուլին կը յանձնենք յաջորդ տարիների դասընթացները: Ուսուց-

չական բաժինների հետ կլինեն նոյնպէս համապատասխան դասագրքերը աշակերտների համար:

Բ. տարի. Նահապետների կեանք:

Գ. տարի. Իսրայէլ ժողովրդի պատմութիւն. Մովսէսից մինչև Նդիա:

Դ. տարի. Գրող մարգարէներ:

Ե. տարի. Յիսուսի կեանքը:

Զ. տարի. Առաքեալների ժամանակաշրջան և Հայաստանի լուսաւորիչներ:

ՅՕՐԻՆՈՂ

1909 նոյ. Թիֆլիս.

1. Մայր և զաւակ
2. Ընտանիք.
3. Որբ.
4. Աստուած ամեն բան տեսնում է.
5. Որդու զղջումը.
6. Ճամբորդ պատանին և արտուտը.
7. Ազնիւ սիրտ.
8. Յիսուսի ծնունդը.
9. Արեւելքից եկած իմաստունները.
10. Եգիպտոս փախչելը.
11. 12 տարեկան Յիսուսը տաճարում.
12. Յիսուսի մկրտութիւնը.
13. Պետրոսի ձկնորսութիւնը.
14. Հինգ հազար հոգու կերակրելը.
15. Յայրոսի դուստրը.
16. Ողորմած սամարացի.
17. Յիսուս և մանուկներ.
18. Յիսուսի Երուսաղէմ մտնելը.
19. Յիսուսի խաչելութիւնը.
20. Յիսուսի յարութիւնը.
21. Վերջին պատուէր տալը և համբառնալը.
22. Քրիստոնէական առաջին համայնքը.

1. ՄԱՅՐ ԵՒ ԶԱՒԱԿ

1. Եպատաւի. ի՞նչ պատմեց որդին մօրը.

Ո՞րտեղ են խաղում մանուկները:—Բակում, պատշգամբում: Ծան մօտ ի՞նչ կարող է լինել:—Պարտէզ, այգի: Ինչէր են բսնում այնտեղ:—Թփի վրայ ի՞նչ է լինում: Տերև, պտուղ:—Բայց մի օր փոքր Սուրէնը վազելով տուն եկաւ, մօրն ասեց, որ պարտէզի թփի վրայ թռչունի բուն է տեսել: Ի՞նչ կլինէին նրա մէջ: Զու՛կ կամ ձագեր:—Մօտիկ անցնելիս ճիւ ճիւ ձայներ է լսել: Ի՞նչ կուգէր անել:—Տեսել է տկոթ ձագեր: Նրանք երբ զգացել են, որ մօտեցող կայ իրանց բնին, կտուցները բաց են արել և ճճաացել: Ի՞նչ էին ուզում: Կեր:—Նրանք ի՞նչ էին կարծում:—Որ իրանց մայրը գալիս է:—Փոքր Սուրէնն ի՞նչ կանէր: Աչքերը չուած մտիկ կանէր, թէ ի՞նչպէս են թռչնիկները կլափները ճճաալէ բաց ու խուփ անում:—Ո՛ւր էր նրանց մայրը: Գնացել էր կեր ճարելու: Ի՞նչ կըլսէր: Նրանց ձայնը: Յետոյ. Կշտապէր նրանց մօտ:—Այո, նրանց մայրը բկաւ, կողքի թփի ճիւղին կանգնեց և չըրթչըրթաց: Ի՞նչ էր կարծել նա: Որ մէկն իրա ձագերին փնտրում է: Զըրթչըրթ ձայնով ի՞նչ ասելիս կլինէր: «ձագերիս ձեռ մի տալ, հեռացիր»: Սուրէնն ի՞նչ կանէր: Կը հեռանար:—Սյո, թփից հեռու լուռ կանգնեց: Թռչունն ի՞նչ կանէր: Կը թռչէր բունը: Տկոթ ձագերին ի՞նչ կանէր: Թևերով կըծածկէր: Սուրէնի վրայ ուրախ նայեց: Ի՞նչ կարելի էր կարդալ նրա փայլուն աչքերում: «Ծնորհակալ եմ, որ ձագերիս փաս չըտուիր»: Ամփոփումն. Փոքր Սուրէնն ուր էր դնացել: Ի՞նչ

լսեց: Ի՞նչ տեսաւ:—Ի՞նչ խնդրեց թռչունը:—Ի՞նչպէս վարուեց Սուրէնը:

Ի՞նչ կը պատահէր, եթէ Սուրէնը բնին ձեռ տար: Ձագերը կը վախենային: Բունը ձագերի համար նոյնն է, ինչոր օրօրոցը նորածին մանուկի համար: Մանուկը միշտ հիւսն է տեսնում: Հօրն ու մօրը: Անծանօթ մարդ տեսնելիս ի՞նչ է լինում: Լաց է լինում: Ինչո՞ւ: Վախենում է: Այդպէս կըլինէր և ձագերի հետ: Նրանք միշտ հիւսն էին տեսել: Իրանց մօրը:

Ի՞նչպէս կը վարուէր Սուրէնը, եթէ չար տղայ լինէր: Ինչի՞ց երևաց, որ նա լաւ տղայ էր: Թփից հետու կանգնեց: Ինչո՞ւ: Որ չուած աչքերով ձագերին չըվախեցնէ: Չըվախեցնելու համար էլ ուրիշ ի՞նչ արեց: Լուռ հանգիստ մնաց:

Թռչունն ինչո՞ւ շտապ եկաւ թփի մօտ: Կարծեց, որ ձագերին փորձանք է պատահել: Վրդովմունքից ի՞նչ էր անում: Չթշրթում էր ու ճիւղի վրայ անհանգիստ շարժւում: Դրանից ի՞նչ էք հասկանում: Ուզում էր ձագերին պաշտպանել:—Ի՞նչու հար էք վազում, երբ մէկը ձեզ ծեծում է: Դէպի տուն: Ո՞վ է հոգս տանում, որ ձեզ ֆնաս տուող չլինի: Ծնողները: Նրանք ձեզ ի՞նչ են անում: Հոգնաւորում են:

Փոքր մանուկը լաւ ման գալ չի կարում: Ի՞նչ կարող է նրան պատահել: Վէր կընկնի, գլուխը գետնին կը դիպչի: Ի՞նչպէս է մայրը հետու պահում այդ փորձանքից: Դրկած է ման ածում:—Մանուկները սիրում են խաղալ դանակի, մկրատի հետ: Ի՞նչ ֆնաս կարող է առաջ գալ: Ի՞նչ են անում ծնողները, որ երեխան անֆնաս մնայ: Նրանք հսկում են: — Ինչո՞ւ թռչունը չէր թողում, որ ձագերին փորձանք պատահի: Սիրում էր նրանց:—Ծնողներն ինչո՞ւ են հսկում զաւակների վրայ: Սիրում են նրանց:

Ամփոփումն. Ո՞վ է հսկում փոքր ձագերին: Ո՞վ է հսկում մանուկներին: Թռչունը ի՞նչ է, անում իրա

ձագերին (սիրում է): Ծնողներն ի՞նչ են անում իրանց զաւակներին:

2. Նպ. Ի՞նչ պատմեց մայրը որդուն

Մայրն ի՞նչ կասէր որդուն:—Դու էլ մի ժամանակ թռչունի ձագի պէս պատիկ բան էիր: Որդին ի՞նչ կը հարցնէր:—Հապա ես ինչպէս մեծացայ: Մայրը պատմեց. «հայրդ և ես քեզ դրինք բնի մէջ, ծածկեցինք ամեն կողմից, որ տաք մնաս: Երբ քաղցում էիր, ճուղով լաց էիր լինում, մենք խկոյն քու բերանում բան էինք դնում: Այսպէսով դու աճեցիր, զօրացար: Այժմ կարողանում ես արդէն վազվզել և ցատկոտել»:

Ինչո՞ւ ձագերը խեղճ բաներ էին: Տկուռ էին և տկլոր: Բայց նրանք տաք ու փափուկ պարկած էին բնի մէջ: Թռչունն ի՞նչ էր դրել այնտեղ, որ ձագերը տաք լինեն: Բուրդ, աղուամազ: Անձրևի ու քամու ժամանակ մայրը նրանց ի՞նչ էր անում: Ծածկում էր: Ինչո՞ւ: Թեւերով:—Իմացանք, որ Սուրէնն էլ փոքր ժամանակ խեղճ բան էր: Ինչո՞ւ: Չէր կարում ոչ մանգալ, ոչ կանգնել և ոչ խօսել:—Ի՞նչ տեսաւ բնի մէջ է պարկեցրել մայրն իրա զաւակին: Օրօրոցի, անկողնի մէջ: Ի՞նչպէս է տաք պահել զաւակին: Վերմակով ծածկել է: Ուրեմն մայրը նոյնն է անում զաւակների համար, ինչ որ թռչունը իրա ձագերի համար:—Ինչո՞ւ էին ձագերը կոռուցնին բաց ու խուփ անում: Ի՞նչ էին ուզում ասել իրանց մայրիկին:—«Սիրելի մայրիկ, մի բան տուր ուտենք, քաղցած ենք»: Ո՞ւր էր թռչում նրանց մայրը: Կեր բերելու:—Երբ վերադառնում էր, ձագերն ի՞նչ էին անում: Իրար հոտից ճանաչում էին: Ի՞նչ էին ասում դրանով: «Ինձ տուր մայրիկդ:—Չէ, ինձ, ասում էր միւսը:—Չէ, ինձ, ինձ, պահանջում էր երրորդը: Մօր բերածը մի ճիճու էր, մի՞թէ ամենին հերիք էր: Ի՞նչ պիտի անէր մայրը: Գնար դարձեալ կեր բերէր: Այդպէս անում էր մինչև երեկոյ: Ուտելով

աճում էին ձագերը և շահանում:—Փետուրները դուրս գալուց ետ ինչ էին սովորում:

Երբ փոքր մանուկները խօսել չգիտեն, ինչպես են ասում՝ թէ քաղցած են: Լաց լինելով:—Ինչպես է լռեցնում մայրը: Հանում է օրօրոցից: գիրկն առնում, ծիծ տալիս: Դրանից ինչ է լինում երեխան:—Ատամները դուրս գալուց ետ ինչով են կերակրում նրան:—Երբ ոտները պնդացել են, մանուկն ինչ է սովորում: Վազել, ցատկել:—Ինչ անկողին է տալիս թռչունն իրա ձագերին:—Ինչպես է նրանց տաք պահում:—Ինչ է անում, որ չըքաղցեն, այլ աճեն ու շահանան: Թռչունը խնամք է տանում ձագերի համար: Ինչո՞ւ է այդքան խնամք տանում: Որովհետեւ սիրում է նրանց:—Մայրն ինչպես է խնամք տանում զաւակի համար: Բնացնում է օրօրոցում, տաք է պահում, կրծքին կպցրած ծիծ է տալիս, հագցնում, լողացնում է, գրկած ման է ածում: Ինչո՞ւ է այդքան խնամք տանում մայրը:—Որովհետեւ սիրում է զաւակին:

Ամփոփումն. Ո՞վ է խեղճ եղել թռչունի ձագի պէս: Սուրէնը: Ո՞վ է նրա վրայ խնամք տարել: Մայրը:

3. Նպ. Ինչպէս որդին սիրում է մօրը.

Սուրէնի համար ճիշդ էր այնքան նեղութիւններ քաշել:—Ինչ էք կարծում, Սուրէնը սրտի մէջ գո՞հ էր մօրից թէ չէ:—Այո, գոհ էր, թաւ նրա գիրկը և ասեց. «Ա՛հ, մայրիկ ջան, որ իմանաս, ինչքան եմ սիրում քեզ»: Մայրն ինչ կոնէր:—Համբուրեց Սուրէնի թուշը և հարցրեց. «Ինչո՞ւ ես ինձ սիրում, զաւակս»: Սուրէնն ինչ կասէր:—Փաթաթուեց մօր վզով և խօսեց. «Քեզ սիրում եմ նրա համար, որ մանուկ ժամանակս ինձ ծիծ ես տուել, պահել, գրկած ման ես ածել, լուացել ես, հագցրել ես, թուշս այսպէս քաղցր համբուրել ես. ա՛խ, մայրիկ, քեզ այնքան եմ սիրում, որ լեզուով չեմ կարող ասել:—Սուրէնն ինչով ցոյց տուեց, որ մօրը սիրում է: Փաթաթուեց վզով: Ինչո՞ւ

էր սիրում մօրը:—Որովհետեւ նա անպակ չէր: Ինչ էր արել Սուրէնին:—Իսկ մանուկը ծնունդից ինչ էր: Թաթից բռնել էր:—Փողոցում խաղալիք էր: Հիւանդ ժամանակ:—Ինչ էր տուել. խնամք, սիրտ: մօր Աստծուն աղօթել: Ուրեմն Սուրէնն ինչպէս էր սիրում մօրը:—Որովհետեւ նրան պահել պահպանել էր:

Ամփոփում. Ինչ պատմեց որդին մօրը: Ինչ պատմեց մայրը որդուն:—Ինչպէս Սուրէնը սիրում էր մօրը:

Ինչ կարող ենք սովորել այստեղից:—Ինչ տեսակ տղայ էր Սուրէնը:—Եթէ դուք էլ ուզում էք լաւ տղաներ լինել, պիտի աշխատէք նրա պէս լինել:—Ինչ կանես, (գիմել մի աշակերտի), եթէ տեսնես ծիծեռնակին քուն շինելիս սրահի անկիւնում կամ հերթի տակին:—Եթէ ձեռ տաս, թռչունն ինչ կանի:—Վրարկանայ, կանիծի իրա ճվլոցով, յետոյ ձարահատած կը փախչի:—Բնի վրայ գործ դրած աշխատանքը գուրկանցնի: Իսկ եթէ թռչունը ձուաների վրայ նստած է, մօտ կը գնան, թէ հեռու կը մնաս:—Եթէ թռչունը փախչի, ձուաներն ինչ կլինին:—Կը սառչեն ու կը լականան:—Երբ թռչունը տկուռ ձագեր ունի, կը վերցնեն:—Ինչո՞ւ, ոչ:—Տեսել էք արդեօք, թէ մայրն ինչպէս է ողբում իրա կորած կամ մեռած զաւակի վերայ:—Այսպէս տխուր է թռչունը, երբ նրա ձագերից մինը վերցնում ես:—Թռչունն առաւօտից մինչև երեկոյ չարչարում է, որ իրա զաւակները տնակ ունենան: Թևերով ծածկում է տկուր ձագերին, որ չըմբսեն:—Տետոյ Աստուած նրանց տալիս է տաք փետուրէ հագուստ:—Ողջ օրը մայրը կեր է փնտրում ձագերի համար, որ չըքաղցեն:

Սուրէնն իրա մօրը սիրում էր:—Ի՞նչ էլ սիրում ես մայրիկիդ այդպէս ջերմ:—Ինչո՞ւ համար:—Ինչ ես անում, եթէ մօրդ սիրում ես:—Ինչ ասում է, կատարում եմ. աշխատելիս օգնում եմ: Իսկ երբ մայրիկը

հիւանդ է:—Աղօթքով խնդրում եմ Աստծուն, որ առողջացնի: Երբ առաւօտը գալիս է զարթեցնելու, կամ երեկոյին գլուխը բարձիդ դրած քեզ համար հէքեաթ է ասում, դու ի՞նչ ես անում:—Համբուրում եմ սիրելի մայրիկիս:

2. Ը Ն Տ Ա Ն Ի Ք

1. Նպ. Ինչպէս ծնողները հոգս են քաշում զաւակներին կերակրելու համար:

Այսօր առաւօտ ի՞նչ ես կերել:—Ի՞նչ ես բերել հետդ ուսումնարան: Ո՞վ է քեզ հաց, պանիր տալիս, որ բերես ուսումնարան:—Մայրը:—Ո՞վ է քեզ համար ճաշ պատրաստում: Ո՞վ է հոգում, որ տանն ուտելիք և խմելիք ունենաս:—Մայրը:—Երեկոյեան ով է ընթրիք տալիս:—Մայրը:—Բայց տեսնենք, արդեօք հայրը չի՞ օգնում, որ դու ուտելիք և խմելիք ունենաս:—Ասա, մայրդ ձրտեղից է գտնում հացը. (հացթուխից է գնում):—Ո՞րտեղից է ձարում միսը (նոյնպէս գնում է):—Ո՞րտեղից է այն իւղը, որով փլաւ էք շինում կամ կերակրի մէջ գցում (գնում է):—Դրանց համար ի՞նչ է վճարում:—Փող:—Փողը ձրտեղից է ստանում քու մայրը:—Հայրս է վաստակում, Դրա համար նա ի՞նչ է անում:—Իրա արհեստը բանացնում է: Եթէ հայրդ չաշխատի, մայրդ ի՞նչ չի ունենալ:—Փող: (Դիւղացի հայրը վաճառում է իրա այգու կամ արտի բերքը՝ պտուղը, խաղողը, ցորենը. նրա տեղ փող ստանում և առն կարիքը հոգում): Մայրիկի հետ էլ ով է հոգում, որ դու սնունդ ունենաս: Հայրը:—Ուրեմն ովքեր են հոգս քաշում քու ապրուստի համար:—Հայրն ու մայրը:

Ամփոփումն. Մայրը փողով է ձեռք բերում զաւակի համար ուտելիքն ու խմելը:—Հայրն է վաստակում այդ փողը:—Ծնողները միասին են հոգում զաւակի ապրուստի համար:

2. Նպ. Ինչպէս ծնողները հոգս են քաշում զաւակների հագուստի համար:

Թռչունն ի՞նչ էր անում, որ տկոյր ձագը չըմբսի: Թեւերով ծածկում էր: Յետոյ Աստուած ի՞նչ է տալիս ձագին: Փետուրէ տաք ծածկոց:—Մարդիկ ի՞նչ են անում ցուրտ եղանակին:—Ինչո՞ւ է լաւ բան հագուստը: Տաք է պահում:—Ո՞վ է տուել քեզ այդ հագուստը:—Մայրը:—Ի՞նչ է անում նա, երբ հագուստդ պատում է: Կարկատում է:—Ի՞նչ է անում, երբ հագուստդ կեղտոտում է: Լուանում է:—Թռչունն ինչո՞ւ թեւերը ձագերի վրայ փռում էր:—Ծածկում էր, որովհետեւ տկոյր էին:—Մայրդ քեզ համար ի՞նչ է կարել կամ գործել:—Շապիկ, գուլբա:—Հայրն էլ արդեօք օգնել է, որ դու հագուստ ունենաս:—Նա է փող վաստակում ու տալիս մայրիկին, որ ինձ համար հագուստ առնի:—Ուրեմն ովքեր են հոգս քաշում ձեր հագուստի համար:—Ծնողները:—Մայրն ի՞նչպէս է հոգում: Իսկ հայրն ինչպէս:

Ամփոփումն. Տկոյր ձագին ով է հագուստ տալիս: Հագուստն ինչո՞ւ է լաւ բան: Զաւակի հագուստի համար ովքեր են հոգս քաշում:

3. Նպ. Ինչպէս են ծնողները հոգում ընտանեկանի համար:

Արդեօք զարնան ժամանակ խաղացել էք դատերում: Յետոյ էլ կարմիր, դեղին, կապոյտ, սիւպտակ ծաղկներ քաղած փունջ կապել:—Երբ յանկարծ երկինքը գոռգոռացել է ու սև ամպերը ձեր գլխովերե հաւաքել, դուք ի՞նչ էք արել:—Վազել ենք դէպք տուն: Ինչո՞ւ: Որ անձրեւի տակ չընկնենք:—Տուն որ հասար, բակում կանգնեցիք: Ոչ, սենեակը մտանք: Միթէ անձրեւը ձեզ չըթրջեց տան մէջ: Ոչ, տունը ծածկ, տանիք ունի: Ուրեմն տան մէջ պատսպարուած էիք անձրեւից:—Կարող էք ասել թէ էլի երբ էք սենեակի մէջ լինում:—Անձրեւի, ձիւնի, քամու և ցրտի ժամանակ: Այդ լաւ է, որ ձեզանից ամեն միսը օթնան ունի, իսկ

Թռչունի ձագերը վատ եղանակին ինչի՞ տակ կը պատասպարուէին: Մօր Թեքի տակ:—Գիշերը ճրտեղ էք լինում: Տանը:—Ո՞րտեղ է ձեր անկողինը: Տան ներսը: Ինչո՞ւ ոչ բակում:—Այնտեղ կարող է անձրև, ձիւն գալ, ցուրտ լինել, քամի անել,--Ձեզանից շատերի ծնողները սեպական տուն կունենան. իսկ միւսների ծնողներն ի՞նչ են վճարում բնակարանի համար: Վարձ:—Դրա համար մի է փող ճարում:—Հայրն ի՞նչպէս է ճարում: Իրա արհեստը բանացնելով:—Իսկ քիւ հայրը:—Իմ հայրն էլ առուտուր անելով:—Գիւղացի հայրը: Գիւղում վարձով տան մէջ չեն ապրում, գիւղացի հայրըն ինքն է անտառից գերաններ բերում և շինում: Տեսնո՞ւմ էք, քաղաքացի Թէ գիւղացի հայրերն աշխատում են, որ իրանց զաւակները բնակարան ունենան:—Հապա մի է հոգս քաշում, որ տունը միշտ մաքուր ու սիրուն լինի ու ամեն բան կարգին իրա տեղը:—Դրա համար մայրն ի՞նչ է անում: Վեր է քաղում, սրբում է, դարսում է: Ուրեմն միջեր են հոգս քաշում զաւակների բնակարանի համար: Ծնողները:—Ինչո՞ւ:

Ամփոփումն. Բնակարանի մէջ պատասպարուում են ցրտից, անձրևից և այլն: Թռչունն իրա Թեքերով պատրասպարում է տկուռ ձագերին, որ չըմբսեն: Չաւակներին բնակարանի համար հոգում են ծնողները, որովհետև նրանց սիրում են:

4. Նպ. Ինչպէս ծնողները հոգում են զաւակի խաղալիքների համար:

Փոքր երեխէքը բացի ուտել-խմելը ուրիշ ի՞նչ են շատ սիրում: Խաղալը: Մայրերն ի՞նչ են տալիս նրանց խաղալու: Օրօրոցի երեխանց չխշխկան են տալիս:—Իսկ մեծ երեխէքը ի՞նչ են սիրում խաղալ:—Իսկ աղջիկները: Խաղալիս դուք ի՞նչ էք անում: Ուրախանում ենք: Ուրեմն ծնողներն ինչո՞ւ են ձեզ խաղալիքներ տալիս:—Ծնողներդ քեզ ի՞նչ են տալիս, որ չըբաղցես: Ի՞նչ են տալիս, որ չըմբսես: Ի՞նչ են տալիս, որ անձ-

քեից, ցրտից պատասպարուես:—Ծնողներդ այս ամեն բանը ինչո՞ւ են տալիս քեզ: Որովհետև ինձ սիրում են: Ամփոփումն. Ամենից առաջ ծնողները զաւակին ի՞նչ են տալիս: Մնունդ:—Յետոյ: Հագուստ: Նրանից յետոյ: Բնակարան, խաղալիք: Ինչո՞ւ:—Որովհետև սիրում են զաւակներին:

5. Նպ. Ինչպէս ծնողները խնամում են զաւակին:

Յիշում էք Սուրէնին. նա մի աշխոյժ տղայ էր. վազվզում էր տանը, դռանը, պարտէզում: Բայց յանկարծ նա հիւանդացաւ: Ծնողներն ի՞նչպէս կլինէին: Կը տխրէին:—Յետոյ ի՞նչ կանէին:—Ի՞նչ են անում քու ծնողները, երբ հիւանդանում ես: Բժիշկ են կանչում. ջուր են տալիս խմելու, յետոյ կանֆետ, մրգեր են ընծայում:—Ի՞նչ են անում գիշեր ժամանակ, երբ դու ծանր հիւանդ ես:—Մնում են անքուն, մօտս նստած:—Ո՞ւմ են աղօթքով խնդրում, որ դու կրկին առողջանաս: Մինչև անգամ ի՞նչ են վառում: Իստակ մոմ: Այս ամենը, որ ծնողներն անում են հիւանդ երեխի համար, կոչւում է խնամել:—Ձեր ծնողներն ի՞նչ են անում ուրեմն, երբ հիւանդ պարկած էք: Խնամում են:—Ձեզանից մի պատլիկ եղբայր կամ քոյր ունի:—Նրանք ի՞նչ չեն կարողանում անել: Վազել: Ծնողներն ի՞նչ են անում նրանց: Թեի վրայ ման են ածում:—Փոքր մանուկը շոր հագնել չի կարողանում, մի է նրան հագցնում:—Մանուկը չի կարող լուացուել. մի է նրա երեսը, ձեռները լուանում:—Երեխէն լալիս ծնողներն ի՞նչ են անում: Նրան գրկում, գուրգուրում են: Ի՞նչ է անում մայրը, երբ մանուկը յոգնել, նդդել է:—Օրօրոցն է դնում, օրօրում:—Երբ ճանճերը կծում են երեխի ձեռները, երեսը և չեն թողնում, որ քնի, ի՞նչ է անում մայրը:—Օրօրոցի մօտ նստելով ճանճերը քշում է ու նանիկ ասելով քուն դնում:—Ո՞վ գիտէ Թէ

մայրն ի՞նչ խօսքերով է նանիկ ասում: Ահա լսէք, ես ասեմ.

Նանիկ արա, նանիկ, նանիկ,
Նանիկ արա, սիրուն մանկիկ,
Նանիկ արա, նանիկ, նանիկ,
Նանիկ արա, սիրուն բալիկ:

Ահա ուրիշը. «Օրօր օրօր, իմ բալաս,
Երկար ումբը ունենաս,
Օրօր կասեմ քե վրայ.
Անուշ մօտկիկս, նանա»:

Ինչ որ ծնողները պատլիկ եղբորդ համար անում են, նոյնն արել են քեզ համար, երբ փոքր էիր: Ի՞նչ է կոչւում այդ:—Խնամել:

Ամփոփումն. Ծնողները ձեզ ի՞նչ ու ի՞նչ են տալիս: Երբ փոքր էք, նրանք ձեզ ի՞նչ են անում:—Դարձեալ երբ են ձեզ խնամում: Ինչո՞ւ են այդ նեղութիւնները քաշում զաւակների համար:

Ձեր ծնողներն ո՞ւմ են սիրում:—Դուք ո՞ւմ պիտի սիրէք: Ի՞նչպէս ցոյց կըտաք, որ ծնողներին սիրում էք: Կըկատարենք ամենը, ինչ որ նրանք ասում են:—Եթէ ուշակալ լինէք, ո՞վ կուրախանայ ձեր վրայ:—Եթէ ալարկոտ և ծոյլ լինէք պատուէրներ կատարելու մէջ, ո՞ւմ սիրտը կը վշտացնէք:—Երբ ծնողները առողջ են, որդու սիրտն ի՞նչպէս կըլինի: Ուրախ:—Իսկ երբ հիւանդանայ հայրը կամ մայրը, որդու սիրտն ի՞նչպէս կըլինի: Տրտում: Այդ ժամանակ լաւ որդին ի՞նչ կարող է անել:—Աղօթքով խնդրել Աստծուն, որ ծնողներից հիւանդութիւնը հեռացնի: Էլի ի՞նչ բաներից: Չարից, փորձանքից:—Այո, կասենք. «Երկնաւոր հայր, մեզ փրձութեան մի տանիլ, այլ փրկիլ չար բաներից»:

3. Ո Ր Բ .

Նալ. Այսօր ծեղ պատմելու իմ մի անտէր ողբ տղայի մասին:

1. Կտոր. Տարուայ մէջ երբ է շատ շոգ լինում:—Ե՛րբ է դաշտը, մարգագետինը կանաչ խոտով ու ծաղիկներով զարդարւում: Դարնան:—Հապա ո՞ր եղանակին են այգիների խաղողը քաղում, գինի պատրաստում: Աշնան,—Արևը երբ է ծագում: Ո՞րտեղից:—Իրիկնադէմին արևն ի՞նչ է լինում: Ո՞րտեղ:—Արևը երբ է լոյս տալիս: Յորեկը: Իսկ գիշերը: Լուսինը:—Մեր պատմութիւնն այսպէս է սկսւում. «Փայլուն արևն արդէն մայր մտաւ, Լուսինն էլ վաղուց գնաց թագ կացան: Կրկնիր, դու, դու: Խմբով:—Քըք երկնքում ոչ արև կար և ոչ Լուսին, ի՞նչը կըպատէր երկրին: Մուսթը, խաւարը: Այդ ժամանակ աշուն էր. ի՞նչ էք կարծում, ի՞նչը կը փչէր: Քամին:—Տաք քամին: Ոչ, ցուրտ:—«Գիշերուայ մութը աշխարհս պատեց, եւ աշնանային ցուրտ քամին փչեց»: Կրկնեցէք հետս խմբով:

Ամփոփումն. Փայլուն արևն ի՞նչ եղաւ: Յետոյ՝ Լուսինն ի՞նչ եղաւ:—Գիշերուայ մութն ի՞նչ արեց: Աշնանային ցուրտ քամին ի՞նչ արեց: Կրկնեցէք:

2. Կտոր. Մութը երկրի վրայ ընկնելիս մարդիկ ո՞ր են գնում: Իրանց տները: Դուրսը խաղացող երեխէքն ո՞ւր են գնում: Ծնողների մօտ: Մայրն ի՞նչ է տալիս: Թէյ, ընթրիք: Եւ յետոյ: Անկողնի մէջ քնանում: Քնացնելիս շատ մայրեր ի՞նչ են պատմում: Հէքեաթ:—Ամեն մարդ քաշուեց իւր տունը մտաւ, Ամեն երեխայ մօր գրկին ընկաւ:—Կրկնեցէք հետս:

Ամփոփումն. Ո՞վքեր գնացին: Մարդիկ:—Յետոյ, երեխէքը:

3. Կտոր. Խաղացող երեխէքն ո՞ւր գնացին: Ծնողներ ունէին այդ երեխէքը թէ ոչ: Իսկ այն երեխան,

որի մասին պատմելու եմ, թնչ էր: Անտէր որբ: Որբն թնչ չունի: Ովքեր. ձեզանից հայր կամ մայր չունեն, թող մատ բարձրացնեն: Այս որբն աւելի թշուառ էր. ոչ հայր ունէր և ոչ մայր: Դու (որբ աշակերտին է ասում ուսուցիչը) եթէ մայր չունես, բայց քոյր ունես: Դու եթէ հայր չունես, բայց եղբայր ունես: Իսկ խեղճ որբը ոչ քոյր ունէր և ոչ եղբայր: Կարճ ինչպէս ասել:—Ոչ մի ազգական չունէր:—Ձեզանից ամեն միքն լաւ թէ վատ հաջնուած է, իսկ որբը մերկ էր: Ձեզանից որբ կոշիկ, որբ չուշտ, կամ գոնէ տրեխ ունի ոտներին, իսկ նա բոքիկ էր: Դուք այսօր կամ թէյ էք խմիլ կամ հաց կերել, իսկ որբը բոլորովին քաղցած, անօթի էր: Դուք բնակուելու տեղ ունէք, երկօրեան կըզնաք, հանգիստ կըքնէք, իսկ նա անտուն, անտեղ շուարել էր դրսումը: Դիշերը մութ էր և ցուրտ, թնչ կանէր խեղճը: Լալով մի տեղ կը փնտրէր, որ պարկէր: Այո, կուչ եկաւ մի տան պատի տակ:

Ամփոփումն. Միայն խեղճ որբը, որ չունէր հայր, մայր, Ոչ մի ազգական, ոչ քոյր, ոչ եղբայր, Ոտքերը բոքիկ, տկլոր ու քաղցած, Մի տան պատի տակ մնաց կուչ եկած:

Որբն թնչ չունէր: Ոտքերն ինչպէս էր: Մարմինը: Փոքր: Ո՞ւր կուչ եկաւ: Դէմքն ինչպէս կըլինէր: Ի՞նչ կը մտածէր: Ենթանի մի մարդ ինձ ներս ընդունի՞:

4. Կտոր. Միթէ մարդիկ դուրսը չի՞ն ընում: Ամառը ընում են դռներին, կտրներին: Թող որբն էլ պատի տակ քնէր: Աշնան ժամանակ կարող էր մրսել: Ձմրսելու համար թնչ են անում մարդիկ: Տաք շոր են հագնում: Աւելի ձր եղանակին: Ձմեռը հաստ վերարկու, քուրք են գործ ածում: Երբ սենեակը ցուրտ է, թնչ են անում: Կրակ վառելով տաքացնում են: Որբն թնչ չունէր հագին: Դուրսն թնչ էր: Ցուրտ: Ի՞նչ կը պատահէր նրան: Կըսառչէր: Իսկ եթէ երկար անօթի մնար: Սովից կը մեռնէր:

Երեւի կամենում էք իմանալ թէ թնչ պատահեց խեղճ որբին:—Այն տունը, որի պատի տակ պարկել էր, բարի մարդու էր պատկանում. վերեւից լսեց մանուկի լացն ու խնդիրը: Որբն աղօթում էր Աստծուն: Ի՞նչ խնդրելիս կըլինէր: (Աշակերտների զանազան կարծիքներ): Տանտէրը նայեց որբին ու խղճաց: Ի՞նչ կանէր:—Այո, կանչեց իրա մօտ և պահեց: Տարաբաղդ որբի համար թնչ կըլինէր: Բարեբաղդութիւն: Ի՞նչ էր գտել նա: Տէր ու տիրական:

Ամփոփումն. Բարի տանտէրը վերեւից նայեց, Մեր թշուառ որբին ներս հրաւիրեց, Եւ այնուհետեւ տարաբաղդ տղան, Ունէր իր համար տէր ու տիրական:—Ո՞վ նայեց վերեւից: Որբին թնչ արեց: Այնուհետեւ նա թնչ ունէր: (Պատմել տալ ամբողջ բովանդակութիւնը: Խմբովին ասել տալ ոտանաւորի ձևով):

Որբն թնչու անշան կարող էր մրսել: Եղանակը ցուրտ էր և ինքը տկլոր: Ո՞ր եղանակին աւելի շատ կըմրսէր: Ձմեռը:—Ինչո՞ւ սովածաւ կըլինէր: Երկար ժամանակ անօթի էր: Ո՞վ օգնեց նրան, որ ոչ մրսի և ոչ սովածաւ լինի: Տանտէրը:—Ի՞նչպէս օգնեց թշուառին: Այդ պատճառով թնչ տեսակ մարդ էր տանտէրը: Ո՞վ կասէր տանտիրոջ, որ որբին ներս կանչի:—Նրա սիրտը: Ի՞նչ տեսակ սիրտ ունէր նա: Բարի:—Ձեր սիրտն էլ երբեմն ձեզ բան ասում է, պատմեցէք:—Ո՞վ էր տանտիրոջ սրտին հրամայել, որ այդպէս լաւ բան անի: Աստուած: Ուրեմն որբին գտնողն ով էր:—Ի՞նչ առած գիտէք այդ մասին:—Որբի պահողն Աստուած է:—Աստծու պահած գառան գայլը չի ուտիլ:

Ի՞նչ տեսակ տղէք էք ուզում դառնալ: Բարի տղէք: Ուրեմն ձեր ձեռով եկած օգնութիւնը ոչոքի չպիտի խնայէք: Լաւ, եթէ տեսնէք մի անմեղ մըլիւն ջրում խեղդուում է, թնչ կանէք: Երբ կապած անասունը վիզը մեկնում է ջրի տաշտին և պինչը չի հասնում, թնչ կանէք: Երբ ձեր ընկերը մատիտը կամ գրիչը

տանը մոռացել է, դասը գրելու բան չունի, ինչպէս կօզնէք:—Երբ տեսնէք մի երեխայ իրանց տան ճանապարհը կորցրած լաց է լինում, ի՞նչ կանէք:—Երբ մի դասընկեր հաց չի բերել դպրոց, տեսնում էք քաղցից թուլացել է, ի՞նչպէս կօզնէք:—Երբ տեսնէք մի պառաւ կնիկ կամ ծեր մարդ ձեռնից բան է վէր գցել, կռնալ չի կարողանում, ի՞նչ կանէք:—Երբ տեսնէք մի կոյր մուրացկան ընկնում է փոսի մէջ, ի՞նչ կանէք: Միշտ ի՞նչ կուզէք անել:—Օգնել, երբ հնար ունենք:

4. ԱՍՏՈՒԱԾ ԱՄԵՆ ԻՆՉ ՏԵՍՆՈՒՄ Է

Նպ. Այսօր ձեզ պատմելու եմ թէ ինչպէս միանգամ Սուրէնն ու Գոհարիկը տանը մենտեղ էին մնացել:

Ո՛ւր գնացած կըլինէին նրանց ծնողները:—Բարեկամը մեռել էր, գնացել էին միսթարանք խօսելու: Սուրէնն ասեց. «Գոհար, ի՞նչ ենք պարապ նստել, քանի որ հայրիկն ու մայրիկը տանը չեն, արի ուտելու բան քիտրենք ու բերաններս քաղցրացնենք»: Ո՛վ չէր կամենալ, որ պահած բաներին ձեռ տան: Ի՞նչ ասած կըլինէր նրանց մայրը դուրս գնալիս:—Միթէ մայրը բարեկամի տնից կըտեսնէր, եթէ նրա պահարանին ձեռ տային: Եթէ ուրիշ մարդիկ տեսնէին: Մայրիկին իմաց կըտան:—Եթէ ձեր տունը ներքեի յարկ է, լուսամուտից հիւ կտեսնի ձեր արածը: Մեր հարեւանները: Ուրեմն եթէ Սուրէնն ու Գոհարիկը մօր պահած մուրաբէն, չուչիսիլ, խնձորը հանած ուտէին, հիւ կը տեսնէր: Հարեանը կամ նրա կինը: Գիտէ՞ք թէ Գոհարիկն ի՞նչ պատասխանեց: «Եթէ տեսնող չլինի, ինչ ուզում ես, հետդ կանեմ»: Գողարիկն ի՞նչ էր անելու նրա հետ: Ուտելու բան գտնել: Միթէ քաղցած էին: Ո՛չ, այնպէս:—Մայրը սրտեղ պահած կըլինէր քաղցրեղէնները: Պահարանում: Իսկ հաց, պանիր, իւղ

և միւս ուտելիղէնները: Մահանում: Սուրէնն ասեց. «Գոհար, արի հետս գնանք մառան, այնտեղ դրած է կաթան պղինձը, երեսին սերը կանգնած կըլինի, քաշենք և հացի պատառով ուտենք»: Գոհարն ասեց. «Չէ, այնտեղ հարեանը կըտեսնի, մտիկ, լուսամուտի դէմը փայտ է կտրատում: Սուրէնն ասեց, «երբ այդպէս է, գնանք խոհանոց, պահարանից մեղր հանենք, ուտենք»: Գոհարն ասեց. «Ոչ, հարեանի կինը կըտեսնի, անա իրա լուսամուտի առաջ նստած գուլբա է գործում»: Սուրէնը քիչ լուռ մնալուց ետ ասեց. «Լաւ, արի գրնանք սարդափը, տանձ, խնձոր ուտենք, այնտեղ բոլորովին մոլթն է»: Ո՛վ կարող էր տեսնել թէ այնտեղ ի՞նչ են անում:—Բայց Գոհարն ասեց. «Ոչ, չեմ կարող գալ, այնտեղ էլ Աստուած կըտեսնի, որ երկնքում նստած մտիկ է անում ամեն կողմ ու մութ տեղն էլ տեսնում է»: Սուրէնը սարսափեց այդ լսելիս. դողդողալով ասեց. «Եթէ այդպէս է, Գոհար, աւելի լաւ է, ոչինչ չուտենք»:

Ամփոփումն. Ի՞նչ էր ուզում անել Սուրէնը:—Ո՛ւր էր ընկերացնում:—Գոհարն ի՞նչ ասեց դրա դէմ: (Երկու հոգու դուրս կանչել և խօսեցնել Սուրէնի և Գոհարի տեղ):

Եթէ մառան գնային սեր ուտելու, հիւ կտեսնէր: Դրացին:—Եթէ խոհանոց գնային մեղր ուտելու: Դրացուհին:—Եթէ սարդափը գնային, հիւ կըտեսնէր նրանց արածը:—Ոչ մի մարդ: Ինչո՞ւ չգնացին: Աստուած կըտեսնէր նրանց գողութիւնը: Թող գնային մարադից ձու գողանային: Այնտեղ էլ կըտեսնէր Աստուած: Ուրեմն հար գնային, որ Աստուած աչքը չտեսնէր: Ոչ մի տեղ: Աստուած տեսնում է ամեն ինչ:

Երեխաներն ի՞նչ պիտի անեն, երբ ծնողները տանը չեն: Անկիւնները չքրքրեն բան ման ուտելու համար: Մայրիկից ծածուկ բան բռնելը լաւ չէ, մեղք է: Ո՛վ է տեսնում այդ:—Երբ երեխէք ծնողներից ծա-

ծուկ հայհոյում են կամ կուռում են, ով է լսում կամ տեսնում այդ:—Հայհոյելը լաւ բան է, յանցանք է: Երբ երեխէքը ծնողներէ աչքից հեռու սուտ խօսելով մէկին խաբում են, ով է լսում նրանց:—Սուտ ասելը յանցանք է: Երբ մէկը հարեանի պարտէզից ծածուկ պտուղ է քաղում, ի՞նչ է նրա արածը: Գողութիւն: Գողութիւնն ի՞նչ է:—Ուրեմն ինչից պիտի հեռու մնալ: Մեղք, յանցանք գործելուց:

5. ՈՐԴՈՒ ԶԶՈՒՄԸ

Նպ. Ձեզ պատմելու եմ մի տղայի մասին, որ իրան հօրը վշտացրեց.

1. Կտոր. Նրա հայրը գիւղացի էր և տան մօտ այգի ունէր: Այնտեղ մի քանի նոր տեսակի խնձորենիք էր տնկել: Մատաղ ծառերը այս տարի առաջին անգամ պտուղ էին բռնել:—Ո՞վ էր ուրախ այդ բանի վրայ: Հայրը: Ամեն օր այգին էր գնում: Ինչո՞ւ համար: Որ տեսնի խնձորները երբ են հասնում:—Ի՞նչ չգիտէր խնձորների մասին: Թէ ի՞նչ համ ունեն: Գիւղացին Արշակ անունով տղայ ունէր: Կարելի է, նա նոյնպէս սիրում էր խնձորներին նայել:—Հա, ի՞նչ էի ուզում պատմել այդ տղայի մասին:—Թէ նա ինչպէս հօրը վշտացրեց: Այո, նա խնձորները խակ խակ քաղեց, չթողեց որ հասնեն:—Ինչո՞ւ այսպէս արեց:—Զգիտէք, ես ասեմ. Արշակը մի խաղճնկեր ունէր. հարեանի տղէն էր. սա մի օր Արշակին ասեց. «Մեզ տեսնող մարդ չկայ, արի մտնենք ձեր այգին և խնձորները փոքր ծառերից պոկոտենք, ուտենք»:—Հարեանի որդին ի՞նչ տեսակ տղայ էր: Փուշ, անպիտան:—Ներս մտան երկսով և պոկոտեցին:—Ո՞վ իմացաւ, որ խնձորները չըկան ծառերի վրայ: Արշակի հայրը:—Ճիշտ ասիր, մի քանի րոպէ չանցած եկաւ այգին ու տեսաւ ծառերը տկլորած: Ի՞նչպէս կը դառնար:—Շատ կը տխրէր:—Ի՞նչ

կասէր. «Մի, անպիտան, փուշ պտուղները սիրտս տակն ու վրայ արին»:

Ամփոփումն. Ո՞ւմ որդին էր Արշակը: Ո՞վ կամեցաւ նրան գայթակղեցնել: Ի՞նչ պոկոտեցին: Ո՞վ տխրեց դրա վրայ: Ի՞նչ պտուղ էր հարեանի տղէն:

2. Կտոր. Արշակը հաստ ծառի տակ շուաքում նստած էր, լսեց հօր խօսքերը: Ի՞նչ կը լինէր նրա սիրտը:—Ահ կընկնէր: Ինչո՞ւ:—Վախելուց չէր համարձակուում իրիկունը տուն գնալ, թէպէտ շատ քաղցած էր: Հօ չէ՞ր կարող ողջ գիշերը դուրսը մնալ:—Վերջապէս տուն մտաւ, երբ հայրը դռան մօտ կանգնած էր: Ի՞նչպէս կընայէր Արշակի վրայ, (սիրով, քաղցը): Արդեօք հայրը գիտէր Արշակի արարքը: Ոչ: Իրա համար սիրով նայեց վրէժ: Բայց Արշակը աչքերը գետնին գցեց: Ինչո՞ւ չէր կարում հօր վրայ մտիկ անել: Կարծում էր, որ հայրն աչքերից կիմանայ նրա արարմունքը:—Ընթրիքի ժամանակ հայրը երեխանց բաժանեց մի մի ճուղի խաղող, Արշակին նոյնպէս: Երեխէքն ուրախ դէս դէն թռչկոտալով մշրում էին խաղողի հատիկները: Միթէ Արշակն էլ զուարճանում էր նրանց հետ: Ո՛չ: Նա շարունակ այն րոպէս էր մտաբերում, թէ ինչպէս հայրը տրտմեց ծառերը պոկած տեսնելիս: Հօր տխրութեան պատճառն ով էր: Հօր ո՞ր խօսքերի վրայ էր նա մտածում: «Անպիտան, փուշ պտուղները սիրտս տակն ու վրայ արին»: Արշակն ի՞նչ էր դուրս եկել: Անպիտան, փուշ պտուղ,—Ուրեմն ի՞նչ տեսակ մարդ էր հայրը, որ Արշակին խաղող տուեց: Բարեսիրտ:—Որովհետեւ բարի հօրն էր վշտացրել Արշակը, դրա համար նրա սիրտն այնպէս կսկծում էր, որ չըկարաց արտասուքը պահել, լաց եղաւ:

Մենք գիտենք Արշակի լացի պատճառը, հայրը անտեղեակ էր, ուստի հարցրեց. «Աչքի լոյս, ինչո՞ւ ես լաց լինում»: Արշակը խօսեց. «Հայրիկ, աղաչում եմ, ների՛ր ինձ: Հօր մտքով ամենեւին չէր անցկենում, թէ

Արշակը խնձորները պոկած լինի, ուստի հարցրեց, «զաւակս, ինչո՞ւ պիտի քեզ ներեմ, ի՞նչ ես արել որ»։ Ի՞նչ էք կարծում, Արշակը մեղքն ուղիղ կըխոստովանի։—Նա պատասխանեց, «հարևանի տղէն ասեց, արի մտնենք ձեր այգին, փոքր ծառերի խնձորները քաղենք»։ «Հա, դուք էլ ի հարկէ գնացիք խակ խակ քաղոտեցիք, խօսեց հայրն առանց բարկանալու։ Արշակն էլ չկարաց մի խօսք հանել բերանից, սկսեց աղի աղի լաց լինել և արտասուքը կարկտի պէս աչքերից թափել։—Երևի յետոյ հայրը կը պատժէր։—Ինչո՞ւ ոչ։ Ուրովհետև տեսնում էր, որ Արշակն արածի վրայ զղջում է։ Ծիշտ ես ասում, հայրն Արշակի ձեռից բռնեց, կրծքին սեղմեց և ասեց. «ներում եմ քեզ, զաւակս, տայ Աստուած, որ միւս անգամ էլ այդպէս բան չըբռնես»։

Ամփոփումն. Արշակն ինչպէս վշտացրեց հօրը։ Ո՞վ եղաւ պատճառը։ Արշակն իրա վատ արարքի վրայ ի՞նչ արեց։ Հայրն ի՞նչպէս վարուեց։

Արշակն ի՞նչ պիտի անէր, երբ հարևանի տղէն ուզում էր նրան գայթակղեցնել։ Զրպիտի ընկերանար։ Ո՞վ էր ուզում Գոհարիկին գայթակղեցնել։ Մուրէնը։ Ինչի՞ց է երևում, որ հայրը նրան սիրում էր։ Քաղցր նայեց տուն մտնելիս, ընթրիքին խաղող տուեց, ձեռից բռնեց, կրծքին սեղմեց, նրան ներեց։—Ի՞նչ արեց Արշակը, երբ տեսաւ՝ հայրն այդքան բարի է։ Աղի-աղի լաց եղաւ։ Միւս անգամ ինչի՞ց պիտի զգուշանար։ Հօրը վշտացնելուց։

Քու ծնողները նոյնպէս բարի են դէպի քեզ։ Ինչի՞ց ես իմանում այդ։ Նրանք ինձ տալիս են ուտելիք, խմելիք, հագնելիք, բնակարան, խաղալիք, և երբ հիւանդանում եմ, ինձ խնամում են։—Դու ի՞նչ չըպիտի անես նրանց։ Զըվշտացնեմ նրանց։ Ո՞վ է ուրախանում, երբ դուք լաւ էք։ Ծնողները։ Ո՞ւմ պիտի խնդրես աղօթքով, որ քեզ գայթակղութիւնից հեռու պահի։

Աստծուն։ Այո, ասա. «երկնաւոր հայր, սուրբ լինի քու անունը, մեզ փորձութեան մի տանիլ, այլ փրկիւր չար բաներից»։ Խմբովին ասէք։

6. ԶԱՄԲՈՐԴ ՊԱՏԱՆԻՆ ԵՒ ԱՐՏՈՒՏԸ

Նա. Ձեզ պիտի պատմեմ, թէ ինչո՞ւ համար էին երգում պատանին եւ արտուտը։

Ի՞նչ տեսակ մարդուն ասում ենք ճամբորդ։ Զեռին ի՞նչ է ունենում։ Մէջքի՞ն։ Խուրջին, պարկ։ Նրանց մէջ ի՞նչ է դրած լինում։ Հասակաւոր ճամբորդները շատ անգամ բերանին ի՞նչ են ունենում։ Ծխամորձ։ Մեր ճամբորդն ի՞նչ էր։ Պատանի։—Արտուտ տեսած կ'ընէ։ Ո՞րտեղ։ Թռչելիս ի՞նչ է անում։ Ծվլան ձայնով ուրախ երգում է։ Ո՞վ կըտեսնէր նրան երգելիս։ Ծամբորդը։ Ո՞րտեղ։ Լուսաբացին արտերի կշտով անցնելիս։ Այո, դուք եկաւ նրան թռչունի զիւ ձայնը, կանգնեց նայեց արտուտին և հարցրեց. «Ա՛րտուտ, ինչո՞ւ ես այդպէս ուրախ երգում»։

Ապա դուք ասեցէք, ինչո՞ւ էր արտուտն ուրախ երգում։ Ուրովհետև թռչելու շնորք ունի։ Ե՞րբ չի կարող թռչել ու երգել։ Երբ շունչ չունի։ Ո՞վ է նրան շունչ տուել։ Աստուած։ Ի՞նչ կարող է անել արտուտն իրա թևերով։ Իրա կտուցով, իրա ոտներով, իրա աչքերով, իրա ականջներով։ Այդ պատճառով նա ի՞նչ պէս է։ Ուրախ է և երգում է։

Արտուտն ի՞նչ պիտի ունենայ, որ ապրի։ Կեր։ Ի՞նչ է ուտում։ Հատիկներ, ճիճուներ։ Ո՞րտեղ է գըտնում հատիկներ։ Դաշտում։ Ո՞վ է բացնում այնտեղ։ Աստուած։ Ծիճուին ո՞վ է ստեղծել։ Աստուած։ Ուրեմն ո՞վ է հոգս քաշել արտուտի համար։

Երբ մայրդ քեզ ինձոր կամ ուրիշ բան է տալիս, ի՞նչ ես անում։—Ասում եմ՝ շնորհակալ եմ։ Երբ միշտ այդպէս ես վարում, մայրդ ի՞նչ է լինում։ Ուրախա-

խանութ է:—Արտուտին Աստուած ի՞նչ է տուել: Շունչ, սնունդ: Այդ պատճառով նա էլ գոհութիւն է յայտնում: Ի՞նչ ձեռով: Բարձրանում է օդի մէջ մինչև ամպերը և ծլվլացնում է: Դրանով ի՞նչ է ասում: Ասում է. «ստեղծող Աստուած, շնորհակալ եմ քեզանից»:

Պատանի ճամբորդը չէր իմանում թէ արտուտն ի՞նչու է ուրախ երգում: Ի՞նչ կը պատասխանէր նրան արտուտը:—Յետոյ ճամբորդին հարցրեց. «արդեօք դու էլ շնորհակալութիւն անում ես Աստծուն»: Ի՞նչ էք կարծում, ի՞նչ պատասխանած կլինի պատանին: «Այո, ծլվլան արտուտ, ես էլ եմ անում»: Ճամբորդն ի՞նչ ունէր Աստծուց ստացած: Կեանք ու սնունդ:—Այդ ընկէին նոյն առողջ էր. ո՞վ էր նրան առողջ պահում: Աստուած: Դիշերն անվտանգ քնել էր և առաւօտը զուարթ վեր կացել. ո՞վ էր նրան պահպանել: Աստուած: Արտուտն ի՞նչպէս շնորհակալութիւն արեց Աստծուն: Ծլվլան երգով: Պատանին Աստծուց ստացած բարիքները յիշելով նոյնպէս շնորհակալութիւն արեց, զիլ ձայնով մի երգ երգելով ճամբէն շարունակեց: Այդ երգն սկսւում էր այսպէս. «Առաւօտ լուսոյ, Արեգակն արդար, Առիս լոյս ծագեա...»:

Ամփոփումն. Առաւօտն ո՞վ էր գնում արտերի կշտով: Ի՞նչ տեսաւ: Արտուտն ի՞նչ էր անում: Ի՞նչ հարցրեց պատանի ճամբորդը: Ի՞նչ պատասխանեց թռչունը: Պատանին նոյնպէս ի՞նչ արեց:

Ճամբորդն ինչո՞ւ էր երգում: Կամենում էր շնորհակալ լինել Աստծուն: Ինչո՞ւ համար: Ստացած կեանքի համար:—Ուրեմն ո՞վ է ստեղծել նրան: Աստուած: Ե՞րբ է ստեղծուել ճամբորդը: Երբ որ ծնուել է մօրից: Դու ի՞նչպէս ես եղել: Ես էլ ստեղծուել եմ:—Այո, դու առաջ եղել ես մայրիկիդ կրծքի տակ, նա քեզ կերակրել է իրա արիւնով և յետոյ երբ Աստուած հրամայել է, քեզ լոյս աշխարհ է բերել:—Միթէ քու հայրը միշտ մեծ է եղել:—Մի ժամանակ ի՞նչ է եղել:

Պատիկ տղայ, ոչ ման գալ է իմացել, ոչ խօսել:—Նրանից առաջ:—Իրա մայրիկի կրծքի տակ:—Մայրիկդ, բոլոր մարդիկը նոյնպէս մի ժամանակ ծնուած չեն եղել: Նրանց ամենին ո՞վ է ստեղծել:—Աստուած:—Ուրիշ խօսքով ի՞նչպէս կասես: Երկնաւոր հայրը:—Ուրեմն Աստուած ի՞նչեր է ստեղծել: Մարդիկ, արտուտ, հատիկ, ճիճու, խոտ, ծաղիկ:—Հապա դաշտե՞րը: Դաշտերը նոյնպէս:—Հապա այն կապոյտ երկինքը, փայլուն արեւը, լուսինը, աստղերը:—Ուրեմն ո՞ր բաներն է ստեղծել Աստուած: Բոլոր բաները, ինչ որ տեսնում ենք:

Ամփոփումն. Աստուած ստեղծող է ամեն տեսակ բաների:

Արտուտն ուրախ էր, որովհետեւ Աստուած նրան կեանք էր տուել:—Արդեօք դու էլ ուրախ ես, որ Աստուած քեզ ստեղծել է:—Ինչո՞ւ համար:—Բայց ի՞նչ կըլինէր դուրսիւնդ, եթէ աչքեր չունենայիր:—Սիրելի հայրիկին, մայրիկին չէիր կարող տեսնել: Էլ ինչե՞ր չէիր տեսնիլ և ուրախանալ:—Փառք Աստծու, որ աչքեր ունես:—Բայց եթէ ականջներ չունենայիր, ի՞նչ չէիր կարող լսել:—Պօսելը, կանչելը, երգելը, ծիծաղելը:—Փառք Աստծու, որ ականջներ ունես:—Իսկ եթէ բերան չունենայիր:—Չէիր կարող ցաւդ, խնդրիդ մայրիկին ասել:—Փառք Աստծու որ ի՞նչ ունես:—Բերան:—Բայց եթէ ձեռներ չունենայիր, ի՞նչպէս շոր կըհագնէիր, կերակուր կուտէիր, կըխաղայիր կամ կըգրէիր:—Կամ եթէ ոտներ չունենայիր, ի՞նչպէս կըվազվզէիր կամ դպրոց կըգայիր:—Փառք Աստծու, որ ի՞նչ ու ի՞նչ ունես:—Ձեռներ, ոտներ: Ի՞նչ տեսակ բաներ են աչքերը, ականջները, բերանը, ձեռները, ոտները: Շատ լաւ և հարկաւոր բաներ են: Կարճ կարելի է ասել՝ բարիքներ: Ո՞վ է ընծայել քեզ այդ բարիքները: Աստուած:

Իսկ ցորենն ու բրինձը, ծառն ու պտուղը, կոփեթու կալ ի՞նչ բաներ են: Բարիքներ:—Ո՞վ է տալիս

մեզ: Աստուած:—Ուրեմն բոլոր բարեքների տուողն ո՞վ է:—Աստուած:

Ամփոփումն. Ի՞նչ բարեքների համար է, որ մենք Աստծուն փառք ենք տալիս:—Ուրիշ ի՞նչ բարեքներ է ստեղծել մեր ապրուստի համար:

Արտուտն ի՞նչպէս շնորհակալութիւն արեց:—Երգով: Այդ երգը նրա կտուցից էր գալիս, թէ սրտից:—Ճամբորդն ի՞նչպէս շնորհակալութիւն արեց: Երգելով «Առաւօտ լուսոյ»-ն:—Հապա ձեր սրտերը չե՞ն ուզում շնորհակալութիւն անել Աստծուն:—Ուզում են: Ի՞նչով: Երգով և աղօթքով: Լսէք, ահա մի երգ.

Հայր մեր երկնաւոր, հայր ամեն մարդի,

Դու ինձ ամեն օր տաս հազար բարի.

—Կեանք, լոյս, կերակուր, հայր ու քաղցրիկ մայր.

Մեծ ու փոքրիկ քոյր, անուշիկ եղբայր:

Կրկնէք խմբովին, մէկ էլ կասեմ:

Դ. ԱԶՆԻՒ ՍԻՐՏ

Նպ. Ո՞վ է ամենալաւ տղէն.

1. Կտոր. Այն տղէն կամ աղջիկը, որ ամենից առաջ լսում է իրա խղճին, նա ազնիւ սիրտ ունի:—Այն ձայնը, որ մեր ներսը կրծքի տակ լսում ենք, կոչւում է խիղճ:—Բաղդաւոր է այն տղէն, որ միշտ հնազանդում է խղճին և նրա հետ միաբան է:—Լաւ որդի լինելու համար ո՞ւմ ձայնին պիտի լսել: Խղճի:—Ուրեմն լաւ որդին ի՞նչ պիտի լինի: Ազնիւ տղայ:—Լաւ եղբայր լինելու համար:—Ազնիւ տղայ:—Իսկ լաւ աշակերտ ու լաւ ընկեր լինելու համար:—Դարձեալ ազնիւ տղայ:—Իսկ եթէ մէկն ուզում է ջանասէր երկրագործ, պատուական մարդ, ընտիր ուսուցիչ լինել, նա փոքր ժամանակ ի՞նչ պիտի լինէր:—Ազնիւ տղայ:

Ամփոփումն. Ո՞ւմ ձայնին պիտի լսել:—Ի՞նչ բան է խիղճը:—Լաւ որդի, լաւ եղբայր և այլն լինելու հա-

համար ի՞նչ պիտի լինել:—Տղայի համար ո՞րն է ամենալաւ յատկութիւնը:

2. Կտոր. Լաւ որդին իրա ծնողներին ի՞նչ պիտի անի: Սիրի:—Որդին ինչո՞վ է պարտական ծնողներին: Կեանքով:—Ի՞նչ կայ աշխարհիս վրայ աւելի թանկ քան թէ կեանքը:—Ծնողներն ուրիշ ի՞նչ բաներով են պարտաւորեցնում զաւակներին:—Ինչի՞ ձայնն է ասում զաւակին, որ ծնողին սիրի:—Արդեօք կարո՞ղ է մէկն ուրիշների համար լաւ լինել, երբ իրա ծնողների համար լաւ չէ:—Ծնողներին բացի սիրելը, ի՞նչ պիտի անել իբրև տան գլխաւորների:—Յարգել:—Սակայն ի՞նչ կասէք այն տղին, որ ամեն ընկնում է հօր կամ մօր վզով համբուրում, բայց իրան անկարգ ու անքաղաքավարի է պահում նրանց առաջ:—Օրինակ՝ երբ ծնողները խրատում են, նա ծիծաղում է և նրանց ծաղրի առարկայ շինում: Ծնողների հետ վարւում է իբրև հասարակ ընկերի հետ:—Ի՞նչն է ի չարը գործ դնում: Ծնողների բարութիւնը:—Հին ժամանակ երեխանց հետ շատ խիստ էին վարւում, չէին թողում իրանց հետ ճաշի նստել:—Նրանք պիտի ծնողների առաջ ոտի կանգնած, գլխակախ մնային: Տարուայ մէջ միայն տօն օրերին էին համբուրում իրանց զաւակներին: Այժմ դուք բաղդաւոր էք. ծնողների հետ էք միշտ ճաշում, քաղցր զրոյց անում, խաղում, ծիծաղում: Եթէ լաւ տղէք էք, ձեր ծնողներին պիտի յարգէք, մեծաբէք, որ ցոյց տաք թէ գնահատում էք նրանց երախտիքը: Միայն վատսիրտ տղէքն են, որ չեն կարողանում սիրել ու յարգել իրանց ծնողներին:

Ամփոփումն. Ո՞ւմ պիտի ամենից շատ սիրէք:—Ինչո՞վ էք պարտական նրանց:—Խղճի ձայնն ի՞նչ է ասում:—Իբրև տան գլխաւորների ծնողներին ի՞նչ պիտի անել:—Անկարգ տղէն ի՞նչպէս է վարւում ծնողների հետ:—Հին ժամանակներն ի՞նչպէս էին վարւում զաւակների հետ:—Ինչո՞վ էք բաղդաւոր այսօր:

3. Կտար. Ծնողներին սիրողը, յարգողը, նրանց հնազանդ կրքին թէ ոչ:—Չըհնազանդել ինչ է նշանակում:—Ի՞նչ կասէք այն ընկերին, որ միշտ լեզուով ասում է. քեզ սիրում եմ, բայց գործով հակառակն է անում:—Երբ որդին ծնողների պատուէրը կատարում է, նրանց ինչ է անում: Ուրախացնում է:—Երբ արգելած բանն է անում: Վշտացնում է:—Հնազանդութեամբ համար շատ անգամ հարկաւոր է մեր չուզած բանն անել կամ մեզ զրկել որևէ դուրեկան բանից: Օրինակ ծնողները պահանջում են աշխատել, երբ մենք ցանկանում ենք խաղալ:—Նրանք պահանջում են առաւօտը վաղ վերկենալ, այն ինչ մենք ուզում ենք աւելի երկար քնել:—Հնազանդութիւնը տեսնում էք, որ միշտ դուրեկան չէ, բայց մենք կատարում ենք: Ինչո՞ւ:—Որովհետև պահանջողները մեզ սիրող ծնողներն են:—Արդեօք նրանք ձեր սիրու համար չուզած բաներ արե՞լ են թէ ոչ:—Այո, մանուկ ժամանակ անթիւ անգամ գիշերը լաց ենք եղել, նրանք իրանց քաղցը քունը կտրելով մեզ ծիծ են տուել. մեր հիւանդ միջոցին անքուն մնացել են նստած մեր կողքին, մեր պատճառով զրկուել են շատ գուարճութիւններից:—Ուրեմն նրանք իրաւունք ունեն ձեզանից հնազանդութիւն պահանջել: Այո:—Բայց երբեմն պատահում է, որ ուզում էք անհնազանդութիւն ցոյց տալ: Եթէ այդ վայրկեանին կանգ առնէք ու ասէք. «այս նեղութիւնը մայրիկի ու հայրիկի համար ենք քաշում, հաւատացած եմ, որ անհնազանդութիւնը կը թողնէք:—Կըլինի՞ ձեր մէջ այնպիսի տղայ, որ տեսնի իրա անհնազանդութեան պատճառով մայրը տխրել, լաց է լինում, չըփաթաթուի նրա վզով, ներողութիւն խնդրելով սիրտը չուրախացնի:—Եթէ այդպէս չանի, նշանակում է, նա մօր բարութիւնը չարութիւնով է հատուցանում: Անհնազանդ որդին մի ապերախտ արարած է: Բայց գիտե՞ք, ինչ վատ բան է ապերախտութիւնը: Ապերախտ լինում են այն

տղէքը, որոնք սիրտ չունեն:—Սիրտ չունեցողը ի՞նչ չի ունենալ:—Խիղճ:—Իսկ խիղճ չունեցողը ի՞նչ չի կարող լինել: Ազնիւ տղայ: Բայց մենք ուզում էինք իմանալ, թէ ո՞վ է ամենալաւ տղէն:—Ով որ ազնիւ սիրտ ունի:—Ով որ լսում է իրա խղճի ձայնին:

Ամփոփումն. Ի՞նչպիսի որդին հնազանդ կըլինի ծնողներին:—Որդին երբ է ուրախացնում և երբ վշտացնում ծնողներին:—Արդեօք պէ՞տք է հնազանդութեւ, երբ պահանջում են մեզանից կամքի հակառակ բան:—Արդեօք երբ և իցէ ծնողներն էլ մեր սիրու համար կատարե՞լ են կամքի հակառակ բան:—Անհնազանդ որդին ի՞նչպիսի արարած է:—Ապերախտ ի՞նչ չունի:—Ամենալաւ տղէն ո՞վ է:—Ո՞վ է ազնիւ սրտի տէրը:

8. ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ (Ղուկ. բ. 1—20)

Նա. Ծնունդի երեկոյին ինչո՞ւ ենք ուրախութիւն անում:

Ծնունդի տօնն ամենին էլ դուր է գալիս:—Կասես՝ ձեր աչքերն էլ փայլեցին այդ խօսքը լսելիս:—Ի՞նչ տօն է դա:—Ինչո՞ւ էք ուրախանում այդ երեկոյին:—Ո՞վ կարող է ասել, թէ Ծնունդի տօնին գիւղերում ի՞նչ են անում:—Քաղաքում ի՞նչպէս են զարդարում տօնաժառը և սեղանի վրայ ինչե՞ր են դարսում:—Ո՞րտեղից է գալիս մանուկ Քրիստոսը:—Ի՞նչ էք լսել ձեր ծնողներից նրա մասին:—Ամեն տարի մշտական ո՞ր օրն է գալիս նա:—Շատ տարի առաջ այդ օրն է ծնուել մանուկ Քրիստոսը:—Ուրեմն յունվարի 5-ը ի՞նչ օր է մանուկ Քրիստոսի համար: Ծնունդի օր: Քանի տարի է անցել այդ մանուկի ծնուելուց դէս:—Ինչո՞ւ այդքան տարուց եսն էլ յիշում ենք այդ մանուկի ծնունդը:—Նա հօ միշտ մանուկ չէր մնալ:—Վերջը նրանից ի՞նչ է դուրս եկել:—Մի բարեպաշտ և ազնիւ մարդ. նա շատ սիրելիս է եղել մարդկանց և ասելիս, որ նրանք իրար

անկեղծ սիրեն և իրար հետ քաղցր լինեն, ինչպէս քաղցր են լինում քոյր ու եղբայրը:—Ի՞նչ հիանալի բան կըլինէր, եթէ մարդիկ աշխարհի վրայ եղբօր ու քոյր պէս իրար սիրէին:

Տեսնենք, մանուկ Քրիստոսն ի՞նչպէս երևաց աշխարհի վրայ:—Մուռնդի տօնին մեզ մօտ դուրսն ի՞նչպէս է լինում: Ցուրտ, ձիւն:—Բայց այն երկրում, ուր մանուկ Քրիստոսը ծնունց, եղանակն այնպէս տաք է, որ ամենեկին ձմեռ չէ լինում, ոչ ձիւն կայ, ոչ սառուց:—Այդ աշխարհն այստեղից բաւական հեռու է:—Մանուկ Քրիստոսի մօր անունն էր Մարիամ, և հօր անունը Յովսէփ. սա ատաղձագործ մարդ էր:—Ուրեմն ի՞նչ էր շինում:—Մի անգամ Յովսէփն ու Մարիամը հեռու տեղ պիտի գնային. ճանապարհ ընկան և հասան մըթնով մի փոքր քաղաք, որ կոչւում էր Բեթղեհէմ:—Գիշերն այնտեղ պիտի քնէին:—Ո՛ր գնացած կըլինէին: Հիւրանոց:—Բայց այդ աշխարհում դեռ հիւրանոցներ պահելու սովորութիւն չըկար:—Ուրեմն ճամբորդներն ձրտեղ կանցկացնէին գիշերը:—Մեր աշխարհում եթէ գիւղ կամ քաղաք են մտնում, բարեկամի, ազգականի տանն են վեր գալիս: Նրանք ազգական չունէին Բեթղեհէմում: Այդ օրը բազմաթիւ օտարականներ էին ժողովուել, ամենն էլ գիշերը մնալու էին. քաղաքացոց տները առաջուց բռնուած էին հիւրերով:—Ի՞նչ կանէին աղքատ ու յոգնած ճամբորդները: Ուրիշ ճար չէր մնում, եթէ ոչ գնալ ոչխարի փարախում պատապարուել: Այն տաք երկրում գիշերը ոչխարները մեծ մասով դուրսն էին լինում:—Փարախում ք հարկէ անկողին չէր լինիլ. այլ միայն այն, ինչ որ ոչխարին պէտք է: Օրինակ ի՞նչ:—Մզնոտ, որի վրայ անասունները պարկում էին և մսուրներ, որոնց միջից կերակրում էին:—Այդ գիշեր Տէր Աստուածը Մարիամին ուրախացրեց, ընծայեց նրան մանուկ Քրիստոս: Արդեօք ծնողները կարող էին մանուկին փա-

փուկ անկողնում պարկեցնել, կակուղ բարձ գլխի տակ դնել:—Ի՞նչ, ոչ:—Փարախում ի՞նչ կար միայն:—Ուրեմն ծնողներն ի՞նչ արին: Նրանք ճարահատած մանուկին փաթաթեցին աղքատ բարուրի մէջ և դրին մսուրներից մէկի մէջ:

Ապա, պատմեցէք ասածս մինչև այստեղ:—Լսեցէք, հս կամենում եմ ձեզ նորից պատմել. մանուկ Քրիստոսի ծնողներն ապրում էին մի հեռու աշխարհում, ուր ոչ տարին տաք եղանակ է: Նրա հօր անունն էր Յովսէփ. նա հիւսն էր և տներ էր շինում: Մօր անունն էր Մարիամ: Միանգամ մանուկ Քրիստոսի ծնողները երկար ճանապարհ գնացին, և մթնով հասան Բեթղեհէմ փոքր քաղաքը, ուր բազմաթիւ օտարականներ էին ժողովուել: Որովհետև այնտեղ քնելու տեղ չըգտան, անճարացած գնացին մի ոչխարի փարախ, որ գիշերն անցկացնեն: Գիշերուայ կիսին Աստուած նրանց պարգևեց անդրանիկ որդին: Նրան փաթաթեցին բարուրով և զրին մսուրի մէջ:

Այժմ տեսնենք, նրանից ետ ի՞նչ պատահեց մանուկին: Արդեօք ծնողներն ուրախացած կըլինէն թէ ոչ:—Ուրախ ժամին ի՞նչ կանէին:—Դուք ի՞նչ էք անում, երբ ծնողները ձեզ բան են ընծայում:—Մանուկ Քրիստոսի ծնողներն ճամ պիտի գոհութիւն մատուցանէին:—Բայց նրանք անշուշտ ուրիշ բան էլ արած կըլինեն:—Ի՞նչ էք անում դուք, երբ ստացած ընծայի վրայ չափազանց ուրախանում էք: Լաց ենք լինում:—Ի՞նչ են անում մարդիկ, երբ Աստուած նրանց մանուկ է ընծայում:—Ո՛ր են տեղեկութիւն տալիս այդ մասին:—Արդեօք Յովսէփն ու Մարիամը իրանց ուրախութեան մասին ուրիշներին տեղեկութիւն տուած կըլինեն:—Ինչո՞ւ չէին կարող այդ անել:—Նրանք միակ էին ու զբաղուած մանուկով, չէին կարող նրանից հեռանալ, ծանօթ էլ չունէին օտար տեղը:—Ողորմած Աստուածն ինքը կամեցաւ, որ մանուկ Քրիստոսի

ծնունդը մարդիկ իմանան: Ինչո՞ւ համար:—Ո՞ւմ միջոցով կարող էր այդ բարի լուրը—աւետիքը իմաց տալ: Քաղաքի բնակիչները արդէն քնած էին. այդ պատճառով Աստուած իրա հրեշտակին ուղարկեց հովիւների մօտ, որոնք գիշերը դաշտում խաշներին հրակում էին:—Երբ հրեշտակը երևաց, նրանց չորս բոլորը միանգամից լուսաւորուեց: Դրա վրայ հովիւները սարսափեցին ու վախեցան:—Ինչո՞ւ վախեցան նրանք: Ի՞նչպէս կը հանգստացնէր հրեշտակը: Ի՞նչու նրանք չըպիտի վախենային: Ընդհակառակ ի՞նչ պիտի անէին:—Ինչո՞ւ պիտի ուրախանային:—Ժամանակով ի՞նչ էր դուրս գալու այդ մանուկից:—Մարդիկ ի՞նչ պիտի ուսանէին այդ մարդուց:—Ի՞նչպէս պիտի լինէին իրար հետ: Ոչ թէ կռուել, այլ խաղաղ ապրել: Ի՞նչ կասի Տէր Աստուածը այդպիսի մարդկանց մասին:—Նրանք ինձ հաճելի են:—Ի՞նչ փափագ կըծագէր հովիւների մէջ:—Արդեօք նրանք կըգտնէն մանուկին:—Հրեշտակն ի՞նչ կասի նրանց:—Երբ հրեշտակը մի առ մի պատմեց ու խօսքը վերջացրեց. ահա երկնքից իջան բազմաթիւ հրեշտակներ, որոնք զովաբանում էին Աստծուն և ասում. «փառք լինի Աստծուն երկնքում, խաղաղութիւն երկրի վրայ այն մարդկանց միջոցով, որոնք Աստծուն հաճելի են»:

Ամփոփումն. Այդ գիշեր հովիւները դաշտում պահպանում էին իրանց խաշները: Յանկարծ նրանց շուրջը բոլորովին լուսաւորուեց. մի հրեշտակ եկաւ զէպի նրանց: Նրանք շատ վախեցան:—Հրեշտակն ասեց. «մի՛ք վախենալ, ես ձեզ մեծ աւետիք եմ տալիս, որովհետեւ այսօր ծնուեց մանուկ Քրիստոսը, որ ժամանակով մարդկանց այն տեղը պիտի հասցնի, որ նրանք իրար հետ եղբօր ու քրոջ պէս սիրով ապրեն: Այդ մանուկին դուք կըգտնէք ձեր փարախում: Նա բարուրով փաթաթած է և ձեր ոչխարի մսուրի մէջ դրած»: Եւ յանկարծ այդ հրեշտակի մօտ եկան բազ-

մաթիւ ուրիշ հրեշտակներ, որ հրգելով ասում էին. «փառք լինի Աստծուն երկնքում և այն»:

Ի՞նչ կանէին հովիւները:—Ո՞ւր կըգնային:—Ո՞ւմ գտան այնտեղ:—Ի՞նչ վիճակում տեսան մանուկ Քրիստոսին:—Ի՞նչ մտածած կըլինեն Յովսէփն ու Մարիամը հովիւների ներս գնալը տեսնելով:—Ի՞նչ կըպատմէին հովիւները նրանց:—Այդ պատմութիւնը լսելիս ի՞նչ կըլինէր ծնողների սիրտը:—Հովիւներն այդ զարմանալի անցքը մենակ ծնողներին պատմած կըլինէն թէ ուրիշների էլ:—Մարդիկ ի՞նչ ասած կըլինեն այդ առիթով:—Հովիւներն ահշուշտ չէին բաւականանալ մենակ պատմութիւնը հաղորդելով: Ուրիշ ի՞նչ կանէին, երբ նրանք մտածում էին թէ մանուկ Քրիստոսը նոյնպէս իրանց համար է եկել:

Ամփոփումն. Հրեշտակները երկինք վերացան թէ չէ, հովիւներն ասին իրար. «եկէք գնանք Բեթղէհէմ և պատահածը տեսնենք»: Շտապով եկան, գտան մանուկին մսուրի մէջ. Յովսէփին ու Մարիամին էլ նրա կողքին: Մանրամասն պատմեցին, ինչ որ մանուկի մասին լսել էին: Ամենը զարմանում էին այդ բանի վրայ, բայց բոլորից շատ Մարիամի սիրտն էր ցնծում այդ խօսքերից: Հովիւները վերադարձան, ում հանդիպում էին, տեսածի մասին պատմում էին:

Ինչո՞ւ ենք ուրախանում Ծնունդի երեկոյին:—Գիւղերում տղէքը կտրէ կտուր մանգալով հերթից Ծնունդի երգ, «ալէլուեա» են ասում:—Հովիւների դերն են կատարում:—Ո՞վ գիտէ «ալէլուեա»-ի երգը:—Դրագէտ տղէքն էլ ժամաշապիկ հագած տներն են ման դալիս և երգում Ծնունդի երգը, Ահա դրանից մի կտոր.

«Այսօր տօնն է սուրբ ծննդեան, աւետիս,

Մեր Քրիստոսի մեծ յայտնութեան, աւետիս,

Այսօր արև արդարութեան, աւետիս,

Երևեցաւ անթիւ մարդկան, աւետիս:

Կրկնեցէք հետո խմբովին:—Ծննդի երեկոյին ե-

կեղեցում թէ տանը սեղանի վրայ համ վրայ ենք մտածում: Մանուկ Գրիստոսի:—Նա որ մեծանար, մարդկանց ի՞նչ պիտի քարոզէր: «Ով որ միւս մարդկանց սիրի իրա քրոջ ու եղբոր պէս, նա հաճելի կըլինի Աստծուն, մեռնելուց ետ նրա հոգին կըգնայ երկինք, Աստծու մօտ»: — Այդ երեկոյ ժամաշապկով պտըտող տղէքը ուրիշ երգ էլ են ասում:

Ահա լսեցէք.

Խորհուրդ մեծ և սքանչելի,
Որ այսօր մեզ յայտնուեց.
Հրեշտակի, հովուի բերնով
Ողջ աշխարհին աւետուեց:
Ծնաւ Փրկիչ, նոր Արքայ
Բեթղէհէմի մօտերքում.
Որդիք մարդկան օրհնեցէք,
Որ մարմնացաւ աշխարքում.
Անբաւելին երկնում և երկրում՝
Բարուրի մէջ փաթաթուեց.
Զըմեկնելով Հօր Աստծուց
Այրի մարումը բազմեց:

Կրկնեցէք խմբովին հետս:

Այժմ կամենում եմ ձեզ ցոյց տալ մի պատկեր, տեսնեմ ձեզ կարող է քացատրել: (Մանուկներն առանց ուսուցչի օգնութեան իրանց գիտողութիւններն անում են, յետոյ ուսուցչիչը հարցեր տալով թէյի մնացածների մասին պատկերն ըմբռնելի է դարձնում):

9. ԱՐԵՒԵԼՔԻՑ ԵՎԱԾ ԻՄԱՍՏՈՒՆՆԵՐԸ

(Մատթ. Բ. 1-14)

1. Նպ. Ինչպէս իմաստուն մարդիկ արեւելքից եկան մանուկ Գրիստոսին տեսնելու:

Դրանից առաջ հիշեմք էին եկել մանուկ Գրիստոսին տեսնելու:—Հովիւները հրեայից էին եկել:—Այժմ ի՞նչ մարդիկ էին կամենում նրան տեսնել: Ճիշտ

է, իմաստուն մարդիկ, որոնց մոզ էլ էին ասում:—Ո՞ր տեղից գիտէին նրանք, որ մանուկ Գրիստոսը ծնուել է:—Լսէք ասեմ: Նրանք հին գրքերի մէջ կարդացել էին, որ ժամանակով մի մարդ է աշխարհ գալու, ու մարդկանց սրտերն այնպէս ուղղելու, որ նրանք վիճելու, կռուելու տեղ իրար սիրեն: Երկար ժամանակ սպասում էին այդ մարդուն: Յանկարծ մի դարմանալի բան տեսան. երկնքում մի այնպիսի աստղ երևաց, որի նմանը ոչ ոք չէր տեսել: Նա աւելի պայծառ ու սիրուն էր փայլում, քան թէ միւս աստղերը:—Այդ տեսելիս ի՞նչ կը մտածէին իմաստուն մարդիկ: (Աստուած կամենում է այդ աստղի միջոցով մեզ ասել, որ այն բարի մարդը ծնուել է):—Ի՞նչ արին իսկոյն:—Ի՞նչ էին ուզում մանուկից:—Բայց նրանց ճանապարհ գնալը հովիւների պէս հեշտ չէր, որոնք Բեթղէհէմից մօտիկ ոչխար էին պահում:—Ինչո՞ւ ոչ: Իմաստունների աշխարհը հեռու այն կողմն էր, որտեղից արեն է ծագում:—Մատով ցոյց տուէք: Այդ կողմը կոչւում է արեւելք:—Իսկ ի՞նչպէս կըկոչուի այդ կողմի աշխարհը: Արեւելեան աշխարհ:—Մենք երկաթուղով երկար ժամանակ պիտի ճանապարհ կտրենք, որ այնտեղ հասնենք:—Դէպի հարավ պիտի գնացած լինեն: (Բեթղէհէմ): Միթէ նրանք գիտէին, որ Յիսուսը Բեթղէհէմում էր ծնուել:—Բայց գիտէին մօտաւորապէս թէ ո՞ր աշխարհումն է:—Ի՞նչը կարող էր նրանց ուղեցոյց լինել:—Բեթղէհէմին մօտիկ գտնւում էր մի մեծ քաղաք, Երուսաղէմ անունով, դա մայրաքաղաքն էր այն աշխարհի, ուր Յիսուսը ծնուել էր: Մայրաքաղաքի մէջ ի՞նչ է նստում:—Ուսանողների մայրաքաղաքը հին է:—Ո՞վ է նստում այնտեղ: (Նիկողայոս Բ. Կայսրը): Երուսաղէմի թագաւորի անունն էր Հերովդէս:—Ի՞նչ մտածած կըլինեն իմաստունները:—Դէ լսէք: Իմաստունները գնացին Երուսաղէմ և հարցրին: «Ո՞ւր է հրէաների նորածին թագաւորը: Մենք նրա աստղը

տեսել ենք արեւելքում, այժմ եկել ենք նրան երկրպագելու»։—Ի՞նչու իմաստունները կարծում էին, թէ մանուկ Քրիստոսը թագաւորի ուղի պիտի լինի։—Ո՞ւմ մօտ գնացած կըլինէին։—Բայց Հերովդէս թագաւորը տեղեկութիւն չունէր նորածին թագաւորի մասին։

Ամփոփումն. Ո՞վքեր եկան այժմ մանուկ Քրիստոսի մօտ։—Ո՞րտեղից եկան իմաստունները։ — Ո՞րտեղից գիտէին նրանք Յիսուսի ծնունդը։—Առաջ հար էին որոնում։—Բայց երուսաղէմում ի՞նչ իմացան։

2. Նպ. Ինչպէս իմաստուններն իմացան Յիսուսի ծնունդ տեղը։

Մենք այդ գիտենք։—Ո՞ւր էր ծնուել։—Ո՞վքեր էին մանուկ Քրիստոսին այնտեղ փնդրել ու գտել։—Այդ հւմնից էին իմացել հովիւները։—Իսկ Հերովդէսն հւմնից։—Բայց ողջ երուսաղէմում ոչ ոք բան չգիտէր մանուկ Քրիստոսի ծնունդի մասին։—Հերովդէսը հնարը գտաւ։ Նա հօրց փորձ արեց իրա քաղաքի իմաստուններին և գիտուն մարդկանց։ Նրանք պատասխանեցին. «մեր հին սուրբ գրքերում գրուած է, որ մանուկ Քրիստոսը ծնուելու է Բեթղէհէմ փոքր քաղաքում»։ Հերովդէսն այդ լսելով ի՞նչ կանէր։—Հերովդէսն իմաստուններին ուղարկեց Բեթղէհէմ ու ասեց. «Գնացէ՛ք փնտրեցէ՛ք մանուկին, երբ գտնէք, եկէ՛ք ինձ իմաց տուէ՛ք, որ ես էլ գնամ երկրպագեմ»։

Ամփոփումն. Հերովդէսն ինչպէս իմացաւ մանուկ Քրիստոսի ծնուած տեղը։—Ի՞նչ հրամայեց նա իմաստուններին։

3. Նպ. Ինչպէս իմաստունները գտան մանուկ Քրիստոսին Բեթղէհէմում։

Միթէ հեշտութեամբ կըգտնէին մանուկին Բեթղէհէմում։—Ինչո՞ւ ոչ։—Ո՞ւր էր մանուկը։—Ինչո՞ւ իմաստուններն այնտեղ չէին որոնել։—Բայց Աստուած ինքը նրանց ուղիղ ճանապարհը ցոյց տուեց։ Երբ նրանք Բեթղէհէմ հասան, տեսան արեւելքի պայծառ

աստղն այնտեղ։ Երկնքում բարձր նրանց առաջնորդում էր. գնաց ու վերջը կանգնեց մի տան վերեւ։ Այդ ի՞նչ տուն կըլինէր։—Ի՞նչ արին իմաստունները։ — Ո՞ւմ գտան փարախի մէջ։—Երբ մանուկին տեսան, ծուր դրին և երկրպագեցին նրան։ Նոյնպէս մատուցին նրան իրանց հետ բերած շատ ոսկի և թանկագին ընծաներ։

Ամփոփումն. Ո՞վ էր առաջնորդում իմաստուններին։—Ի՞նչ արին նրանք։

4. Նպ. Արդեօք Հերովդէսն էլ այդպէս ուրախացե՞լ էր մանուկ Քրիստոսի ծնունդի վրայ։

Ո՞վքեր էին մինչև այդ ժամանակ մանուկ Քրիստոսի ծնունդի վրայ ուրախացել։—Ինչո՞ւ էին նրանք ուրախանում։ — Իմաստունները մինչև անգամ ի՞նչ էին արել ուրախութեան ժամանակ։—Ի՞նչ էր կամենում անել Հերովդէսը (Երկրպագել)։—Միթէ նա այդ բանը անկեղծ անելու էր։—Մտաբեկեցէ՛ք թէ ամենից առաջ իմաստունները հար էին փնտրել մանուկին։ Թագաւորին ինչպէս էին ասել։—Միթէ ուրախացած կըլինէր Հերովդէսը, երբ հրէաների նորածին թագաւորի մասին լսէր։—Ի՞նչ կըլինէր նրան, եթէ մի նոր թագաւոր գար։—Միթէ դրա վրայ Հերովդէսը կ'ուրախանար։—Բայց ինչո՞ւ Հերովդէսը կարող էր բոլորովին հանգիստ մնալ։ (Յիսուսը վէճ ու կռիւ չէր կամենում, այլ խաղաղութիւն)։ Բայց լսեցէ՛ք, թէ Հերովդէսն ի՞նչ էր մտադիր։ Նա կամենում էր մանուկին սպանել տալ։—Արդեօք դժուր է գալիս ձեզ թագաւորի մտադրութիւնը։—Գովելի՞ր բան էր։—Աւելի ի՞նչ տեսակ բան էր։

Ամփոփումն. Հերովդէսն ինչո՞ւ չէր ուրախանում մանուկի վրայ։—Ի՞նչ էր կամենում անել։

Ո՞վքեր էին սիրում մանուկ Քրիստոսին։ Իրա ծնողները։ Ելի հովիւները։—Ինչո՞վ կարող էին յայտնել իրանց սէրը։—Գառը կընծայէին։—Ելի ո՞վքեր սիրեցին։ Իմաստունները։—Ինչո՞վ ցոյց տուին իրանց

սէրը: Ոսկի և ուրիշ թանկագին ընծաներ տուին: Ո՞ւմ էք կամենում դուք ևս սիրել: Դուք չէք կարող նրան ոսկի ընծայել:—Ի՞նչու ոչ:—Յիսուան այժմ երկնքումն է:—Բայց դուք կարող էք նրան աւելի լաւ բան ընծայել քան ոսկին:—Ի՞նչ էք կամենում Յիսուսին ընծայել: Մեր սիրտը:—Ի՞նչ պիտի անէք, եթէ Յիսուսին սիրում էք: Ազնիւ և ջանասէր լինել:

Ահա լսեցէք ուրիշ երգ «Աւետիս»-ի, որի բովանդակութիւնը ձեզ ծանօթ պիտի լինի:

«Մեղքոն, Գասպար և Բաղդասար, աւետիս,

Շատ պլպլան մի ասող տեսան, աւետիս,

Երբ ասողի հետ մի տեղ հասան, աւետիս,

Մի խոր ու լայն քարայր մտան, աւետիս:

Այնտեղ գտան սուրբ մայրիկին, աւետիս,

Ամենասուրբ մանուկ գրկին, աւետիս.

Շատ պարգևներ տուին նրան, աւետիս,

Ոսկի, կնքրուկ շատ պատուական աւետիս:

Մոգերի անունն ի՞նչ էր:—Մանուկ Բրիստոսի ծնունդ տեղը ինչպէս է անուանած այս երգի մէջ: Քարայր:

10. ԵԳԻՊՏՈՍ ՓԱԽՉԵԼԸ

(Եւրոպ. Բ. 19. 23)

1. Նպ. Ինչպէս ազատուեց մանուկ Քրիստոսը. Հերովդէսն ի՞նչ էր ուզում անել մանուկ Բրիստոսին:—Շատ սպասեց ու երկար նայեց Բեթղէհէմի ճանապարհին: Նա մտածում էր. «Եթէ մանուկ Յիսուսին չըզտնեմ, կարող է ժամանակով թազաւոր դառնալ»:—Ի՞նչ կանէր եթէ մոգերը նրան իմաց չըտային: Կըբարկանար:—Ի՞նչ կանէր գտնելու համար: Զինուորներ կուղարկէր Բեթղէհէմ փնտրելու:—Արդեօք ծնողները կարող էին մանուկին պաշտպանել զօրեղ թագաւորի դէմ:—Հովիւները:—Միթէ մոգերն էլ չէին կարող: Ընդհակառակ նրանք ուզում էին գնալ թագաւորին

ընդ յայտնել մանուկի ծնունդ տեղը:—Ո՞վ կարգելէր այդ:—Այո, Աստուած գիշերն երազում երեաց մոգերին և ասեց. «Երուսաղէմ մի՛ք գնալ, թագաւորը ցանկանում է մանուկին սպանել»: Հետեւալ օրը մոգերն ի՞նչ կանէին:—Ի՞նչ ճանապարհով կըգնային իրանց աշխարհը:—Զի՞ որ դրանով մանուկը չէր ազատուիլ: Ինչո՞ւ:—Հերովդէսի զինուորները կըգտնէին:—Դարձեալ ու՛մ պիտի Աստուած զգուշացնէր: Ծնողներին: Այո, հրեշտակը երազում երեաց Յովսէփին և ասեց. «Յովսէփ, վեր կաց, վերցրու մանուկին և իրա մօրը և փախիր Եգիպտոս, կաց այնտեղ մինչև քեզ իմաց կըտամ, որովհետև Հերովդէսը կամենում է մանուկին սպանել»: Այդ լսելիս Յովսէփն ի՞նչ կանէր: Կըսարսափէր:—Ի՞նչ կանէր իսկոյն: Այո, զարթեցրեց Մարիամին ու հրեշտակից լսածը պատմեց:—Ի՞նչ կանէր Մարիամը: Կըսարսափէր, լաց կըլինէր: Յետոյ: Մանուկին գրկած դուրս կըգնար Յովսէփի հետ այն օթեանից, որ Բեթղէհէմի մօտ էր:—Ի՞նչ ժամանակ հեռացան: Գիշերուայ մթանը:—Միթէ չէին վախենում գիշերը: Հեռու ճանապարհ գնալով ո՞ր երկիրը պիտի հասնէին: Եգիպտոս:—Ինչո՞ւ Հերովդէսը չէր կարող մանուկին ֆլաստալ: Որովհետև չըզիտէր հրտեղ է:—Երբ Մարիամն ու Յովսէփը տեսնէին, որ Հերովդէսից վախենալու պատճառ չունեն, ի՞նչ կանէին: Աստծուն շնորհակալութիւն կանէին:

Ամփոփումն. Ի՞նչ վտանգի մէջ էր մանուկ Յիսուսը:—Հերովդէսն ինչո՞ւ էր կամենում նրան սպանել:—Աստուած ի՞նչ հրամայեց իմաստուններին: Ինչո՞վ վրայ շատ բարկացաւ: Յետոյ ի՞նչ արեց մանուկին գտնելու համար: Ի՞նչ հրամայեց Աստուած ծնողներին:—Ո՞վ ազատեց մանուկին:—Մինչև ե՞րբ պիտի մնային Եգիպտոսում:

2. Եպ. Յովսէփն ու Մարիամը ո՞րքան մը-
նացին Եգիպտոսում:

Ո՞ւմից կարիք չունէին նրանք վախենալու:—
Բայց դարձեալ նրանց համար վատ էր, որ ապրելու
էին օտար աշխարհում:—Եթէ ձեր տանից յանկարծ
հեռանաք օտար տեղ, ո՞վ կըսիրի ձեզ այնտեղ: Ոչոք:—
Եթէ հիւանդ լինէք, ո՞վ կըցաւի:—Օտար երկրում ձեր
սիրտն ի՞նչպէս կըլինէր: Տխուր:—Ինչի՞ կարօտ կըքա-
շէիք:—Այդ դրութեան մէջ էր նոյնպէս Մարիամի և
Յովսէփի սիրտը:—Ոչ որ Եգիպտոսում նրանց վիճակով
չէր հետաքրքրւում:—Նրանց ծանօթներն ու բարեկամ-
ները ի՞նչ աշխարհում էին: Քանանում: Ինչո՞ւ չէին գնում
այնտեղ:—Հերովդէսը նրանց կըզտնէր և մանուկին
կսպանէր:—Ե՞րբ կարող են վերադառնալ: Հերովդէսի
մահից ետ: Այն ժամանակ ո՞վ Յովսէփին կը յայտնէր,
որ վերադառնայ: Հրեշտակը: Այո, մի անգամ Յովսէփը
երազ տեսաւ, երևաց նրան այն հրեշտակը, որին քանա-
նացոց երկրում տեսել էր, և ասեց. «Յովսէփ, վեր կաց,
վերցրու մանուկին և իրա մօրը, վերադարձիր հայրե-
նիք: Հերովդէս թագաւորը, որ ուզում էր մանուկին
սպանել, մեռել է»:—Յովսէփն ի՞նչպէս կըլինէր: Ու-
րախ: Նա երազը պատմեց Մարիամին:—Ո՞ր աշխարհը
պիտի գնան: Քանան:—Այո, բայց Բեթղէէմ չըմտան,
այլ գնացին Նազարէթ ու այնտեղ ապրեցին մանուկ
Քրիստոսի հետ:

Ամփոփում. Մինչև երբ պիտի մնային Յովսէփն
ու Մարիամը օտար երկրում:—Ո՞վ իմաց տուեց Յով-
սէփին Հերովդէսի մահը:—Ո՞վ էր ուղարկել հրեշտա-
կին:—Արդեօք հնազանդեց Յովսէփը Աստծու խօսքին:
Այն ժամանակից սկսած ի՞նչ քաղաքում բնակուեցին
Յովսէփն ու Մարիամը:

Ո՞ւմ կեանքն էր վտանգի մէջ:—Հերովդէսն ի՞նչ
կանէր, եթէ զինուորները մանուկին գտնէին:—Ո՞վ
խափանեց Հերովդէսի չար միտքը:—Ի՞նչ արեց Աս-

տուած, որ մոգերը թագաւորին բան չասեն:—Աս-
տուած ի՞նչպէս հոգաց, որ զինուորները մանուկին
չըզտնեն: (Ուսուցիչը ցոյց է տալիս այն պատկերը,
ուր նկարուած են Մարիամն ու Յովսէփը մանուկի հետ
Եգիպտոս փախչելիս): Ինչի՞ վրայ է հասած Մարիամը:
Աւանակի:—Յովսէփը չքաւոր մարդ էր, օտար երկ-
րում ինչո՞վ կապէր: (Մոգերի ընծայած ոսկով): Ո՞վ
էր հոգացել մանուկ Յիսուսի և նրա ծնողների համար:
—Ո՞վ է պահպանել ձեզ, երբ փոքր էիք:—Այժմ ո՞վ է
ձեզ համար հոգում:—Արդեօք ձեր ծնողները կարող են
ամեն վտանգից ձեզ պաշտպանել:—Երբ հիւանդ էք,
ո՞վ է ձեզ կրկին առողջացնում:—Ո՞վ է ձեր ծնողնե-
րին պահպանում, որ նրանք էլ ձեզ համար հոգան:—
Դրա համար ի՞նչ պիտի անէին:—Ամեն երեկոյ քնելիս
Աստծուն աղօթում ննք:

«Բարերար Աստուած և ողորմած Տէր,
Պահիր, պահպանիր դու մեզ այս գիշեր,
Որ առաւօտեան գոլարթ վեր կենանք:
Քո սուրբ անունը օրհնենք ու փառք տանք»:

Այդ աղօթքով ի՞նչ խնդրեցիք Աստծուց:—
Առաւօտուայ համար ի՞նչ աղօթք գիտէք:
«Ո՛վ Տէր մեր գթոտ, Դու լոյս առաւօտ,
Ծագիր և մեզ մօտ քո լոյսդ անաղօտ,
Թող լուսաւորուեն մեր միտքն ու հոգին,
Որ քո լոյս անուան լինենք փառաբան»:
Ի՞նչ էք խնդրում Աստծուց այս աղօթքով:

11. ՏԱՄԵՐԿՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԻՍՈՒՍԸ ՏԱՃԱ- ՐՈՒՄ (Ղուկ. Բ. 41—52)

1. Եպ. Ինչպէս պատանի Յիսուան առաջին
անգամ ծնողների հետ մայրաքաղաք գնաց:

Ո՞րտեղ էին ապրում ծնողները:— Ի՞նչպէս էր
մայրաքաղաքի անունը:—Ո՞վ էր այնտեղ ապրել (Հե-

բողոքէս): — Յիսուսի ծնողներն ինչո՞ւ էին գնում Երուսաղէմ: — Մեզ մօտ ինչո՞ւ են գնում Անի, էջմիածին: — Ո՞ւր են ուզում տեսնել այնտեղ (հին հին շէնքերը, թագաւորի պալատներ, վանքեր, և յետոյ Հոգեւոր տէրին): Յիսուսի ծնողները կամենում էին Երուսաղէմի գեղեցիկ տաճարի մէջ Զատիկ տօնը կատարել: Ինչո՞ւ Նազարէթ քաղաքի եկեղեցին չէին գնում: — Ինչո՞ւ փոքրը գիւղերի բնակիչները տօն օրերին գնում են մօտիկ մեծ գիւղի կամ քաղաքի եկեղեցին: — Նազարէթի մէջ էլ եկեղեցի, տաճար չըկար: — Ամբողջ երկրի մէջ միայն մի տաճար կար, այն էլ Երուսաղէմում: Դա մի հիւանալի շէնք էր, որի մասին գեռ շատ պիտի լսէք: — Նազարէթից մինչև Երուսաղէմ երկար ճանապարհ էր: Այնքան հեռու էր, որ ստիպուած էին ճանապարհին գիշերները քնել: Այդ պատճառով էլ տարուայ մէջ մի անգամ էին գնում Երուսաղէմի տաճարը: Երբ Յիսուսը 12 տարեկան էր դառել, ծնողները վերցրին հետները առաջին անգամ ու Զատիկ տօնին տարան Երուսաղէմ: Ինչո՞ւ աւելի վաղ չէին տանում: — (Մեզ մօտ մեծերն են գնում եկեղեցի թէ փոքրերը): Եկեղեցի գնալիս ձեր ծնողները զաւակներից հրին են հետները տանում: — Ինչո՞ւ միայն մեծերին: — Այժմ պարզ է ձեզ համար, թէ ինչո՞ւ Մարիամն ու Յովսէփը 12 տարեկան Յիսուսին տարան Զատիկ տօնին, (Կարող էր ոտով գնալ և բազմութեան մէջ չըճխուել): — Միթէ ուխտ գնալիս մենակ են գնում: — Ո՞վքեն են գնում միասին. (ազգականներ, բարեկամներ, հարեաններ): Այո, այդպէս է եղել և այն ժամանակ: Բայց Զատիկ տօնին շատ աւելի մարդիկ էին թափում ամեն կողմից Երուսաղէմ, քան թէ մեր տօների կամ օրաների ժամանակ մեր սրբատեղիքը: Դրա պատճառն ի՞նչ էր: — Ի՞նչ կըլինէր Երուսաղէմի փողոցների հալը: Անթիւ բազմութիւն, հարհրոց, անընդհատ շարժում, աղմուկ և այլն:

Ամփոփումն. Յիսուսի ծնողները ամեն տարի դրնում էին Զատիկ տօնին Երուսաղէմի տաճարը: Երբ Յիսուսը 12 տարեկան դառաւ, նրան էլ տարան հետները: Ծանապարհին մի քանի գիշեր քնեցին: Նրանք գնում էին իրանց բարեկամների և ծանօթների հետ միասին: Երկրի ամեն ծայրերից ժողովուրդը թափում էր այնտեղ: Այդ պատճառով Երուսաղէմի փողոցների մէջ բազմութիւնն իրար հրհրելով էր անցնում:

2. Նպ. Տեսնենք, պատանի Յիսուսին Երուսաղէմի մէջ ո՞ր տեղն է աւելի դուր եկել:

Մայրաքաղաքի մէջ ինչէ՞ր կան տեսնելու: — Ո՞վ է ապրում այնտեղ: — Թագաւորն ի՞նչ տեսակ տուն կունենայ: — Ո՞վ է պահպանում թագաւորին: — Ո՞ւր են ապրում զինուորները: — Բայց ի՞նչ սիրուն, մեծ շէնք կար էլի Երուսաղէմի մէջ: — Ի՞նչ էր կատարում այնտեղ: — Ի՞նչ է լինում մեր ժամերում: — Ո՞ւր մասին է քարոզում տէրտէրը: — Պատանի Յիսուսն աւելի սիրով ո՞ւր գնացած կըլինի: — Արդեօք դէպի թագաւորի փառաւոր պալատն ու դէպի զինուորները, թէ դէպի տաճարն ու այն փողոցները, ուր զանազան տեսակ հագնուած օտարականներ կային: — Յիսուսի ծնողները նոյնպէս չգիտէին այդ: Երբ հօթն օրից ետ ճամբայ ընկան տուն գալու, տեսան տղան չըկայ և նրանք չէին իմանում, թէ ո՞ւր փնտրեն որ գտնեն: Մտածում էին՝ կարելի է նա ծանօթների հետ առաջ է դուրս եկել. նրան կըհանդիպենք երեկոյին իջևանում: Բայց երբ իջևան հասան, տեսան տղան այնտեղ չի: Այդ ժամանակ ի՞նչպէս կըդառնար ծնողների սիրտը: — Ի՞նչ կանեն նրանք: — Երուսաղէմի ի՞նչ տեղերը միառմի կըփնտրեն: — Մարդկանց ի՞նչպէս կըհարցնեն: — Երբ մարդիկ նրանց հարցմունքին շարունակ պատասխանեն. «տղային տեսած չըկանք», ի՞նչ կըդառնար նրանց սրտի դրութիւնը: — Սարսափած մայրն ի՞նչ կանէր: — Վերջապէս ամեն կողմ փնտրելուց ետ ծնող-

ները երրորդ օրը գնացին տաճարը և այնտեղ գտան իրանց տղային:

Ամփոփումն. Տուն դառնալիս ռժ էր պակաս:— Ի՞նչ էին մտածում ծնողները:— Ի՞նչ իմացան իջևանում:— Ի՞նչ արին նրանք:— Ո՞ւր գտան նրանք տղային:

3. Նպ. Տղան ինչո՞ւ էր յետ մնացել տաճարում.

Մարդիկ ի՞նչ են անում մեզ մօտ ժամում:— Տէրտէրն ռժ մասին է խօսում:— Պատանի Յիսուսը նոյնպէս ի՞նչ արած կըլինի:— Բայց նա փոքր ինչ ուրիշ տեսակ արեց, բան թէ մարդկանց ու մանուկների մեծ մասը, երբ ուսուցիչների ասածներից մի բան չէր հասկանում, խնդրում էր, որ բացատրեն: Տղան այնպիսի խելօք հարցմունքներ էր տալիս կամ ուսուցիչների հարցերին այնպէս տեղին էր պատասխանում, որ կողքից ականջ զնոյնները զարմանում էին:— Ո՞վ գտաւ տղային այդ դրութեան մէջ:— Ծնողներն ի՞նչ ասած կըլինեն (գեռ լսել աշակերտների կարծիքները, ապա ասել Մարիամի խօսքերը. «այ՛ որդի, այս ի՞նչ բերիւ մեր զուլքը. հայրդ և ես երկար ժամանակ մղկըտալով քեզ ենք փնտրում»): Տղան ի՞նչ պատասխանած կըլինի նրանց:— Միթէ նա վա՛ռ բան էր արել:— Ինչո՞ւ էր տաճարը գնացել:— Ո՞ւր մասին էր կամենում գեռ էլի լսել:— Ո՞վ էր երկնային Հօր մասին նրան պատմել:— Ո՞վ կարող էր նրան աւելի պատմել:— Ինչո՞ւ էր սիրում երկնային Հօր մասին լսել:— Նրան ի՞նչ էին պատմել Տէր Աստծու մասին:— Ծնողներն ի՞նչ պատմած կըլինէին նրա մանկութիւնից:— Դրանից նա ի՞նչ տեսած կըլինէր:— Աստուած ի՞նչ աչքով էր նայել նրան:— Ահա այդ պատճառով կամենում էր միշտ հայր Աստծու մասին լսել: Եւ երբ մայրը պատմեց, թէ ինչպէս ամեն տեղ փնտրել են ու նրա համար շատ վշտացել, տղան պատասխանեց. «Ինչո՞ւ

էիք ինձ ամեն տեղ փնտրում: Միթէ չըզիտէիք, որ ես Հօրս տանը պիտի լինէի»: Ի՞նչ կանէր Յիսուսը դրանից ետ:— Ո՞ւր գնացած կըլինեն միասին:— Աւելի սիրով ռրտեղ կուղէր մնալ Յիսուսը:— Բայց ի՞նչու գնաց նա ծնողների հետ:— Դրանից ետ ես ի՞նչպէս կըլինէր դէպի իրա ծնողները:— Ի՞նչ տեսակ մարդ է դուրս եկել, երբ նա այդպէս սիրով ու եռանդով ուսանում էր:— Ո՞վ ուրախացած կըլինի տղայի վրայ:

Ամփոփումն. Ծնողներն ի՞նչպէս գտան տղային:— Ինչո՞ւ այդքան սիրում էր հայր Աստծու մասին լսել:— Ի՞նչ ասեց մայրը:— Ի՞նչ պատասխանեց Յիսուսը:— Ո՞ւր պիտի ծնողներն իսկոյն նրան փնտրէին:— Ո՞ւր գնացին ծնողները տղայի հետ:— Ի՞նչ դուրս եկաւ նրանից:

Ի՞նչ կարող ենք սովորել պատանի Յիսուսից: Ամենից աւելի ռրտեղն է նրան դուր գալիս:— Ո՞ւր մասին պատմելն էր սիրով լսում:— Ինչո՞ւ էր աւելի սիրով լսում Հայր Աստծու մասին:— Հայր Աստուածը նրան ի՞նչ էր արել:— Հայր Աստուածը ձեզ ի՞նչիւ է արել և այժմ էլ ի՞նչ է անում:— Այդ պատճառով մենք ի՞նչ պիտի անենք:— Լսէք ասեմ ձեզ այն աղօթքը, որով Յիսուսը դիմում էր Հայր Աստծուն.

«Երկնաւոր Հայր, սուրբ լինի քո անունը, գայ քո թագաւորութիւնը, քո կամքը կատարուի ինչպէս երկնքում, այնպէս էլ երկրի վրայ: Այսօր տո՛ւր մեզ մեր հանապազօրեայ հացը: Ներիր մեր պարտքերը, ինչպէս մենք ներում ենք մեր պարտապաններին: Մեզ փորձութեան մի տանիլ, այլ փրկիւր չար բաներից, որովհետեւ քոնն է թագաւորութիւնը, զօրութիւնը և փառքը յաւիտեան ամեն:» (Հարցեր տալ, մաս-մաս կրկնել, մինչև բերան սերտելը):

12. ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ (մատ. Գ. 1—6,
13—17).

1. Նպ. ԴՆՆԱԿԻՍԻ ՄԱՐՈՂ ԷՐ ՅՈՎՏԱՆՆԷՍ ՄԱՐ-
ԳԱՐԷՆՆ.

Յիսուսի ապրած աշխարհում կար մի գետ՝ Յոր-
դանան անունով։ Դա ռը կողմից ռը կողմն է հոսում,
նայեցէք քարտէզին։ Այդ գետի ափին բնակւում էր մի
արդար և իմաստուն մարդ, Յովհաննէս Շանունով։ Նա
մարգարէ էր։ Ուրիշ իմաստուն մարդկանց էլ պատա-
հեցինք, որոնք եկել էին արևելքից։ Նրանք կոչւում
էին մոգ, իսկ Յովհաննէսը։—Մարգարէն այն տեսակ
մարդ է, որ քարոզելով ամեն բան ասում է համար-
ձակ. թագաւորից էլ չի վախենում։—Դրան ռվ ուղար-
կած կըլինէր։ Աստուած։ Ի՞նչ պատուիրած կըլինէր։
Նա ասում էր. «Ապաշխարեցէք ձեր արած մեղքերը,
որ ձեր սրտերը մաքրուեն»։ Աշխարհի ամեն կողմերից
գալիս էին նրա քարոզները լսելու։ Դուք միայն հոգս
էք քաշում լաւ հագնուելու և լաւ ուտել-խմելու վրայ.
աւելի ուշադրութիւն դարձրէք ձեր սրտերը ուղղելու
վրայ, որ Աստծու արքայութիւնը գայ երկրի վրայ»։
Սա աշխատում էր որ Աստծու արքայութիւնը շուտ
գայ. իսկ Յիսուսն ինչի՞ համար էր աշխատելու։—Որ
մարդիկ իրար հետ սիրով լինին եղբօր ու քրոջ պէս։
—Յովհաննէս իրա քարոզութիւնով ռւմ ձանապարհն
էր պատրաստում։—Եթէ Յովհաննէսը շուայ հագնուող
և չափազանց գուարճացող մարդկանց դէմ էր, ինքն
ի՞նչպէս ապրելիս կըլինէր։—Այո, շատ պարզ կեանք
ունէր. ապրում էր անապատ տեղում, հագին ուղտի
բրդէ ծածկոց, մէջքին կաշէ գոտիկ, ուտելիքը ան-
տառի մեղր։—Ամեն օր նրա մօտ մարդիկ էին գալիս.
—Ի՞նչ էին ուզում։—Խորհուրդ էին հարցնում թէ ի՞նչ-
պէս ապրեն, որ Աստծուն հաճելի լինեն։—Ի՞նչ կըպա-

տասխանէր։—Ովքեր ուղիղ սրտով խոստովանում էին
իրանց սխալները ու խոստանում էին այլ ևս այդպիսի
բան չըբռնել, նրանց մկրտում էր։—Բայց մի քանիսի
վրայ շատ էր բարկանում։—Ի՞նչ տեսակ մարդիկ կը-
լինէին դրանք։—Կային մարդիկ, որ միշտ տաճարն
էին գնում, բարձրաձայն աղօթք էին անում, աղքա-
տին ողորմութիւն էին տալիս, որ ցոյց տան թէ ի-
րանք արդար ու բարեպաշտ են. բայց ծածուկ ուրիշ
տեսակ էին վարւում։ Դրանց նա ասում էր՝ կեղծա-
ւորներ։—Կային ուրիշներ էլ, որոնք մեծ պաշտօններ
ունէին, շատ հարուստ էին. գոռոզութեամբ էին նա-
յում Յովհաննէսի քարոզները վրայ։—Մի՞թէ դրանց էլ
կըմկրտէր Յովհաննէսը։—Ինչո՞ւ ոչ։—Ո՞վքեր կըսէին
Յովհաննէսին։—Ժողովուրդը, հասարակ մարդիկը։

Ամփոփումն. Յիսուսի ապրած երկրում ի՞նչ գետ
կար։—Ո՞ր կողմն էր հոսում։—Ո՞վ էր ապրում նրա
ափին։—Ո՞ւմնից էր ուղարկւած։—Իրա մօտ եկողնե-
րից ի՞նչ էր պահանջում։—Ի՞նչ տեսակ մարդկանց էր
մկրտում։—Ի՞նչ տեսակների վրայ էր բարկանում։

2. Նպ. ԻՆՆԱԿԷՍ ՅԻՍՈՒՍՆ ԵԿԱԼ ՅՈՎՏԱՆՆԷՍԻ
ՎՈՒՄ.

Ո՞րտեղ էր ապրում Յիսուս։—Յովհաննէսը ռրտեղ
էր քարոզում։—Նրա մօտ ռվքեր էին գնում։ (Բոլոր
ժողովուրդը՝ աղքատ, հարուստ, մեծ, փոքր)։ Արդեօք
մարգարէի համբաւը Նազարէթ հասած կըլինէր թէ չէ։
—Ինչի՞ց գիտենք, որ հասել էր։—Որովհետև Յիսուս
եկաւ Յովհաննէսի մօտ։—Ինչո՞ւ էր գալիս։ Մկրտուե-
լու։—Մկրտելուց առաջ Յովհաննէսն ի՞նչ էր անում։—
Խոստովանեցնում էր։—Արդեօք Յիսուսի արարքները
մարգարէին դուր կըգար թէ չէ։—Այո, Յիսուսի խոս-
տովանութիւնը լսելուց ետ բարձրաձայն ասեց. «հա-
Աստծու գառը, որ բոլոր մարդկանց արդարութիւն
պիտի սովորեցնի»։ Աստուած Յիսուսին ինչո՞ւ էր աշ-
խարհ ուղարկել։—Յովհաննէսից մկրտուելն ի՞նչ նշա-

նախադրանքն ալիտի ունենալ 30 տարեկան Յիսուսի համար: Որ ձեռնադրուի մարգարէից և քարոզի:—Ինչո՞ւ ուզում էր Յովհաննէսից ձեռնադրուի և ոչ ուրիշից: Որովհետեւ ամենը նրանից էին խորհուրդ հարցնում. զօրեղ մարդ էր աշխարհի մէջ: — Բայց Յովհաննէսը Յիսուսի պէս արդարին չէր մկրտում:—Ի՞նչ էր կարծում, ինչո՞ւ:—Յովհաննէսն ասում էր Յիսուսին. «դու ինձանից արժանաւոր ես, ես ալիտի գլուխս քո առաջ խոնարհեցնեմ»: Յիսուսն այդ բանը չընդունեց:—Ի՞նչ կասէր:—Ձեր տներում ո՞վ է ունի առաջ խոնարհում:— Յիսուսն էլ Յովհաննէսին ասեց. «դու ինձանից տարիքով մեծ ես. ժողովրդի մէջ անուանի ես. ես ալիտի քեղանից մկրտուեմ»: Յովհաննէսը յօժարուեց: Երբ Յիսուս ջրից դուրս էր գալիս, երկնքից Աստուծո ձայնը լսուեց. «դա է իմ սիրելի որդին, դրան հաւանեցի, ինչ ասի, լսեցէք»:—Յիսուս ինչո՞ւ էր Աստուծոն հաճելի դարձել:—Փոքր ժամանակ հնազանդ դաւակ էր ծնողների համար, հասակն առած միջոցին մտածում էր մարդկանց քարոզել, որ կռուելը, թշնամանալը թողնեն, իրար հետ սիրով, խաղաղ ապրեն:

Ամփոփումն. Ո՛ւր էր ապրում Յիսուս: — Ինչո՞ւ եկաւ Յովհաննէսի մօտ:—Յիսուսի խոստովանութիւնը լսելուց ետ մարգարէն ի՞նչ ասեց բարձրաձայն:—Ինչո՞ւ չէր ուզում մկրտել:—Յիսուս ջրից դուրս գալիս ի՞նչ ձայն լսուեց:—Ինչո՞վ էր Յիսուս հաճելի դարձել Աստուծուն:—Մկրտութեան տօնը երբ ենք կատարում:—Յոննավարի 6-ին, որ նոյնպէս կոչւում է Խաջը ջուրը գցել: Ինչո՞ւ համար:

13. ՊԵՏՐՈՍԻ ԶԿՆՈՐՄՈՒԹԻՒՆԸ (Ղուկ. Ե. 1—11)

1. Նալ. ինչպէս Յիսուսը ծովի վրայ քարոզում էր.

Ո՛ւր էր քարոզում Յիսուս:—Ո՞րտեղ են քարո-

զում առհասարակ մեր տէրտէրները: — Ժամում ի՞նչ տեղ են կանգնում քարոզելիս:—Ինչո՞ւ բարձր սեղանից:—Ինչո՞ւ Յիսուսն էլ մի ժամում չէր քարոզում: Յիշում էք թէ 12 տարեկան ժամանակ տաճարում ի՞նչ էր անում:—Ինչո՞ւ Յիսուսի ապրած աշխարհում աւելի հեշտ էր բացօթեայ քարոզելը քան թէ մեզ մօտ:—Ինչո՞ւ մասին քարոզելիս կըլինէր Յիսուսը:—Մարդիկ ի՞նչ պէս ալիտի վարուէին իրար հետ:—Ո՞վքեր կըլինէին Յիսուսին լսողները:—Ո՞վքեր են ապրում ծովի ափին:—Արդեօք ձուկ որսողները սիրո՞վ են լսել նրան:—Ինչո՞ւ էր կարծում, որ նրան սիրով են լսել: Որովհետեւ Յիսուսին դուր էր եկել ծովի ափը:—Երուսաղէմի մէջ 12 տարեկան Յիսուսին ո՞ր տեղն էր ամենից շատ դուր եկել:—Ինչո՞ւ էր նա տաճարում մնացել:—Իրա անհանգստացած ծնողների ի՞նչպէս էր պատասխանել:—Ինչո՞ւ ժողովուրդը նրան սիրով աւանջ կը դնէր: Որովհետեւ նա ամենից լաւ գիտէր, թէ հայր Աստուծոյ մարդկանցից ի՞նչ է պահանջում: Արդեօք Յիսուսին շատերն էին լսում: Այո, խոնրում էին նրա շուրջը և իրար հարհըրում: Բայց ինչո՞ւ բաղմութիւնը բացօթեայ տեղն էլ դժուարացնում էր քարոզելը: Ամեն միւսն ուզում էր մօտիկից լսել:—Յիսուսը դրա հնարը գտաւ. բարձրացաւ ափին կանգնած մի նաւակի վրայ, նրա աէր ձկնորսին խնդրեց, որ ցամաքից փոքր ինչ հեռու քաշի: Նրա միջից սկսեց քարոզել ժողովրդին կասեա ժամի սեղանի վրայ կանգնած:

Ամփոփումն. Ի՞նչ էր քարոզում:—Ո՞րտեղ:—Ո՞վքեր էին նրա ունկնդիրները:—Նա ի՞նչ բան արեց, որ բաղմութիւնը նրա քարոզածը լաւ լսի ու հասկանայ:

2. Նալ. ինչպէս Յիսուսը վարձատրեց ձրկնորսին.

Ձկնորսն ինչո՞վ էր արժանի վարձատրութեան:—Ի՞նչ էր արել նա: Մեզ դուր է գալիս, որ նա Յիսուսի խնդիրը կատարեց և թողեց իրա նաւակի միջից

քարոզել: Արժէ նրա անունն իմանալ. նա կոչուած էր Սիմոն Պետրոս:—Բայց չէ՞ որ նա արդէն վարձատրուել էր:—Նա ինչի՞ էր ահանջ գրել:—Ինչո՞ւ նա կարող էր քարոզն աւելի լաւ լսել:—Միթէ՞ ձկնորսը ուրիշ վարձատրութեան էլ սպասելիս կըլինէր: (Բացի քարոզ լսելուց այլ և փողի):—Յիսուսն ի՞նչպէս կընայէր մի այդպիսի շահասէր ձկնորսի վրայ: — Ի՞նչպէս պիտի Սիմոն Պետրոսը վարուած լինի, որ Յիսուսը կամենում էր նրան առանձնապէս վարձատրել: (Սիրով, պարկեշտ): Ապա ասէք, Յիսուսը ի՞նչպէս կըվարձատրէր:—Որպէսզի դուք աւելի ճիշտ ասէք, Պետրոսի մասին հարկաւոր է ձեզ քիչ էլ տեղեկութիւն տալ: Նա ամբողջ գիշերն ուռկան էր գցել և ոչ մի ձուկ չէր բռնել: Նա ինչո՞ւ պիտի գիշերը ուռկան գցէր: Որովհետեւ ձկնորսը գիշերով աւելի լաւ են բռնըւում: Ի՞նչ մտքով էր Պետրոսը մօտեցել ափին. (հանգստանալու):—Յիսուսն ի՞նչ նկատած կըլինէր նրա վրայ: (Յոգնածութիւն):—Ուրեմն ի՞նչպէս կարող էր նրան վարձատրել:—Յիսուսն ասեց Պետրոսին. «նաւակը քաշիր ծովի ներսը, դու պիտի առատ ձուկ որսաս»: Պետրոսը կըլսէ թէ չէ:—Ինչո՞ւ չէր լսի: Կասէ՞ր՝ ցերեկը ձուկ չի բռնուի: — Բայց ի՞նչը Պետրոսին կատիպէր Յիսուսի պատուէրը կատարել: Սէրն ու վստահութիւնը դէպի Յիսուս, որ այնպէս սիրուն պատմում էր Աստծու մասին: Պետրոսը հնազանդեց Յիսուսի պատուէրին: Նաւակը տարաւ ծովի մէջտեղը և այնքան ձուկ բռնեց, որ ուռկանը չէր կարում մինակ ջրից հանել, օգնութեան կանչեց միւս ձկնորսներին: Սրանք բերին իրանց նաւակը. երկու նաւակներն այնպէս լցուցին ձկնորսով, որ մինչև ցամաք հասնելը ջրի մէջ խորասուզուեցին:

Ամփոփումն. Յիսուսն ի՞նչ պատուիրեց Պետրոսին: Ի՞նչ պատասխանեց նրան Պետրոսը:—Ի՞նչ արեց նա:—Ի՞նչպէս վարձատրուեց նրա ուշակալութիւնը:

3. Նա. Ինչպէս Պետրոսը տէր Յիսուսին շնորհակալութիւն արեց.

Յիսուսն ի՞նչ էր ընծայել նրան:—Ինչո՞ւ համար էր այնքան ձուկը նրան ընծայել: — Համեմատեցէք Պետրոսի արածը Յիսուսի արածի հետ: Ի՞նչ կասէր Պետրոսն ինքն իրան:—Ի՞նչպէս շնորհակալութիւն արած կըլինի:—Երբ ևիցէ արդեօք առատօրէն ընծաներ ստացել էք: Ե՞րբ, որ տօնին: Մեր ծննդեան տօնին, Ջօրօհնէքին, Չատկին: Ո՞վ է ձեզ այդքան բաներն ընծայում:—Ինչո՞ւ են ընծայում ձեր ծնողները:—Միթէ միշտ դաւակներն ուշակալ են լինում:—Եթէ անուշակալ էք եղել և ծնողները դարձեալ ընծաներ են տալիս, ի՞նչ պիտի ասէք: (Մենք արժանի չենք): Հէնց այդ վիճակում կանգնած էր Պետրոսը Յիսուսի առաջ: Օրհնութիւնը յանկարծ, անակնկալ էր եկել և նրան երկիւղի մէջ գցել: Ի՞նչպէս մտածած կըլինէր: (Յիսուսից ստացածն շատ շատ էր, այդքանին արժանի չեմ: Նա չափազանց բարի է դէպի ինձ): Պետրոսն ընկաւ Յիսուսի ոտները և ասեց. «Հեռու գնա ինձնից, Տէր, ես մի մեղաւոր մարդ եմ»: Դրանով Պետրոսն ի՞նչ էր պահանջում, Յիսուսից: Ինչո՞ւ պիտի հեռու կենար:—Միթէ Պետրոսը նրան չէր սիրում:—Ուրեմն ինչո՞ւ էր պահանջում, որ հեռու կենայ:—Պատճառը նա ինքն ասեց: Իրան ի՞նչպէս էր անուանում. (մեղաւոր): Դրանով ի՞նչ էր ուզում ասել: (Ես արժանի չեմ, որ մօտիկ կանգնես և ինձ հետ խօսես):

Յիսուսն ի՞նչ կըպատասխանէր այդ խօսքերին:—Միթէ Պետրոսին այնպիսի վատ մարդ էր համարում, որ մօտը կանգնել չուզէնար: Սկզբում Պետրոսն ի՞նչ տեսակ էր, (ուշակալ, կամակատար): Ինչո՞վ ցոյց տուեց այդ: Երբ ցերեկով ուռկան գցեց: Չկան առատ որսից ետ ի՞նչպէս էր: (Երախտագէտ, խոնարհ): Ուրեմն Յիսուսն ի՞նչ կարծիք կունենար Պետրոսի մասին: (Սասուս ի՞նչ կարծիք կունենար Պետրոսի մասին: (Սասուս ի՞նչ կարծիք է, ինձ դուր է գալիս): Այդ ժամանակ

Յիսուսի մտքով մի բան անցաւ. մտածեց, «երբ Պետրոսն այսպիսի լաւ սիրտ ունի, աւելի լաւ է միշտ հետս լինի. նա կը դառնայ իմ աշակերտը»: Յիսուսն ինչ կարիք ունէր աշակերտներ. (կարող էր պատահել, որ շուտ մեռնէր: Պետրոսի հետ ուրիշ աշակերտներ էլ, որ ունենար, իրա տեղ նրանք կը քարոզէին): Յիսուսն ինչպէս կասէր այդ բանը Պետրոսին:—Միթէ Պետրոսը Յիսուսի կամքը կը կատարէր: — Այժմ նա ինչպէս կապացուցանէր, որ իրա երախտագիտութիւնը անկեղծ է: (Նրա ետեկից կը գնար):—Պետրոսը և իրա ընկեր ձկնորսները նաւակները ցամաք հասցրին, ամեն ինչ թողին ու գնացին Յիսուսի ետեկից:—Ինչո՞ւ:—Յիսուսի քարոզած խօսքերը նրանց դուր էին եկել:—Պետրոսն ու ընկերները ինչ դառան: Յիսուսի աշակերտներ, նրա խօսքին հետեւողներ:

Ամփոփումն. Ձկան առատ որսն ինչպէս ներգործեց Պետրոսի վրայ:—Ի՞նչ ասեց նա:— Ի՞նչպէս մխիթարեց նրան Յիսուսը:—Ձկնորսներից ինչ դուրս եկան:

Երեկէք, ձեզ մօտ նոյնպէս գալիս է Տէր Յիսուսը:— Ի՞նչ է կամենում ձեզանից:—Աշակերտներ շինել, որ նրան հետենք:— Ի՞նչ տեսակ տղէք կը դառնաք, եթէ նրան հետեւէք: Այնպէս խոնարհ տղէք, ինչպէս 12 տաբեկան Յիսուսն էր:

14. ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳՈՒ ԿԵՐԱԿՐԵԼԸ. (Մատ. ԺԴ. 13—21)

Նպ. Յիսուսը հասակն առած ժամանակ ինչպէս էր վերաբերում դէպի կարօտեալները. Ի՞նչպէս վարուած կըլինի կարիք ունեցողների հետ:—Մենք արդէն գիտենք, թէ Աստուած նրան ինչի՞ համար էր աշխարհ ուղարկել:—Նա ի՞նչ պիտի սովորցնէր մարդկանց:— Մարդիկ մէկ մէկու հետ ինչպէս

պիտի լինէին:—Բայց միթէ Յիսուսը միայն ուրիշներէն պիտի խրատէր, որ նրանք իրար եղբօր պէս սիրեն: Ինքն ի՞նչպէս եղած կըլինի նրանց հետ:—Մանաւանդ ինչպէս վարուած կըլինի խեղճերի, կարօտեալների հետ:—Ինքն աղքատ էր ծնուած, աղքատներին ևս կարեկցում էր: Մի անգամ Յիսուսը գնացել էր ամայի, անապատ տեղ, որ անչափ խօսելուց ու քարոզելուց հանգստանայ, բայց ժողովուրդը ետեկից գնացել էր մինչև այնտեղ, որովհետև նրա քարոզութիւնը լսելուց չէր կշտանում: Ուրիշը նրա տեղ ինչ կասէր ժողովրդին: (Քիչ էլ թող ևս հանգստանամ, յոգնած եմ, ինձ շունչ քաշել է հարկաւոր): Արդեօք այսպէս է ասել Յիսուսը:—Հակառակ իրա յոգնածութեան ինչ արած կըլինի:—Ինչո՞ւ այսպէս վարուած կըլինի:—Ի՞նչն էր ստիպում նրան թէ այդպէս վարուի, (սէրը դէպի աղքատները, դէպի կարօտեալները):—Այսպէս քարոզելով սովորեցրեց Յիսուսը մինչև մութն ընկաւ և ընթրիք ուտելու ժամանակը հասաւ:

Ընթրիքի մասին ամենևին չէր մտածել:—Նա միայն ինչի՞ վրայ էր մտածում:—Իրա քարոզներով լսողների սրտերը ուղղելու, լաւացնելու վրայ:—Միթէ ժողովուրդը ընթրիք ուտելու վրայ մտածել էր: Ոչ, նրանք յափշտակած էին և սկսեցին իրանք իրանց ժողովրդի համար հոգս քաշել: Ինչի՞ վրայ պիտի հոգս քաշէին:—Ո՞րտեղ էին գտնուում այնքան հոգիքը Յիսուսի հետ:—Ո՞րքան ժամանակ էին նրանք այստեղ:—Բոլորովին աղքատները կարող էին անապատում ուտելու բան ճարել:—Ինչո՞ւ ոչ: (Քիչ կանաչ խոտից աւելի ուրիշ բան չկար անապատում): Բազմութեան մէջ հաց չունեցողները կարող էին մօտիկ գիւղերը հացթուխի մօտ գնալ:—Առաջին՝ փող չունէին. երկրորդ՝ այժմեան պէս հացթուխ չըկար այն ժամանակ: Մեր գիւղերում ամեն մի տուն թխում է իրա համար:

Յիսուսի աշակերտներն ունէին մի քանի հաց և մի երկու ձուկ։ Այս պաշարն ինչո՞ւ էին վերցրել։ Գիտէին, որ իրանց ուսուցիչն անապատում մնալու է։— Ուրեմն ո՞ւմ համար էին վերցրել այդ ուտելիքը։— Երբ ժողովրդի մեծ մասը հաց չունէր, միթէ Յիսուսն ու աշակերտները կընստէին ու հաց կուտէին։— Յիսուսն միշտ ի՞նչպէս էր սովորեցրել։ Որ մարդիկ իրար սիրեն քրոջ ու եղբօր պէս։— Այդ պատճառով այժմ ի՞նչ կանէր։ Ի՞րա ունեցած հացն ու ձուկը ժողովրդին կըտար։— Բայց միթէ այդ քիչ ուտելիքը բոլորին բաւական կըլինէր։— Եթէ բաժանէր, ամեն միւսին ի՞նչքան կընկնէր։— Յիսուսի օրինակից ի՞նչ կըսովորէին բազմութեան մէջ պաշար ունեցողները։ Նրանք էլ չունեցողներին կը բաժանէին։ Յիսուսը աղօթքով դիմեց իրա երկնաւոր Հօրը, օրհնեց քիչ հացն ու ձուկը ու աշակերտներին տալով պատուիրեց բաժանել։ Յիսուսի քարոզի ներգործութեան տակ ամենն էլ դառել էին քոյր ու եղբօր պէս սիրով, շատ ուտելիք ունեցողը տալիս էր չունեցողին. հինգ հազար հոգին ամենն էլ կըշտացան ու դեռ աւելի կտորտանք էլ մնաց։

Ամփոփումն. Դէպի ո՞ւր գնաց Յիսուս։ — Ինչո՞ւ համար։— Բայց ովքեր գնացին նրա ետնից։— Բազմութիւնը նրանից ի՞նչ էր ուզում։— Ի՞նչ արեց Յիսուս։— Ժողովրդի մեծ մասն ի՞նչ դրութեան մէջ էր երեկոյին։— Միայն ո՞ւմ համար էին ուտելիքի հոգս քաշել աշակերտները։— Բայց Յիսուսն ի՞նչ պատուիրեց նրանց։— Յիսուսի խօսքն ու օրինակը ի՞նչ ներգործութիւն էր արել բազմութեան վրայ։— Ի՞նչպէս կըշտացան ամենը։

Գիւղի մէջ հարուստներն են շատ թէ աղքատները։— Անապատ գնացող բազմութեան մէջ պաշար ունեցողներ կըլինէին թէ չէ։ Ինչո՞ւ էին վերցրել։— Որ քաղցից չընեղանան։— Գիւղի աղքատները երբ չեն սովից մեռնիլ։— Երբ հարեան հարուստը նրան եղբօր պէս սիրի ու օգնի ուտելիք տալով։— Անապատի մէջ պա-

շար ունեցողներն ի՞նչ արին։— Չունեցող բազմութեան տուին։— Նրանց սրտերն ի՞նչպէս էին դառել։ Բարի։ Ո՞վ էր այդպէս դարձրել։— Յիսուս ի՞րա քարոզներով ու օրինակով։ — Յիսուսին ո՞վ էր ուղարկել, որ այդպիսի լաւ բան անի։ Աստուած։ Ուրեմն բազմութեանը կերակրողն ո՞վ էր։ Հայր Աստուած։ Ապա կրկնենք այն աղօթքը, որով Յիսուս դիմում էր իրա երկնաւոր Հօրը։ «Երկնաւոր Հայր, սուրբ լինի քո անունը և այն»։ Այժմ սովորենք այս կարճ աղօթքը. «Ամենի աչքերը քեզ են ուղղած, ո՞վ Աստուած, դու ես նրանց կերակրում ի՞րա ժամանակ, բաց ես անում ձեռք և լիացնում բոլորին քո ողորմութիւնով»։

15. ՅԱՅՐՈՍԻ ԴՈՒՍՏՐԸ. (Մարկ. Ե. 22—24, 35—43).

Նպ. Ինչպէս մի հայր իրա հիւանդ աղջկայ համար Յիսուսի մօտ օգնութեան վազեց։

1. Կտոր. Ի՞նչ են անում ձեր ծնողները, երբ դուք հիւանդ էք։— Երբ նրանք ձեզ օգնել չեն կարողանում, այն ժամանակ ի՞նչ են անում։ — Ո՞ւմ են կանչում։— Բժիշկն ի՞նչ է անում հիւանդին։— Միթէ բժիշկը կարող է միշտ օգնել։— Ծնողների սիրտն ի՞նչպէս է լինում, երբ նրանց երեխան հիւանդ է։— Ինչո՞ւ նրանք վախի ու երկիւղի մէջ են։— Ինչից են վախենում, երբ զաւակը ծանր հիւանդ է։ — Ահա, հէնց այդպիսի մի տխուր հայր, Յայրոս անունով, եկաւ Յիսուսի մօտ։ Ի՞նչ էր պատահել։— Յայրոսը Յիսուսի վրայ ի՞նչ յոյս ունի։— Ի՞նչ խնդրած կըլինի նրան։— Ո՞ւր պիտի գնայ Յիսուս։— Ի՞նչ պիտի անի։ — Արդեօք Յիսուսը կը գնայ թէչէ։— Ինչո՞ւ էք կարծում, որ կըգնայ։— Մտաբերեցէք, Յիսուսը նեղացածներին, կարիք ունեցողներին ի՞նչպէս էր վերաբերում։

Ամփոփումն. Յայրոս անունով մի մարդ աղջիկ

ունէր, որ շատ ծանր հիւանդ էր: Բայց Յայրուսը լսել էր, որ Յիսուսը նեղութեան մէջ գտնուող մարդկանց օգնում է. այդ պատճառով վաղեց նրա մօտ և խնդրեց. «արի ե օգնիր իմ աղջկան, նա շատ ծանր հիւանդ է, վախենում ենք, թէ մեռնի»: Երբ Յիսուսը մարդու վիշտը տեսաւ, իսկոյն կամք տուեց օգնելու. երկուսը գնացին դէպի Յայրուսի տուն:

2. Կտոր. Բայց երբ հայրը Յիսուսի մօտ էր գընում, նրա տանը պատահեց այն, օրից վախենում էր: Նա ինչից էր վախեցել:—Աղջիկը վախճանուել էր:—Տանը եղող մարդիկ ի՞նչ կանէին:—Ո՞ւր մօտ մարդ կուղարկէին:—Յայրուսին ի՞նչ կասէին:—Մահուան լուրը հօր վրայ ի՞նչ տպաւորութիւն կանէր:—Գուցէ նա Յիսուսին մի բան ասէր:—Յիսուսն ի՞նչ կանէր:—Ինչո՞ւ էք կարծում, որ նա ետ է դարձել:—Բայց Յիսուսը ետ չըդառաւ. նա յոյսը դրել էր երկնաւոր Հօր վրայ, Յայրուսին մխիթարեց, սիրտ տուեց: Ի՞նչ ասած կըլինէր նրան:—Նա ասեց, «մի վախենալ, հաւատա, որ ողորմած Աստուածը քեզ կարող է օգնել»: Ո՞ւր կըգնային: Ննջեցեալի տանը ո՞ւր տեսան նրանք:—Այնտեղ ի՞նչ էին անում ժողովուածները:—Յիսուսն ի՞նչ կասէր սուգ անողներին:—Նա ասեց. «ինչո՞ւ էք սուգ ու շիւան սարքել: Երեխան մեռած չէ, այլ քնած է»: Յետոյ տուն մտաւ, ուր աղջիկը պարկած էր, բռնեց նրա ձեռը և ասեց. «աղջիկ, քեզ եմ ասում, վեր կաց»: Եւ գիտէ՞ք՝ ինչ պատահեց:—Այո, չափազանց ուրախացան ծնողները:—Ի՞նչ կանէին նրանք:—Շնորհակալութիւն արին Յիսուսին և նրան ուղարկող Աստծուն:

Ամփոփումն. Ի՞նչ լուր տուին հօրը ճանապարհին:—Ի՞նչ ասեց Յիսուսը նրան:—Ժողովուրդն ի՞նչ էր անում ննջեցեալի տանը:—Ի՞նչ ասեց նրանց Յիսուս:—Ի՞նչպէս եղաւ աղջիկը:

Մարդիկ իրարից բաժանուելիս իրար ի՞նչ են ասում:—Ցտեսութիւն, այսինքն մինչև իրար տեսնելը:

—Մեր ազգականներից մէկը որ մեռնում է, նրա հոգին ո՞ւր է գնում:—Աստծու մօտ:—Մենք կարող ենք նրան տեսնել:—Ե՞րբ:—Քնած ժամանակ տեսնում ենք երազի մէջ, իսկ մեռնելուց ետ երկնքում:—Ուրեմն կարիք ունենք մահից վախենալու:—Բարեկամին հեռու աշխարհ ճանապարհ դնելիս ի՞նչ ենք ասում:—Ցտեսութիւն:—Միեւնի բարեկամին կամ ծնողին վերջին բարեւ տալիս ի՞նչ պիտի ասենք:

16. ՈՂՈՐՄԱԾ ՍԱՄԱՐՍՑԻ (Ղուկ. Ժ. 30—35).

Նա. Յիսուսը մի առակ պատմեց, որ ժողովրդին ցոյց տայ, թէ ինչպէս պիտի կարեկցել հրար:

Յիսուսն ինքը ի՞նչպէս էր վերաբերում թշուառներին, խեղճերին:—Ի՞նչպիսի կարիք ունեցողներին էր օգնել:—Ի՞նչպէս էր օգնել:—Ի՞նչն էր նրան ստիպում որ օգնի:—Այժմ Յիսուսը ժողովրդին ի՞նչ էր կամենում ասել: Ի՞նչպէս պիտի վերաբերուէին դէպի թշուառները:—Ինչո՞ւ պիտի նրանց օգնէին:—Ի՞նչպէս պիտի լինէին մարդիկ իրար հետ:—Ո՞վ է այս բանը մեզ սովորեցրել:—Յիսուսն ինչ որ ուսուցանում էր խօսքով, արդեօք գործով էլ կատարում էր թէ չէ:—Պատմեմ ձեզ այն առակը, որ Յիսուս մի ժամանակ պատմել է իրա ունկնդիրներին:

1. Կտոր. Մի մարդ Երուսաղէմից գնում էր Երիւքով: Ծանապարհն անցնում էր մի ամառի, անմարդաբնակ տեղով: Այնտեղ ոչ քաղաք կար և ոչ գիւղ: Շատ քիչ մարդիկ էին անց ու դարձ անում այդ ճանապարհով: Դրա հակառակ կային շատ դաւաճներ ու ծածուկ անկիւններ՝ գողերի ու աւազակների համար:—Ուրեմն հեշտ կըլինէր այդ ճանապարհով անցնելը:—Ի՞նչպիսի մարդկանց են ասում աւազակներ, -- Ի՞նչպիսի կերպարանք ունեն:—Նրանք

խնչ են կամենում մարդկանցից:—Երբ այն մարդը մե-
նակ ճանապարհով գնում էր, յանկարծ աւաղակները
առաջը կտրեցին: Ճամբորդի սիրտն ինչ կարող էր լի-
նել:—Աւաղակներն ինչ ասած կըլինեն:—Միթէ այդ
մարդն իրա ունեցած չունեցածը առանց ընդդիմու-
թեան նրանց կըտար: — Եթէ նա իրան պաշտպանէր,
աւաղակներն ինչ կանէին: — Նրանք խփեցին նրան,
վէր գցեցին, ինչ ունէր չունէր խփեցին և թողին կի-
սամեռ դրութեան մէջ:

Ամփոփումն. Ի՞նչ ճանապարհով էր գնում այն
մարդը:—Ո՞վքեր դուրս եկան նրա դէմ:—Ի՞նչ արին
աւաղակները նրան:

2. Կտոր. Ի՞նչ կըլինէր թշուառի վիճակը:—Ի՞նչ
կարող էր պատահել, եթէ երկար ժամանակ մնար իրա
արիւնի մէջ լողալիս: — Նա ի՞նչ կըմտածէր կամ ի՞նչ
կըցանկանար:—Նրա ցանկութիւնը կատարուեց: Պա-
տահմամբ անցկացաւ այդտեղով մի քահանայ, որ Ե-
րուսաղէմի տաճարում պաշտօնը կատարած տուն էր
վերադառնում:—Վերաւոր մարդն ի՞նչ յոյս կունենար,
երբ հոգևորականի անցկենալը տեսաւ: — Ի՞նչ կասէր
նրան, եթէ կարենար խօսել:—Քահանան ի՞նչ էր անե-
լու:—Ինչո՞ւ էք կարծում, որ նա վերաւորին կօղնէր:—
Բայց դժբաղդաբար դուք սխալ էք կարծել, քահանան
մտիկ արեց խեղճի վրայ, բայց առանց օգնելու անց-
կացաւ գնաց:—Ձեզ համար քիչ անհասկանալի է, թէ
ի՞նչպէս կարող է քահանան այդպէս քարասիրտ լինել:
—Մտաբերեցէք թէ ի՞նչպիսի տեղ էր վէր ընկած թը-
շուառ մարդը: Քահանան ի՞նչ բանից կարող էր վախե-
նայ:—Ինքն իրան ի՞նչ ասած կըլինի:—Կըկարծէր թէ
մօտիկ հիւքեր կան:—Ի՞նչ կարող էր նրան պատահել,
եթէ այդտեղ երկար կանգ առնէր:—Ուստի աւելի լաւ
համարեց ի՞նչ անել: — Միթէ լաւ բան արեց:—Ի՞նչ
կանէիք դուք, եթէ նրա տեղը լինէիք:—Քահանան հե-
ռանալուց ետ այդ ճանապարհով եկաւ տաճարի մէջ

ծառայող մի դետացի: — Թշուառ վերաւորը դարձեալ
ի՞նչ կանցկացնէր մտքով:—Ի՞նչ կարող էր անել տա-
ճարի սպասաւորը: — Ի՞նչը կարող էր ստիպել նրան
օգնելու:—Ի՞նչը նրան այդ անելուց ետ կըպահէր:—
Նա էլ տուեց, անցկացաւ: Նրա սրտի մէջ կարեկցու-
թիւնն էր զօրեղ թէ ուրիշ բան:

Ամփոփումն. Ո՞վ անցկացաւ այդ ճանապարհով:
—Ի՞նչ յոյս ունէր վերաւորը:—Բայց ի՞նչ արեց քա-
հանան:—Ինչո՞ւ չօգնեց նա:—Յետոյ հիւ անցկացաւ:—
Ի՞նչ արեց դետացին:

3. Կտոր. Միթէ վերաւորի համար այլ ևս ոչ մի
յոյս չըկար: — Ո՞չ, կար: Այդ ճանապարհով էլի մի
մարդ անցկացաւ: Նա նստած էր մի աւանակի թէ ջո-
քու վրայ: Բայց երբ նա մօտեցաւ, վերաւորը նկատեց
որ գրաստաւորը մի սամարացի է: Սամարացիք այն
տեսակ ժողովուրդ էին, որոնց հրէաները ատելով ա-
տում էին:—Խեղճ վերաւորը ի՞նչ մտածած կըլինէր:—
Այժմ ինչո՞ւ օգնութեան յոյս չունէր:—Բայց նա սխա-
լուած էր: Սամարացին այնպէս չէր, ինչպէս առաջին
երկուսը:—Քահանան և դետացին ի՞նչպէս էին եղել:—
Սամարացին ի՞նչպէս կըլինէր:—Ի՞նչ արած կըլինի:—
Նա մօտ գնաց, վէրքը փաթաթեց, դրեց իրա գրաստի
վրայ և տարաւ մի պանդոկ, խնամեց նրան:—Միթէ
սամարացին աւաղակներից չէր վախենում: — Նրան
նոյնպէս ի՞նչ կարող էին անել:—Ինչո՞ւ էր վերաւորի
խնամքն իրա վրայ առնում:—Բայց նա աւելին արեց:
Երբ հետեւեալ օրն իրա ճանապարհը պիտի շարունա-
կէր, խեղճ հիւանդի մասին դարձեալ հոգաց: — Պան-
դոկապետին ի՞նչ ասած կըլինի:—Բայց կարելի է պան-
դոկապետը ցանկութիւն չունէր անծանօթ հիւանդի
ցաւը քաշելու:—Այն ժամանակ սամարացին նրան փող
տուեց և ասեց. «անհոգ կաց, երբ վերադարձին տես-
նեմ, որ աւելորդ ծախսել ես, բեզ կըվճարեմ»:—Պան-
դոկապետը ի՞նչ արած կըլինի:

Ամփոփումն. Ո՞վ եկաւ ղետացուց ետը:—Արդեօք սամարացին էլ տուեց, անցկացաւ:—Ինչո՞ւ ոչ:—Որովհետեւ ողորմած սիրտ ունէր: — Ի՞նչ արեց նա:—Ո՛ւր տարաւ նա թշուառին:—Պանդոկապետի հետ ի՞նչ պայման դրեց:

Յիսուսն ինչո՞ւ այս առակը իրա հայրենակիցներին պատմեց:—Ո՞րին չըպիտի նմանուեն:—Ո՞րից նըրանք օրինակ պիտի վերցնեն:—Մի՞թէ այս գեղեցիկ առակը միայն հրէաների համար է ասած:—Մենք ի՞նչ կարող ենք այս առակից ուսանել:—Ինչո՞վ կարող ենք օգնութեան հասնել: Սովորենք այս խրատը. «սիրիւք ընկերին, ինչպէս քո անձը»:

17. ՅԻՍՈՒՍ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ (Մարկ. Ժ. 13—16).

Նա. Ի՞նչպէս էր վերաբերում Յիսուս ղէպի մանուկները.

1. Կտոր. Ի՞նչպէս էր վերաբերում ղէպի հասակաւոր մարդիկ. — Ի՞նչպէս վերաբերուեց ղէպի քաղցածները: (Կշտացրեց):—Ի՞նչպէս վարուեց վշտահար հօր հետ: (Աղջկան առողջացրեց): — Ուրեմն ի՞նչպէս կըլինէր նա ղէպի մանուկները: — Արդեօք նրանց էլ Յիսուս քարոզէլ է ինչպէս մեծերին: — Տէրտէրը ո՞ւմ համար է քարոզում եկեղեցում: — Ինչո՞ւ դուք էլ չէք գնում քարոզ լսելու: (Որովհետեւ դեռ փոքր ենք):—Ուրեմն Յիսուս փոքր երեխանց քարոզած կըլինի:—Ինչո՞ւ ոչ:—Բայց մի անգամ ժողովրդից շատերն իրանց մանուկներին բերին նրա մօտ: Ինչո՞ւ բերած կըլինեն:—Մի՞թէ նրա համար, որ Յիսուսը նրանց ուսուցանի:—Ոչ, նա պիտի ձեռը գլխներին դնէր և նրանց համար աղօթէր: Նա պիտի երկնաւոր Հօրը խնդրէր, որ մանուկները ժամանակով բարի, ազնիւ մարդիկ դառնային:—Մարդիկն ու կանայք ինչո՞ւ էին խնդրում տէր Յիսուսին, որ իրանց մանուկների համար աղօթի:

Մի՞թէ նրանք չէին կարող իրանց որդոց բարի մարդիկ դարձնել:—Ծնողների բանը երկրագործի ու աղետալի նման է, երկուսն էլ ցանում ու տնկում են, բայց կարող են նոյնպէս բացնել:—Ո՞վ է ցանքը բացնում:—Ահա այդպէս է ծնողների աշխատանքը զաւակների համար:—Ո՞վ պիտի իրա օրհնութիւնը տայ, որ ծնողների աշխատանքը դուր չըկորչի: — Ուստի ի՞նչ էին ցանկանում ծնողները Յիսուսից:—Ինչո՞ւ ցանկանում էին, որ անպատճառ նա աղօթի մանուկների համար:—Բայց Յիսուսի աշակերտները, որ միշտ նրա հետ էին, բանն ուրիշ կերպ հասկացան: Ի՞նչ կարծած կըլինեն, երբ կըտեսնեն որ ժողովրդից շատերն իրանց փոքր երեխանց նրա մօտ են բերում:—Ի՞նչ են անում մանր երեխէքը, երբ անծանօթ մարդիկ են տեսնում:—Ի՞նչ են անում, երբ նրանց չեն թողնում այնպէս շարժուել, ինչպէս իրանք են ուզում:—Ո՛ւմ են խանգարում նրանք իրանց ճիշդ ու աղաղակով:—Հէնց այս բանից էին վախենում աշակերտները. ուստի բարկացան երեխաների բերողների վրայ ու կոպիտ կերպով վարուեցին:—Ի՞նչ ասած կըլինեն: (Ի՞նչ գործ ունեն այստեղ մանր երեխէքը: Նրանք ամենեւին բան չեն հասկանում տէր Յիսուսի քարոզածներից: Նրանք կըսէին բղաւիլ, ձղաւիլ, և խանգարել բարեպաշտ ունկնդիրներին. շուտով հեռացրէք այստեղից): Այս կոշտ խօսքերն ի՞նչպէս ազդած կըլինեն ծնողների վրայ:

Ամփոփումն. Ո՛ւմ բերին Յիսուսի մօտ:—Ի՞նչ էին կամենում ծնողները Յիսուսից:—Բայց աշակերտներն ի՞նչ արին:—Ի՞նչ խօսքեր ասին ծնողներին: — Ի՞նչ տպաւորութիւն արեց այդ վարմունքը ծնողների վրայ:

2. Կտոր. Արդեօք Յիսուսն էլ այնպէս էր մտածում, ինչպէս իրա աշակերտները:—Մինչև այդ ընդհանր ինչպէս էր եղել նա այն մարդկանց հետ, որոնք նըրանից որևէ բան էին կամենում:—Արդեօք նա ծնողների խնդիրը կըմերժէր:—Արդեօք նա համաձայն էր,

որ աշակերտները ժողովրդի հետ այդպէս կոշտ էին վարուում:—Յիսուս բարկացաւ աշակերտների վրայ և ասեց. «Թողէք, որ մանուկներն ինձ մօտ դան, միք արգելիլ նրանց. որովհետեւ այդպիսիներինն է Աստուծոյ արքայութիւնը»: Եւ յետոյ Յիսուսն ինչ արած կըլինի:—Ծնողներն ինչ էին ցանկացել:—Այդ ցանկութիւնը կատարեց Յիսուսը: — Ուրեմն ինչ արեց: Նա դրկեց մանուկներին, ձեռք դրեց նրանց գլխներին և օրհնեց: Ի՞նչպէս աղօթած կըլինի նա իրա երկնաւոր Հօրը:—Ծնողների սիրտն ինչպէս կըլինէր այս տեսակիս:

Ամփոփումն. Ո՞վ էր աշակերտների խօսքերը լսել:—Յիսուսն ինչպէս ընդունեց աշակերտների վարմունքը:—Ի՞նչ ասեց նա:—Ի՞նչ արեց յետոյ:—Ծնողները մանուկների հետ ինչ տպաւորութեան տակ հեռացան նրանից:

Արդեօք ծնողները շուտ կըմոռանային Յիսուսի օրհները մանուկներին:—Ո՞ւր նրանք յետոյ այդ բանը շատ անգամ պատմած կըլինեն:—Միթէ իրանց զաւակներին միայն այս պատմած կըլինեն:—Մանուկներն ո՞ւր օրինակին պիտի հետևէին:—Եթէ մանուկները Յիսուսին սրտանց սիրեն, նրա օրինակին միշտ հետևեն և նրա աշակերտները դառնան, մահից ետ ո՞ւր կըգնան:

Ձեզ էլ, երեխէք, ձեր ծնողները տարել են Յիսուսի մօտ, որ ձեզ օրհնի:—Երբ նոր էիք ծնուել, ձեզ տարել են եկեղեցի. Յիսուսի փոխանորդը՝ որ տէրտէրն է՝ ձեզ նրա անունով օրհնել է, ձեր բերանը մասն է դրել:—Երբ խօսել կարողացաք, ո՞վ պատմեց ձեզ Յիսուսի մասին:—Այժմ այնքան մեծ էք, որ կարող էք աղօթք սովորել և ինքներդ շնորհակալութիւն անել Յիսուսին: Լսէք.—«Գոհ ենք քեզանից, Գրիստոս Աստուծոյ, որ արժանացրիր մեզ ուսումնս ստանալու, օրհնիր մեր մեծաւորներին, ծնողներին և ուսուցիչներին, որոնք առաջնորդում են մեզ դէպի բարին, մեզ էլ ոյժ և կարողութիւն տուր, որ մեր ուսումը շարունակենք»:

(Հարցեր տալով մաս մաս կրկնել մինչև բերան սերտելը):

18. ՅԻՍՈՒՍԻ ԵՐՈՒՍՍԱՂԷՄ ՄՏՆԵԼԸ (Մարկ. ԺԱ. 1 11. Մատ. ԻԱ. 14—17).

Նա. Ինչպէս Յիսուս վերջին անգամ իրա վահից առաջ Զատիկի տօնին Երուսաղէմ գնաց. Մենք արդէն գիտենք թէ ինչպէս Յիսուսը ծնողների հետ Երուսաղէմ գնաց:— Այն ժամանակ քանի տարեկան էր Յիսուս:— Ո՞ր տեղն էր նրան ամենից շատ դուր եկել:— Այն ժամանակ Յիսուսը մի տղայ էր:— Այժմ հրկրորդ անգամ գնալու մասին ենք ուզում խօսել:— Այդ ժամանակամիջոցում ի՞նչ ու ի՞նչ է արել. (քարոզել, քաղցածների կերակրել, բժշկել, մեռածին կենդանացրել):— Ո՞վքեր են գնում նրա հետ դէպի տօնախմբութեան քաղաքը (Աշակերտները):— Էլի ո՞վքեր:— Ինչո՞ւ Զատիկի ուխտաւորները Յիսուսի հետ միատեղ էին գնում. (որովհետեւ հրեայի անձնաւորութիւն է):— Ի՞նչ տեսակ ուխտագնացութիւն կըլինէր:— Ի՞նչ տրամադրութեան մէջ կըլինէր այն բազմութիւնը, որ Յիսուսի հետ գնում էր:— Բայց լսեցէք թէ ճանապարհին ի՞նչ պատահեց: Երբ ուխտաւորները հասան մի գիւղի, որ Երուսաղէմին բոլորովին մօտ էր, Յիսուսը աշակերտներին ուղարկեց, որ այնտեղից հեծնելու մի անասուն բերեն:— Ի՞նչ անասուն կըլինէր դա: Յիշեցէք թէ սամարացին ինչի վրայ էր նստած: (Զօրի, աւանակ, ձիու քուսակ):— Յիսուսն ինչո՞ւ էր կամենում հեծած մտնի տօնախմբութեան քաղաքը. (ժողովուրդն աւելի լաւ կըտեսնէր նրան): Աշակերտները բերին նրան մի աւանակ: Նրա վրայ դրին իրանց վերարկուները և Յիսուսին նստացրին: Այս բանը դուր եկաւ ժողովրդին, նրանք նոյնպէս կամեցան Յիսուսին պատուել:— Ինչո՞վ կարող էին նրան պատիւ տալ:— Հարսանիքի

ժամանակ ի՞նչպէս են պատուում նորապսակներին, կամ երբ մեծ մարդ է մտնում քաղաք: (Ծաղիկներ են շաղ տալիս ճանապարհին):—Ահա, հէնց այդպէս էլ ուզում էին մարդիկ անել, բայց որովհետեւ ծաղիկներ չունէին, արմաւենու ոստեր կտրտեցին և շաղ տուին ճանապարհի վրայ: Այդ բանը թաղման ժամանակ էլ են անում:—Մարդիկ ինչո՞ւ էին այդպէս անում:—Ո՞ւր համար էր այս ամենը:—Ուխտաւորները ցնծութիւնը հետըզհետէ շատանում էր: Վերջապէս աղաղակեցին նրանք բարձր, ինչ որ սրտներն ուզեց:—Ի՞նչ աղաղակած կըլինեն:—Ի՞նչ են աղաղակում մեզ մօտ մարդիկ, երբ մէկին պատուել են ուզում:—Ի՞նչ էք աղաղակում երբ Վեհափառը փողոցով անցնում է:—Կամ եթէ մեր թագաւորը Պետերբուրգի որեւէ փողոցով անցնելիս լինի, ի՞նչ կաղաղակի ժողովուրդը:—Այդպէս էլ աղաղակում էին այն ժամանակ մարդիկ: Բայց նրանք «կեցցե՛» կամ «ուռա՛» ասելու փոխարէն իրանց լեզուով աղաղակում էին «ո՛վսաննա»: Նրանք ասում էին. «ո՛վսաննա, օրհնեալ լինի նա, որ գալիս է Տիրոջ անունով, Ո՛վսաննա Բարձրեալին»:

Ամփոփումն. Ո՞ւր գնաց Յիսուս:—Ո՞վքեր գնացին նրա հետ:—Ինչո՞ւ միաբանուեցին նրան այնքան մարդիկ:—Ի՞նչ արեց Յիսուս Երուսաղէմի մօտիկ գիւղում:—Ի՞նչպէս պատուեցին աշակերտները նրան:—Ի՞նչպէս պատուեց նրա հետ գնացող բազմութիւնը:

Այսպէս մտաւ Յիսուսը Երուսաղէմ:—Ի՞նչ կասէին մայրաքաղաքի բնակիչները այդ հանդիսաւոր մուտքին:—Մի՞թէ նրանք Յիսուսին ճանաչելիս կըլինէին:—Նրանից տեղեկութիւն չունեցողները ի՞նչ հարցրած կըլինեն:—Աշակերտները և ուխտաւոր ժողովուրդը ի՞նչ պատասխանած կըլինեն:—Նրանք ասում էին՝ «սա Յիսուսն է, Նազարէթի մարգարէն»:—Երուսաղէմի փողոցներում հասակաւորների հետ դարձեալ ովքեր այդ հանդիսին մասնակցած կըլինեն:—Մեզ մօտ եթէ

փողոցում զուռնա կամ գինուորական փող փչելով գընում են, ովքեր են տներից դուրս վազում:—Մանուկներն ի՞նչպէս աղաղակած կըլինեն:—Երուսաղէմ մտած հանդէսը ղէպի ուր կըշարժուէր:—12 տարեկան Յիսուսին որտեղ ամենից շատ դուր եկաւ:—Յիսուսն ի՞նչ էր փնտրում տաճարում:—Ի՞նչ արեց նա, երբ առաջին անգամ ոտ դրեց:—Ի՞նչ պիտի անի այսօր, (քաղոցել, հիւանդներին բուժել):

Ամփոփումն. Ի՞նչպէս էին վերաբերում Երուսաղէմի բնակիչները:—Ի՞նչպէս էին հարցնում նրանք:—Ի՞նչպէս էր պատասխանում բազմութիւնը:—Ո՞վքեր էին գնում Յիսուսի ետեւից:—Մանուկներն ի՞նչպէս էին աղաղակում:—Դէպի ուր էր շարժւում հանդէսը:—Յիսուսն ի՞նչ էր անում տաճարում:

Երուսաղէմ մտնելու յիշատակը հանդէսով ամեն տարի կատարում ենք մեր եկեղեցիներում:—Ի՞նչպէս է կոչւում այդ օրը:—Ինչո՞ւ ենք Ծաղկազարդ կամ Ծաղկազարդ ասում:—Ե՞րբ է գալիս Ծաղկազարդի տօնը:—Ի՞նչ է պատահում այդ օրը եկեղեցում. (ուրի ոստեր են բաժանում, նշանուած աղջկերանց ընծաներ են տալիս, բոլոր օրիորդները խոստովանում և հաղորդւում են):—Այդպիսով ի՞նչ է լինում:—Յիսուս մուտք է գործում նրանց սրտի մէջ, երբ խոստովանել են իրանց սխալները և տէրտէրի քաղցը ուշադրութեամբ լսել:—Բայց Յիսուսը կը կամենայ մանուկների սրտի մէջ էլ մտնել, միայն ամեն մի սրտի մէջ դուրեկան չի լինիլ ապրել:—Ի՞նչպէս պիտի լինի սիրտը:—Ի՞նչ չըպիտի լինի նրա մէջ, (հայհոյանք, նախանձ և այլն):—Մաքուր սրտով մանուկները աղօթում են: Դուք գիտէք «Հայր մեր երկնաւոր», կրկնեցէք: Դրա շարունակութիւնն ասա այսպէս է. «Իսկ ես ի՞նչ ունեմ, որ ինչ տամ քեզի, Առջեդ կընկնեմ, կենամ աղօթքի, Շնորհդ տուր ինձ, որ ծնողներիս, Ուսուցիչներիս և իմ մեծերիս կիսեմ սիրելի, իսկ քեզ հաճելի»:

19. ՅԻՍՈՒՍԻ ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆԸ, (Ղուկ. ԻԳ.
Մարկ. ԺԵ. Յով. ԺԹ. Մատ. ԻԷ.)

Նպ. Ինչպէս տէր Յիսուսն սպանուեց իրա
թշնամիներէից.

Ի՞նչպէս կարելի է, որ Յիսուսի պէս մարդուն
սպանում են: — Մեզ մօտ ի՞նչ տեսակ մարդկանց են
սպանում: — Ի՞նչ ծանր յանցանք են գործած լինում,
որ մահուան պատժի են արժանանում: — Միթէ կարելի
է մտածել, որ Յիսուսն այդ տեսակ յանցանք գործած
լինի: — Միշտ ի՞նչպէս էր վերաբերում դէպի մարդիկ:
— Չնայած այդ բանին, նրան մահով պատժեցին: — Ե-
րևի դուք գիտէք թէ նրան ինչպէս սպանեցին. պատ-
կերներ կան, որոնք Յիսուսի մահուան ժամն են ներ-
կայացնում: — Թաղման ժամանակ ի՞նչ պատկեր են տա-
նում դադաղից առաջ: (Խաչվառ): — Մեծ պատին եկե-
ղեցու սեղանի վրայ ի՞նչ պատկեր են դնում: — Ուրեմն
նրա թշնամիներն ի՞նչ արին նրան: — Արդեօք խաչի
վրայ իսկո՞յն մեռել է: — Խաչի վրայ երկար ժամա-
նակ ի՞նչքան տանջանքներ կը քաշէր: — Բայց ի՞նչպէս
կարելի է, որ մարդիկ այսքան անդուծ լինէին:
— Միթէ մեր ժամանակ էլ մարդիկ այդպէս ապերախտ
են դէպ իրանց բարերարները: (Ապերախտութիւնը
աշխարհի վարձատրութիւնն է): — Մարդիկ ամենաքիչ
նրանց են շնորհակալ լինում, որոնք նրանց պակասու-
թիւնները մատնացոյց անելով կամենում են ուղղել: —
Բայց Յիսուսն ո՞ւր մեղքերն էր երեսին բռնել: — Մտա-
բերեցէք ողորմած սամարացու առակը: Այդ առակը
լսողներն ի՞նչ կարծիք պիտի ունենան քահանաների և
ղևաացոց մասին: — Իսկ քահանաներն ու ղևաացիք
ի՞նչպէս կընդունէին այդ առակը: — Այդպէս շատ շա-
տերի մեղքերն երեսներին բռնել էր: Յիսուսն ինչու

էր այդ բանն արել: — Միթէ կամենում էր մարդկանց
վատութիւնն անել: — Նրա մտադրութիւնն աւելի ի՞նչ
էր: — Քահանաներն իրանց ի՞նչպէս պիտի պահէին: —
Բայց մարդիկը չէին հասկանում Յիսուսի բարի մտադ-
րութիւնը, զայրացան, կատաղեցին նրա վրայ և կա-
մենում էին սպանել: Բայց միթէ կըհամարձակուէին
այդ անել: — Ո՞վ է պաշտպանում մեզ չար մարդկան-
ցից: — Ուրեմն ո՞վ պիտի պաշտպանէր Յիսուսին իրա
թշնամիների դէմ: — Ընդհակառակը իշխանութիւնը,
դատարանն ո՞ւր է սպանել տալիս: — Միթէ Յիսուսը
ոճրագործ էր: — Ուրեմն ի՞նչ չըպիտի պատահէր: — Բայց
տեսէք թէ ինչքան չար էին Յիսուսի թշնամիները:
Նրանք դանդաղեցին դատաւորին և ասին, «նա չի կա-
մենում կայսրին հնազանդել և զրգուում է մարդկանց,
որ այլևս հարկ չըտան ու իրան թագաւոր դարձնեն»:
— Միթէ սյս ճշմարիտ էր: — Ուրեմն ի՞նչ էին անում
մարդիկ Յիսուսի վրայ չարախօսելով: — Միթէ իշխա-
նութիւնը այսպիսի մարդկանց պիտի ականջ դնէր: —
Բայց ի՞նչ արեց նա: — Ինչի՞ց գիտենք, որ այդ մարդ-
կանց հաւատացել է: — Ի՞նչ արին Յիսուսին:

Ամփոփումն. Մարդիկ ինչո՞ւ էին ատում տէր Յի-
սուսին: — Բայց Յիսուսն ի՞նչպէս էր վարում նրանց
հետ: — Մարդիկն ի՞նչ արին իրանց ատելութիւնով: —
Իշխանութեան մօտ նրա վրայ չարախօսելով ի՞նչ բան
յաջողեցրին:

Արդեօք Յիսուսն իրա թշնամիներէ վրայ զայրա-
ցել է: — Ի՞նչ է լինում մեր սիրտը, երբ մէկը մեզ ա-
նիրաւ բան է անում: — Դժբաղդաբար շատ անգամ ի՞նչ
ցանկութիւն ենք ունենում: — Ոմանք մարդկանցից ի՞նչ
են անում, երբ հնար ունեն իրանց հակառակորդներին
վնասելու: — Բայց միայն ո՞վ իրաւունք ունի չարագործ-
ներին պատժելու: — Բայց երբ իշխանութիւնն ինքն է
անիրաւութիւն գործում, ո՞վ կարող է նրան պատժել:
— Միթէ Յիսուս ցանկացած կըլինի, որ իրա թշնամի-

ներին Աստուած պատժէր:—Նա այդ չէր ցանկանում, ընդհակառակ իրա երկնաւոր Հօրից ներողութիւն էր խնդրում նրանց համար: Խաչի վրայ աղօթում էր. «Հայր, ների՛ր նրանց, որովհետեւ նրանք չըզգիտեն, թէ քիչ են գործում»:— Ի՞նչ ենք հասկանում այս աղօթքից:— Մի՛թէ բարկանում է նրանց վրայ: — Ընդհակառակ քիչ աչքով է նայում նրանց վրայ:

Ամփոփումն. Յիսուս ի՞նչ էր անում իրա թշնամիներէ համար:

Մահուան ժամին Յիսուսն ո՞ւմ վրայ մտածած կըլինի:— Բոլոր մարդկանց մէջ ձեր սրտին ամենամօտն ո՞վ է:— Ձեր մահուան ժամին ո՞վ ամենից շատ կըկըսուկրծայ:— Յիսուսի հայրը վաղուց էր վախճանուել, բայց մայրը դեռ ողջ էր և այժմ տխուր տրտում կանգնած էր խաչի ներքե:— Մօր պէս դարձեալ ո՞վքեր կըլինէին վշտահար: — Ո՞վքեր էին միշտ Յիսուսի հետ եղել և նրա սէրը լիովին վայելել:— Աշակերտներէ մեծ մասը փախել էին, նրանք վախենում էին, որ կարող են իրանք նոյնպէս բռնուել և կախուել: Բայց մէկը՝ Յովհաննէս անուոնով չէր բաժանուել իրա վարդապետից: Նրա մէջ սէրն աւելի խոր էր, քան թէ վախը: Այժմ կանգնած էր նա մօր կողքին խաչի տակ: Երբ Յիսուսը տեսաւ երկուսին խոր վշտի մէջ կանգնած, ձայն տուեց իրա մօրը. «ահա, քու որդին»: Եւ դառնալով աշակերտին ասեց. «ահա, քու մայրը»: Այդ ժամից աշակերտը ընդունեց Մարիամին իրա մօտ և պահպանեց: Երբ Յիսուսը իրա թշնամիների համար աղօթել էր և իրա մօր պահպանութեան համար հոգացել, արդէն զգաց, որ մահը մօտենում է:— Ի՞նչպիսի մտածմունքով լիք կըլինէր մեռնող Փրկչի հոգին:— Ի՞նչ էր գալու այս կեանքից ետ:— Ի՞նչ կարող էր յուսալ Յիսուս այն կեանքից:— Ինչո՞ւ:— Մինչև վերջին վայրկեանը ո՞ւմ համար էր աշխատել ու հոգացել:— Ուրեմն ի՞նչ կարող էր յուսալ:— Այդ ակնկալութեան մէջ աղօթեց

նա. «Հայր, քու ձեռն եմ աւանդում իմ հոգին»: Այդ ասելուց ետ վախճանուեց:

Ամփոփումն. Ո՞վ էր կանգնած Յիսուսի խաչի տակ:— Ի՞նչ ասեց Յիսուս աշակերտին: — Ի՞նչ ասեց մօրը:— Ի՞նչ աղօթեց Յիսուս իրա համար:

Յիսուսի բարեկամներն ի՞նչ արած կըլինեն նրա մարմինը: — Ի՞նչ են անում մեզ մօտ մեռելներին:— Բայց բոլոր մեռելներին հողի մէջ չեն թաղում: Գերեզմանատանը կան դամբարաններ—մատուռի պէս շինած: Այսպէս էր այն գերեզմանը, ուր Յիսուսի մարմինը դրուեց: Նրա չորս կողմը պատեր չէին քաշած, այլ կտրած էր քարի մէջ: Այս քարէ գերեզմանի մէջ դրին բարեկամները Յիսուսի մարմինը և մի մեծ սալ զլորելով փակեցին նրա մուտքը:

Ամփոփումն. Ի՞նչպէս թաղեցին Յիսուսին:

Ուրեմն, ասեցէք, այն ժամանակ մարդիկ ի՞նչպէս վճարեցին Յիսուսի սէրը: — Մի՛թէ ամենն այնպէս չափ էին: — Ո՞վքեր մինչև վերջը մնացին հաւատարիմ: — Արդեօք Յիսուսը դառնացաւ մարդկանց ապերախտութիւնից:— Ինչի՞ց ենք իմանում այս:— Ի՞նչպէս էր ներուսն խնդրում իրա թշնամիների համար:— Ուրեմն ի՞նչ սրտով էր նայում նրանց վրայ:— Ո՞ր օրն ենք կատարում Յիսուսի մահուան յիշատակը:— Յիսուսի մահը յիշելով մի՛թէ միայն պիտի տխուր տրտում նստենք:— Ընդհակառակ աւելի ի՞նչ պիտի անենք:— Ի՞նչպէս կարող ենք ապացուցանել, որ Յիսուսին ճշմարիտ սիրում ենք:— Նրա աշակերտ դառնանք:

20. ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ (Մատ. ԻԸ. 1—10).

Նպ. Ինչո՞ւ ենք տօնում Չատիկը.

Ե՞րբ ենք տօնում Չատիկը:— Չատիկից առաջ որդիներն ենք եկեղեցի գնում: (Սուգի գիշերը, որի հետեալ օրը կոչւում է Ասագ ուրբաք կամ Չարչարանքի

ուրբաբ: — Աւագ ուրբաթն ի՞նչ է յիշեցնում:— Բայց ի՞նչն է իմացնում մեզ Զատիկը:— Ուրեմն ի՞նչ է պատահել մեռած Փրկչի հետ:— Այո, այդ պատահեց Զատիկի առաւօտ շատ վաղ:— Ուրախ լուրը ամենից առաջ հիւ ստացած կըլինի:— Ո՞վքեր ամենից առաջ նկատած կըլինեն, որ գերեզմանը դադարկ է:— Մեզ մօտ ննջեցեալների գերեզմանները հիւքեր են աւելի յաճախ այցելու:— Ննջեցեալների ազգականները ի՞նչ են փրկուրում գերեզմանի մօտ:— Ի՞նչ են կամենում հասկացնել գերեզմանը դարձարելով:— Այսպէս Զատիկի առաւօտ երեք կանայք գնացին Յիսուսի գերեզմանի մօտ և կամենում էին ննջեցեալին իրանց սէրն ու երախտագիտութիւնը ցոյց տան: — Գերեզմանն ի՞նչպէս պիտի գտնէին:— Յիսուսն ի՞նչպէս էր թաղուած: — Ինչո՞վ էին փակել քարէ գերեզմանը:— Բայց երբ կանայք եկան գերեզմանի մօտ, բերանի քարը հեռացրած էր:— Բաց գերեզմանի վրայ նստած էր մի հրեշտակ: Նրա զէմբը շողշողում էր ինչպէս փայլակ և հանդերձը սպիտակ էր ինչպէս ձիւն: — Ի՞նչպէս կըլինէին կանայք բաց գերեզմանը և հրեշտակը տեսնելիս:— Յիշում էք թէ ի՞նչպէս եղան հովիւները, երբ հրեշտակը նրանց դաշտում երևաց:— Հրեշտակն այն ժամանակ ի՞նչպէս հանգստացրեց հովիւներին:— Նոյն խօսքերով ողջունեց գերեզմանի մօտի հրեշտակը երեք կանանց:— Ուրեմն ի՞նչպէս խօսեց:— Հրեշտակը մի աւետիք էլ ունէր նրանց հաղորդելու: Օրինակ ի՞նչ:— Ի՞նչ տպաւորութիւն կանէր այս զարմանալի զէպը կանանց վրայ:— Ո՞ւմ կըկամենային այդ ուրախ լուրը հասցնել:— Այդ բանը պատուիրեց նրանց հրեշտակը նոյնպէս, նա ասեց. «շտապեցէք և յայտնեցէք աշակերտներին, որ Յիսուս յարութիւն է առել, կարող են նրան կրկին տեսնել»: Կանայքը գերեզմանի մօտից ի՞նչպէս հեռացած կըլինեն:— Ո՞ւմ մօտ գնացին նրանք:— Ի՞նչ էին կամենում աշակերտներին ասել:— Բայց տեսէք թէ ի՞նչ մեծ ու-

րախութիւն վիճակուեց կանանց: Երբ նրանք ճանապարհի կիսում էին, հանդիպեց նրանց մի մարդ: Ո՞վ կըլինէր դա:— Յիսուսը կրկնեց կանանց այն, ինչ որ հրեշտակից լսել էին: Ուրեմն ի՞նչ ասեց նրանց:— Կանայք ի՞նչ արին:— Աշակերտները սիրտն ի՞նչ կըլինէր, երբ այս բանը լսեցին:

Ամփոփումն. Ո՞վքեր գնացին Յիսուսի գերեզմանի մօտ:— Կանայք ի՞նչ վիճակում գտան գերեզմանը:— Ի՞նչ ասեց նրանց հրեշտակը:— Ո՞վ պատահեց նրանց տուն վերադառնալիս:— Ի՞նչ ասեց Յիսուսը:— Ի՞նչ արին կանայք:— Աշակերտներն ի՞նչպէս ընդունեցին այդ ուրախ լուրը:

Կանայք և աշակերտներն ի՞նչպէս էին նախքան Յիսուսի յարութեան մասին լսելը: — Ի՞նչ եղաւ նրանց վիշտն ու սուգը, երբ նրանք յարուցեալին տեսան:— Ո՞վ էր Յիսուսին գերեզմանից յարութիւն տուել:— Մեր մահից ետ մենք ինչի՞ կարող ենք յոյս ունենալ:— Ո՞ւմ կրկին կըտեսնենք:— Ի՞նչպէս պիտի ապրենք, եթէ ուզում ենք երկինք գնալ:— Ի՞նչպէս պիտի լինենք ընկերների հետ:— Արդեօք կարիք ունենք մահից վախենալու:— Ինչո՞ւ ոչ:— Ի՞նչ միտք կարող է մեզ մխիթարել, երբ տեսնում ենք մեր ազգականների մահը:— Այդ մասին կայ զատկական փոքր երգ. —

ՀՔԻՍՏՈՍԸ յարութիւն տուաւ մեռելներից,

Իրա մահով յաղթեց մահին և իրա յարութիւնով մեզ կեանք պարգևեց, փառք նրան յաւիտեանս. ամէն:»

21. ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏՈՒԷՐ ՏԱԼԸ ԵՒ ՀԱՄԲԱՌՆԱԼԸ
(Մատ. ԻԲ. 18—20, Մարկ. ԺԶ. 19).

Նպ. Ի՞նչ պիտի մտաբերենք Համբարձման տօնին.

Ո՞ւմ մասին էին յիշեցնում այն տօները, որոնց

վրայ խօսեցել ենք:—Ծնունդի տօնը ի՞նչ էր յիշեցնում:—Իսկ Սուգի գիշերը կամ Աւագ Ո՞ւրբաթը:—Իսկ Չաւիկը:—Համարձման տօնն ո՞ւմ է վերաբերում:—Ո՞ր անցքի մասին պիտի այժմ խօսենք:—Իրա յարութիւնից ետ Յիսուսն երկաց իրա բոլոր աշակերտներին: Շատ անգամ նրանց երկաց և ուսուց: Երբ վերջին անգամ նրանց հետ միասին էր, ասեց նրանց թէ ի՞նչ պիտի անեն, եթէ նա այլ ևս նրանց մօտ չլինի:—Աշակերտներն ի՞նչ պիտի անէին:—Յիսուսն ինքը ի՞նչ էր արել:—Ինչո՞ւ համար էր նա աշակերտներ ընտրել:—Վերջապէս Յիսուսի համար բաժանուելու ժամանակը հասել էր: Աշակերտները պիտի նրա գործը շարունակէին:—Աշակերտներն ի՞նչ պիտի ասէին ժողովրդին:—Ո՞ւմ մասին պիտի նրան պատմէին:—Նրանք ժողովրդին ի՞նչ բանի պիտի յորդորէին:—Ժողովուրդն ո՞ւմ պիտի իրան օրինակ ընդունէր:—Այսօր ո՞վ է քարոզում Յիսուս Գրիստոսի մասին և ժողովրդին պատուիրում նրան հետեւել:—Աշակերտները Յիսուս Գրիստոսի յարութեան լուրը ամենից առաջ ո՞ւմ տարած կըլինեն:—Ո՞ր երկրումն էին ապրում աշակերտները:—Ի՞նչպէս էր կոչւում այնտեղ ապրող ժողովուրդը:—Ուրեմն աշակերտներն ամենից առաջ ո՞ւմ քարոզած կըլինեն:—Այսօր քրիստոնէութիւնը ճրտեղ է քարոզւում:—Ի՞նչպէս են կոչւում այն մարդիկ, որոնք վայրենի ժողովուրդներին քարոզում են Յիսուսի մասին: (Առաքեալներ): Յիսուսը հրաժեշտ տալիս պատուիրեց իրա աշակերտներին. «գնացէ՛ք աշխարհի բոլոր կողմերը և ուսուցէ՛ք բոլոր ժողովուրդներին, մկրտեցէ՛ք նրանց Հօր, Որդու և սուրբ Հոգու անունով: Ուսուցէ՛ք նրանց, որ պահեն այն ամենը, ինչ որ ես ձեզ պատուիրեցի»: Այնուհետեւ ի՞նչ պատահեց: Մտածեցէ՛ք Համբարձում խօսքի վրայ:—Մի ամալ իջաւ ներքեւ, Յիսուս Գրիստոսն պատեց, աշակերտների աչքերի առաջից բարձրացրեց և տարաւ դէպի երկինք:

Ամփոփումն. Ի՞նչ պատուէր տուեց Յիսուս իրա աշակերտներին:—Ո՞ւր պիտի գնային:—Ո՞ւմ պիտի քարոզէին:—Ի՞նչ պիտի ուսուցանէին:—Ի՞նչ սուրբ ծէսով պիտի մարդիկ մտնէին քրիստոնեաների ուխտի մէջ:—Ո՞ւմ պիտի իրանց օրինակ առնէին:—Ի՞նչ պատահեց, երբ Յիսուսը խօսքը վերջացրել էր:

Պատուէրը, որ Յիսուսը տուեց աշակերտներին, արդեօք մեզ էլ վերաբերում է:—Ձեր ծնունդից ետ ձեր ծնողներն ի՞նչ են արել:—Եկեղեցի են տարել, մկրտել տուել:—Կնքահայրը գրկել է, հոգեորդի, սանիկ դարձրել, որ ծնողների բացակայութեան միջոցին նրա համար հոգայ:—Յիսուսի պատուէրն ի՞նչպէս է կատարւում, երբ մանուկները մեծանում են: Դպրոց են գնում, այնտեղ սովորում:—Արդեօք բաւական է միայն Յիսուսի մասին լսելն ու ուսանելը:—Գլխաւոր բանն ինչի՞մէջն է:—Աշակերտներն ի՞նչ պիտի ուսուցանէին ժողովրդին:—Մենք էլ պիտի Յիսուսի բոլոր պատուէրները պահենք: Բայց ի՞նչն է, որ Յիսուսն ամենից առաջ մարդկանցից պահանջել է:—Ի՞նչպէս պիտի լինեն ընկեր մերձաւորների հետ:—Յիսուսն այն գեղեցիկ առակի մէջ ո՞ր մարդուն մեզ օրինակ տուեց:—Յիսուսն ինքը խեղճ ու թշուառներին ի՞նչպէս էր վերաբերում:—Եթէ նրա օրինակին հետեւենք, մահից ետ ի՞նչ բանի կարող ենք յոյս ունենալ:—Հոգով երկինք գնալու և այնտեղ յաւիտեան ապրելու:—Ո՞վ կարող է ամենից լաւ մեզ այնտեղ առաջնորդել:

22. ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔԸ (Գործ. առաք. Բ. 1, 4, 41. Դ. 32)

Նպ. Արդեօք աշակերտները Յիսուսի պատուէրը կատարեցին թէ չէ.

Ինչի՞ց ենք իմանում, որ նրանք կատարել են:—Ո՞ւմ մասին են խօսում մեր ժամերում:—Միթէ միայն

մեր գիւղում կամ քաղաքում է ուրախ լուրը քարոզում:
— Էլի որտեղ: — Այդ ի՞նչպէս է լինում: — Ի՞նչ բան կարող
էր աշակերտներին ետ պահել Տիրոջ պատուէրը կա-
տարելուց: — Իրանց վարդապետի գլուխն ի՞նչ էր եկել:
— Ի՞նչ կարող էր նոյնպէս աշակերտներին պատահել:
— Մի ուրիշն ի՞նչ կանէր աշակերտների տեղ: — Այսպէս
էր նոյնպէս սկզբում աշակերտների վիճակը: Չէին
համարձակում Յիսուսի մասին քարոզել: Երբ նրանք
միատեղ ժողովուեցին, փակուեցին դռները, վախեցում
էին չըլինի թէ իրանց էլ փորձանք պատահի, ինչպէս
իրանց վարդապետին: — Ի՞նչ բան նրանց սիրտ տուած
կըլինի ժողովրդի առաջ դուրս գալու: — Ո՞վ էր նրանց
պատուէր տուել: — Մի՞թէ Յիսուսն էլ այսպէս վախկոտ
էր եղել: — Ընդհակառակ նա ի՞նչ էր արել: — Ի՞նչպէս
կարող էին վստահ, համարձակ քարոզիչներ դառնալ:
— Ո՞ւմ հոգին պիտի նրանց մէջ ապրէր: — Աստծու
վրայ յոյս դնելու և աներկիւղ գործելու հոգին վար-
դապետի մահից ետ չըկար: Բայց մի դարմանալի բան
պատահեց: Երբ աշակերտները Համբարձմանից տասն
օր ետ միասին նստած էին և միասիրտ աղօթում էին,
յանկարծ Յիսուսի հոգին իջաւ նրանց վրայ և իւրա-
քանչիւրը լցուեց նրանով: — Ի՞նչպէս կըդառնային
նրանք այն ժամին: — Ի՞նչ կանէին: — Ի՞նչ կըքարոզէին
ժողովրդին: — Ո՞ւմ մասին կըպատմէին նրանք: — Ժո-
ղովրդին ի՞նչ բանի կըյորդորէին:

Ամփոփումն. Ի՞նչպէս էին աշակերտներն իրանց
վարդապետի մահից ետ: — Ի՞նչպէս պատահեց, որ նը-
րանք նրա վերջին պատուէրը կատարեցին: — Ի՞նչ էին
քարոզում նրանք:

Ի՞նչ արած կըլինին այն մարդիկ, որոնք Առա-
քեալների քարոզը լսում էին: — Ամեն բանից առաջ
Յիսուսն ի՞նչ էր պահանջում մարդկանցից: — Մի՞թէ
ամենը, որ նրա խօսքերը լսում էին, պատրմաստ կըլի-
նէին իրանց ընկերներին սիրել և նեղացածներին

քարութիւն անել: — Ի՞նչ մարդիկ ենք ճանաչել, որ
այդ բաները չէին անում: — Անշուշտ այսպիսի մարդիկ
կային և նրանց մէջ, որոնք աշակերտների քարոզները
լսում էին: — Մի՞թէ այդպիսիները Յիսուսի աշակերտ-
ներ կըդառնային: — Յիսուսի աշակերտն ի՞նչպէս պիտի
վարուէր ընկերի հետ: — Ի՞նչ սրբազան ծէսի միջոցով
էին Յիսուսի աշակերտների շաքճն ընդունում: — Այն
մարդիկ, որոնք մկրտում էին, կազմում էին քրիս-
տոնէական առաջին համայնքը: Ի՞նչպէս կըլինէին ի-
րար հետ քրիստոնէական առաջին համայնքի անդամ-
ները: — Պատմում են՝ որ նրանք մի սիրտ, մի հոգի
էին: Այս ի՞նչ է նշանակում: — Երբ նրանցից մէկին մի
վէշտ կամ ցաւ էր պատահում, ի՞նչ կանէին միւս-
ները: — Եւ ի՞նչպէս կըվերարբերուէին, երբ մէկը լաւ
էր, յաջողակ էր: — Մի՞թէ նրան կընախանձէին: —
Ընդհակառակն ի՞նչ կանէին:

Ամփոփումն. Ի՞նչ յաջողութիւն ունեցաւ քարոզը:
— Ժողովրդի մի մասն ի՞նչ արեց: — Միւս մասն ի՞նչ
արեց: — Ի՞նչպէս էին ընդունում սրանք քրիստոնեա-
ների ուխտի մէջ: — Ի՞նչպէս էին իրար հետ քրիստոնէ-
ական համայնքի անդամները:

Ի՞նչ տօն ենք կատարում աշակերտների վրայ
սուրբ Հոգին իջնելու առիթով: (Հոգեգալուստ): — Քրիս-
տոնէական համայնքի միւս անդամներն էլ լցուեցին
սուրբ Հոգու շնորքով: Այո, այսօր էլ սուրբ Հոգին շա-
րունակում է ապրել Յիսուսի աշակերտների մէջ: Յի-
սուսի այդ աշակերտներն ո՞վքեր են: — Ի՞նչպէս են նը-
րանք իրար հետ: — Միւրոյ այդ հոգին ի՞նչպէս է գալիս
մեզ մօտ: (Քարոզ լսելով, կարդալով): — Առաջին քը-
րիստոնեաների մօտ ի՞նչպէս եկաւ: — Առաքեալներն
ո՞ւմ մասին էին պատմել ժողովրդին: — Մենք որտեղ
ենք լսում Յիսուսի մասին: (Եկեղեցում քարոզի ժա-

մանակ)։ — Յիսուսին սիրողները ինչպէս պիտի վարուեն ընկերների հետ։ — Առաջին քրիստոնեաների մասին ինչ լսեցինք, նրանք ինչպէս էին իրար հետ։ Այդ սիրով էր կամենում Յիսուսն իրա աշակերտներին ճանաչել։ Ահա թէ ինչ է ասել նա. «Ձեզ տեսնող ամեն մի մարդ այն ժամանակ կասի, որ դուք իմ աշակերտներն էք, երբ իրար հետ սիրով լինէք»։

ԱՌԱՎԵՐԻՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՐԵՎԱՆԻ ՈՒՆԻՎԵՐՍԻՏԵՏԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ

ԱՂՈՐԴՆԵՐԸ

	Էջ
1. Նանիկ	22
2. Հայր մեր երկնաւոր	34
3. Այսօր տօնն է	41
4. Խորհուրդ մեծ	42
5. Մեկըն, Գասպար և	46
6. Բարերար Աստուած	49
7. Ով տէր մեր գլխում	—
8. Երկնաւոր Հայր	53
9. Ամենի աչքերը քեզ	63
10. Գոհ ենք քեզանից	70
11. Իսկ ես ինչ ունիմ	73
12. Քրիստոս յարութիւն առաւ	79

<< Ազգային գրադարան

NL0150922

ԹԻՖԼԻՍԻ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՒՄ ՎԱՃԱՌԻՈՒՄ ԵՆ
ՄԵՐ ՄԻԻՍ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

	Գինը
1. Ծովինար, բ. տպ.	20
2. Երկու աղբերացի, բ. տպ.	30
3. Շէն Թագաւորի աղջիկը, բ. տպ.	25
4. Աստուած աղքատի կերպում .	20
5. Անմեռ աշխարհ.	8
6. Հէքեաթներ	30
7. Աստուած չըճանաչող,	10
8. Գալօ Ափօ և Խաչան, բ. տպ.	12
9. Ժամանակը ոսկի, (պատկերազարդ).	40
10. «Սիրտ» գրքից, (պատկերազարդ)	40
11. Քաջ Աղասի,	25
12. Սասունցի Յովսէան,	30
13. Երկու զրոյց, (ա. Երեք խոստովանութիւն, բ. Երեք ոսկու պատմութիւն),	25
14. Ազգային առակներ,	25
15. Խուլ Խաչիկ, բ. տպ.	25
16. Երկասիրութիւններ,	50
17. Փոքրոգի բարեկամներ,	15

ԳԻՆՆ Է 40 ԿՈՊ.

Հեղինակի հասցէն՝ Թիֆլիս, Միքայելեան փողոց
№ 82.